T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL ANTROPOLOJİ ANABİLİM DALI

KÜRESELLEŞMENİN TÜRKİYE'DE MEYDANA GETİRDİĞİ SOSYO-KÜLTÜREL DEĞİŞİKLİKLERİN GÜNLÜK HAYATTAKİ İZLERİNİN 18-25 YAŞ ARASI GENÇLER ÜZERİNDE SOSYAL ANTROPOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Funda Demiray

Ankara-2006

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL ANTROPOLOJİ ANABİLİM DALI

KÜRESELLEŞMENİN TÜRKİYE'DE MEYDANA GETİRDİĞİ SOSYO-KÜLTÜREL DEĞİŞİKLİKLERİN GÜNLÜK HAYATTAKİ İZLERİNİN 18-25 YAŞ ARASI GENÇLER ÜZERİNDE SOSYAL ANTROPOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Funda Demiray

Tez Danışmanı
Prof.Dr.Zafer İlbars

Ankara-2006

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL ANTROPOLOJİ ANABİLİM DALI

KÜRESELLEŞMENİN TÜRKİYE'DE MEYDANA GETİRDİĞİ SOSYO-KÜLTÜREL DEĞİŞİKLİKLERİN GÜNLÜK HAYATTAKİ İZLERİNİN 18-25 YAŞ ARASI GENÇLER ÜZERİNDE SOSYAL ANTROPOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof.Dr.Zafer İlbars

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	**İmzası**
Prof. Dr. Zafer İlbars	
Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı	
Yard. Doç. Dr. Pervyal Turan	

Tez Sınav Tarihi 08.10.2006

İÇİNDEKİLER

I.GİRİŞ

Problem.....1

Amaç.....1

Önem.....2

Varsayım.....3

Sınırlılıklar.....4

Tanımlar.....4

II. YÖNTEM

Araştırma Modeli.....8

Evren ve Örneklem.....8

Veriler ve Toplanması.....8

III.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

KÜRESELLEŞME.....9

Kültür.....9

Küreselleşme ve Kültür İlişkisi.....13

KÜRESELLEŞME VE EKONOMİ.....19

KÜRESELLEŞME VE SİYASET.....32

KÜRESELLEŞME VE DİN.....38

KÜRESELLEŞME VE DİL.....45

KÜRESELLEŞME VE MEDYA.....48

KÜRESELLEŞME VE HALK KÜLTÜRÜ.....55

KÜRESELLEŞME VE SANAT.....60

IV. BULGULAR VE YORUMLAR.....62

V. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....129

KÜRESELLEŞME.....129

KÜRESELLEŞME VE EKONOMİ.....134

KÜRESELLEŞME VE SİYASET.....139

KÜRESELLEŞME VE DİN.....143

KÜRESELLEŞME VE DİL.....146

KÜRESELLEŞME VE MEDYA.....150

KÜRESELLEŞME VE HALK KÜLTÜRÜ.....154

KÜRESELLEŞME VE SANAT.....157

TÜRKİYE' DE KÜRESELLEŞME.....159

VI. ÖZET.....163

VII. ABSTRACT.....164

VIII. EK-1

Görüşme Formu.....165

IX. KAYNAKÇA.....171

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo-1 Cinsiyet..... 62

Tablo-2 Doğum Yılı..... 63

Tablo-3 Okunulan Bölüm..... 64

Tablo-4 Sınıf..... 64

Tablo-5 Küreselleşme nedir?..... 65

Tablo-6 Küreselleşme nasıl bir süreç?..... 66

Tablo-7.1 Olumlu ise nedeni?..... 68

Tablo-7.2 Olumsuz ise nedeni?..... 70

Tablo-7.3 Hem olumlu, hem olumsuz ise nedeni?..... 72

Tablo-8 Küreselleşmenin etkileri..... 74

Tablo-9 Ülkemizin ekonomik durumu..... 76

Tablo-10 Küreselleşmenin ekonomik etkileri..... 78

Tablo-11 Paranın hayattaki yeri..... 80

Tablo-12 Küreselleşmenin paraya bakışa etkisi..... 82

Tablo-13 Küreselleşmenin en çok hissedildiği mekanlar..... 84

Tablo-14 Nedeni?..... 86

Tablo-15 Tüketici bilinci..... 87

Tablo-16 Dinin hayattaki etkisi..... 88

Tablo-17 Yaşam koşullarının dine etkisi..... 89

Tablo-18 Günlük hayatta dinsel pratikler..... 90

Tablo-19 Sanata karşı duyarlılık..... 91

Tablo-20.1 En sevilen sanat dalı..... 93

Tablo-20.2 En sevilen sanat dalı..... 93

Tablo-20.3 En sevilen sanat dalı..... 93

Tablo-21 Sanatın rolü..... 94

Tablo-22 En etkili sanat dalı..... 95

Tablo-23 Sanatın küreselleşme üzerindeki etkisi..... 97

Tablo-24 Örnek..... 98

Tablo-25 Küreselleşmenin İngilizce üzerindeki etkisi..... 100

Tablo-26 Dilin kültür içindeki önemi..... 101

Tablo-27 İngilizce'nin bu kadar etkili olmasının nedenleri?..... 102

Tablo-28 Ülkemizde medyanın durumu..... 104

Tablo-29 Medyanın küreselleşmenin yayılmasında ki rolü..... 105

Tablo-30 Kaç saat televizyon izliyorsunuz?..... 106

Tablo-31 Televizyonu hangi amaçla izliyorsunuz?..... 107

Tablo-32 Teknolojinin küreselleşme üzerinde ki etkisi..... 108

Tablo-33 Geleneklere bağlılık..... 109

Tablo-34 Günlük hayatta gelenekler..... 111

Tablo-35 Geleneklerden kopma..... 112

Tablo-36 Ortak bir kültür fikri..... 115

Tablo-37 Ortak bir kültürün sorunların çözümünde ki etkisi..... 117

Tablo-38 Ülkemizin siyasette geldiği nokta..... 118

Tablo-39 Türkiye'de siyasetçilerin durumu..... 119

Tablo-40 Ülkemizin dünya siyasetinde ki konumu..... 120

Tablo-41 Ülkemizde siyasal değişimler ve küreselleşme 121

Tablo-42.1 Artan şiddet ve terör olaylarının nedeni?..... 123

Tablo-42.2 Artan şiddet ve terör olaylarının nedeni?..... 124

Tablo-43 Küreselleşmenin hayata bakışınıza etkisi..... 126

Tablo-44 Küreselleşme olmasaydı dünya nasıl olurdu?..... 127

ÖNSÖZ

Araştırmanın her aşamasında yorumlarını ve görüşlerini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Zafer İlbars'a teşekkür ederim. Bu bölümü tercih ettiğim günden, mezun olduğum güne kadar bana hep destek olan, her zaman ve her koşulda yanımda bulduğum babam Ömer Demiray, annem Müzeyyen Demiray ve kardeşim Kadriye Demiray ile tüm aileme, ayrıca tezin uygulama ve yazılması aşamasında beni yalnız bırakmayan, ve yardımlarıyla hep yanımda olan arkadaşım, Zeynep Burcu Oruç'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

FUNDA DEMİRAY

I. GİRİŞ

Problem

Küreselleşme nedeniyle kültürel yapıda, ve dolayısıyla günlük yaşamda meydana gelen değişimlerin incelenmesi.

Bağımlı Değişken: Günlük yaşamda meydana gelen değişmeler.

Bağımsız Değişken: Küreselleşme.

Anahtar kelimeler: Küreselleşme, kültür, günlük hayat, değişim, Türkiye.

Tezin Amacı

Bu araştırma ile, çağımızın en önemli olgularından biri olan küreselleşmenin ülkemizde 18-25 yaş arası üniversite öğrencileri arasında nasıl algılandığı, ve mevcut kültürel yapı üzerinde meydana getirdiği değişikliklerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmaktadır;

1. Küreselleşme sürecinde Türkiye'de ki mevcut sosyo-kültürel yapının betimlenmesi,
2. Küreselleşme süreci içinde dünyadaki mevcut sosyo-kültürel yapının betimlenmesi,
3. Ülkemizin mevcut yapısı içinde küreselleşme sürecinin nasıl algılandığı,
4. Bu sürecin ülkemizde kültürel yapıda, ve kültürü oluşturan kurumlarda meydana getirdiği değişimlerin ortaya konması,

5. Bu değişimlerin halkın (dolayısıyla gençlerin) günlük yaşantısına nasıl yansıdığı, ve günlük yaşamı ne ölçüde etkilediği,
6. Tüm bu değişimlerin, halkın günlük yaşantısının temelleri üzerinde ve toplumun yaşama bakışında ne gibi değişiklikler meydana getirdiği,
7. Tüm bu değişimlerin, geleneksel yapıyla, ve oluşan bu yeni yapılanma arasında ne gibi farklılaşmalara yol açtığını açıklamak, amaçlanmıştır.

Ayrıca araştırmada küreselleşmenin günlük hayata etkileri incelenirken günlük hayattan ne kastettiğimizi de belirtmek gerekir. Günlük hayat kavramıyla vurgulanmak istenen, halkın ekonomiye, siyasete, medyaya, sanata, dine, dile, ve geleneksel halk kültürüne bakışıdır. Yani kültürü oluşturan önemli kurumlardan olan bu öğeler irdelenecek, ve bu kurumlarda meydana gelen değişimler açıklanmaya çalışılacaktır. Halkın yaşam biçimini, ve kültürünü oluşturan, bir toplumun olaylara ve hayata bakışını anlatan bu kurumlardaki değişikliklerin incelenmesi, mevcut yapıyı değerlendirmek için oldukça önemli ve gereklidir. Tüm bu nedenlerden ötürü, araştırmada bu kurumlar üzerinden, kültürel yapının irdelenmesi amaçlanmıştır.

Tezin Önemi

Küreselleşme süreci, tüm dünyayı halen etkilemekte ve daha da etkileyecek olan çok önemli bir süreçtir. Tüm dünyayı, tüm ülkeleri, kurumları etkileyen bu süreç, ülkemizi de derinden etkilemektedir, ve bu etkileşim kaçınılmazdır. Dolayısıyla ülkemiz koşullarında küreselleşmenin nasıl algılandığı, küreselleşme etkisiyle ülkemizde ne gibi değişikliklerin olduğunun araştırılması, durum tespiti

yapılması, dolayısıyla ülkemizin bu değişim süreci dahilinde atacağı adımların belirlenmesinde oldukça önemlidir. Bu nedenlerle bu araştırma ile elde edilecek verilerin özellikle:

1. Küreselleşmenin tüm dünyayı etkileyen, ve gelecekte de etkileyecek olan, bir süreç olduğu,
2. Bunlara bağlı olarak, ülkemizde de kültürel yapıyı etkileyen bir konumda olduğu,
3. Türkiye'nin bir dünya devleti olması ve bu platformda kendine sağlam bir yer edinebilmesi açısından, anlaşılması gereken bir süreç olduğu,
4. Araştırma evrenini oluşturan 18-25 yaş arası gençlerin küreselleşmeyi algılayışları, bu sürecin etkileri dolayısıyla hayata bakışları, dolayısıyla geleneksel yapıyla onların hayatı algılayışları arasındaki farklılıkların betimlenebilmesi, ülkenin geleceğini oluşturan gençlerin ilerde atacağı adımların öngörülebilmesinde önemlidir.

Yani, ülkenin geleceğini oluşturan gençlerin ilerleyen zamanlarda ülkede nasıl yaşamak isteyecekleri ve buna bağlı olarak, yaşanacak değişmelerin bilinebilecek olması, ülkeye büyük yarar sağlayacaktır. Böyle bir araştırma sonucunda, belki de ülkemizin 10-15 yıl sonraki portresinin çizilebileceği gibi konularda, önemli olacağı vurgulanmak istenmektedir.

Varsayımlar

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilecektir:

1. Küreselleşme süreci ülkemizi hem olumlu hem olumsuz yönlerden etkilemektedir.

2. Küreselleşmenin kültürel hayatın hemen her alanında halkın yaşantısının, hayata bakışının değişiminde etkili bir rolü vardır.

3. Bu etkileşim ve değişim sürecinde geleneksel halk kültüründen uzaklaşma, ve tüm dünyada ortak bir kültür etrafında toplanma eğilimi gözlenmektedir.

Sınırlılıklar

Araştırma, Hacettepe Üniversitesi, Fen Fakültesi, Kimya bölümü 1., 2., 3., 4. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Aydınlanma : Kendi zihinsel ürünleri dışında insanın hayatını biçimlendirecek hiçbir ilke ve değer kabul etmeyen, ve 17. yüzyılın başından itibaren batı dünyasında egemen olmaya başlayan anlayış. İnsan ve doğayı ortak bir akıl paydasında birleştirerek, aklı nesnel bir bilgi üretici, insanı da üretilen bu nesnel bilgiyle evreni sınırsız bir şekilde dönüştürme hak ve yetkisine sahip, bir ontolojik kategori olarak gören beşeri anlayış.

Azgelişmişlik : Geri kalmışlık , gelişmemişlik. Sanayileşmemiş, tarımda makineleşmeye geçememiş, şehirleşme ve genel nüfus içinde okuma yazma oranının düşük olduğu, bilimsel ve sanatsal etkinliklere fazla kaynak ayıramayan ülke yada bölgeleri, gelişmiş kapitalist ülkelerden ayıran özellik.

Din : Yaşam biçimi; hayatın nasıl yönlendirilmesi gerektiği konusunda benimsenen düşünce, inanç, ilke ve değerler bütünü.

Ekonomi : Bir ülkenin sahip olduğu toprak, madenler, vb. gibi doğal kaynaklar, yetişmiş insan gücü gibi beşeri kaynaklar, üretim araçları ve beslenme, barınma, ulaşım, mübadele gibi vazgeçilmez ihtiyaçların giderilmesinde kullanılan fiziksel ve sosyal kaynaklar ile, iktisadi hayatın organizasyonunu sağlayan üretici veya yönetici tüm birimlerin toplamından oluşan bütün.

Gelenek : Bir toplulukta kuşaktan kuşağa geçen kültür mirasları, alışkanlıklar, bilgiler, töreler ve davranışlar.

Kapitalizm : Bireylerin ve üretici birimlerin kişisel çıkarları doğrultusunda, ve en başta kar amacı ile iktisadi faaliyetlerde bulunduğu, özel mülkiyet ve her tür teşebbüsün esas olduğu, üretimin pazara yönelik olarak yapıldığı, her tür mal ve hizmetin alım satıma konu olduğu sosyo-ekonomik ve ideolojik sistem. Batı dünyasında 15. ve 16. yüzyıldan itibaren feodalizmin çözülmesiyle onun yerine geçmeye başlayan, 18. ve 19. yüzyılda ise hakim iktisadi örgütlenme haline gelen, sermaye egemenliğine dayalı toplumsal aşama.

Kitle : Aralarında sağlam iletişim ve etkileşim ilişkisi olmayan insanlardan oluşan topluluk.

Kitle iletişim araçları : Geniş kitleleri eğlendirmek, kitlelere mesaj yada bilgi ileterek onları aydınlatmak, yönlendirmek yada denetlemek gibi amaçlarla kullanılan, televizyon, radyo, gazete, dergi gibi araçlar.

Kültür : Bir halkın yada toplumun maddi ve manevi alanlarda oluşturduğu ürünlerin tümü; yiyecek, giyecek, barınak, korunak gibi temel ihtiyaçların elde edilmesi için kullanılan her türlü araç-gereç, uygulanan teknik, fikirler, bilgiler, inançlar; geleneksel, dinsel, toplumsal, politik düzen ve kurumlar; düşünce, duyuş, tutum ve davranış biçimleri; yaşama tarzı.

Küreselleşme : Küreselleşme, modernleşme sürecinin bir evresi olarak yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra, özellikle de Sovyet bloğunun dağılmasından sonra tek kutuplu bir dünyanın ortaya çıkmasına paralel biçimde, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin de hızla yaygınlaşması, ulusal devlet sınırlarının eski dönemlere göre daha az önemli hale gelmesi sonucu bilim, sanat, hukuk, siyaset, kültür ve iktisadi alanlarda dünyadaki bütün ülkelerin birbirine daha bağımlı hale gelmeleri ve ortak değer, yaklaşım ve tavırlar benimsemeye zorlanmaları sürecidir

Liberalizm : Serbestlik, bireysel ve toplumsal özgürlük savunuculuğu. Kamu otoritesinin ekonomik, sosyal, dinsel vb. gibi süreçlere müdahale etmesine, ya da bu süreçlere kendi istediği doğrultuda yön vermek yönündeki girişimlerine, karşı çıkılması gerektiğini ileri süren görüş. Bu çerçevede devletin ekonomiye müdahale etmemesi, ya da iktisadi hayatın yönlendirilmesine yönelik devlet müdahalesinin asgari düzeyde tutulması gerektiğini, piyasada oluşan arz ve talep mekanizmasının iktisadi ve sosyal açıdan en yaralı sonuçları yaratacağını savunan öğretiye iktisadi liberalizm; kamu otoritesinin toplumu oluşturan bireylerin yaşamlarını yönlendirmelerine karışmaması, sosyal hayatın biçimlenmesinde rol oynamaması gerektiğini savunan öğretiye de siyasal liberalizm denir.

Modernizm : Aydınlanma çağı ile gelen zihinsel dönüşümün ortaya çıkardığı ideoloji, ve yaşam biçimi. Hümanizm, sekülarizm, ve demokrasi sacayağı üzerine kurulu; egemenliği insana özgüleştiren, kurtuluşu dinde değil bilimde arayan insanbiçimci, ve insan merkezci dünya görüşü.

Sekülarizm: Dünyevileşme, beşerileşme. Dinsel olan veya dinsellik atfedilen bütün değer ve ilkeleri bireysel ve toplumsal yaşamın dışına iten, sadece bu dünyayı yaşanılır kabul edip, öte dünyadan ilişkisini koparma temeline dayalı insan merkezci

düşünme ve yaşama biçimidir. Birbiriyle eş anlamlı olarak ta kullanılan sekülarizm ve laiklik, birincisi belli bir yaşam tarzını, ikincisi ise o yaşam tarzının siyasal örgütlenme biçimini ifade etmektedir.

Tüketim : İktisadi mal ve hizmetlerin, belirli bir bedel ödenerek insan ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda kullanılması.

Yeni dünya düzeni : 1980' li yılların ortalarından itibaren SSCB ve Doğu Avrupa ülkelerinde görülen açıklık, yeniden yapılanma, demokratikleşme vb. değişmeleri kapsayan köklü değişim süreci, iki Almanya'nın birleşmesi, körfez krizi, ve körfez savaşı gibi gelişmelere paralel olarak, II. Dünya Savaşı sonunda dönemin süper güçleri S.S.C.B ve A.B.D tarafından belirlenen statükonun bozulması, sosyalist bloğun çökmesi ile dünyanın tek kutuplu hale gelmesi, tüm dünyada bir globalleşmenin yaşanmaya başlanması sonucunda, A.B.D'nin tüm dünyayı denetimine alma isteği doğrultusunda önerdiği kapitalizm, demokratikleşme, ve bütünleşmeye dayalı yeni bir güçler dengesi ile, yeni bir güvenlik sisteminin oluşturulmasını öngören sistem.

II. YÖNTEM

Araştırma modeli: Araştırma tarama modelindedir. Bağımlı değişken, günlük yaşamda meydana gelen değişmeler, bağımsız değişken ise, küreselleşmedir. Araştırmada küreselleşmenin etkilerinin, günlük yaşamda meydana getirdiği değişiklikler incelenmiştir.

Evren ve örneklem: Araştırma evrenini Hacettepe üniversitesi, Fen Fakültesi, Kimya bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma için bu bölüm öğrencilerinden toplam 100 kişi ile görüşülmüştür. Görüşme yapılan öğrenciler oransız elemen örnekleme yöntemine göre, tesadüfi olarak seçilmiştir[*].

Veriler ve toplanması: Araştırma, örneklem grubunda yer alan 100 öğrenci üzerinde, görüşme tekniği ile doğrudan uygulanmıştır. Öğrencilerle birebir görüşülmüştür. Elde edilen veriler, tablolarla belirtilmiş, açıklanmış ve yorumlanmıştır.

[*] Karasar, Niyazi, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara, 1999, s.113.

III. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

KÜRESELLEŞME

KÜLTÜR

İlk insan topluluklarından günümüze gelinceye kadar, toplumlar ve kültürler pek çok aşamadan geçmiş, tarihi ve sosyolojik pek çok değişme ve gelişme yaşanmıştır. Milyonlarca yıllık insanlık tarihinde yaşanan bu sosyal değişim ve evrim sonucunda, bugün içinde yaşadığımız bu sistematik yapı meydana gelmiştir. Günümüzde yaşadığımız modern dünyayı daha iyi anlayabilmek için, bizi bu noktaya getiren süreçleri çok iyi anlamamız gerekir.

Sosyal antropolojinin konusu olan kültür kavramını tek başına tanımlamak, anlatmak, ve anlamak çok kolay değildir. Pek çok sosyal bilimci tarafından, çok fazla kültür tanımı yapılmıştır. Örneğin Taylor'a göre kültür, yada uygarlık, bir toplumun üyesi olarak, insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek, ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür. [1]

Marx'a göre kültür, doğanın yarattıklarına karşılık, insanoğlunun yarattığı hemen her şeydir. [2] Sapir'e göre, kültür varlığımızın yapısını belirleyen, sosyal bir süreçle öğrendiğimiz uygulama ve inançların, maddi ve manevi öğelerin

[1] B.Güvenç, *İnsan ve Kültür*, İstanbul, 1999, s. 101.
[2] Ag.e, s. 100.

birliğidir.[3]Sedat Veyis Örnek içinse kültür, bir halkın yada toplumun maddi ve manevi alanlarda oluşturduğu ürünlerin tümü; yiyecek, giyecek, barınak, korunak gibi temel ihtiyaçların elde edilmesi için kullanılan her türlü araç-gereç, uygulanan teknik, fikirler, bilgiler, inançlar; geleneksel, dinsel, toplumsal, politik düzen ve kurumlar; düşünce, duyuş, tutum ve davranış biçimleri; yaşama tarzıdır.[4]

Tanımlardan da anlaşılacağı gibi kültür kelimesi birçok bilim adamı tarafından tanımlanmış, ve sosyal hayat içinde farklı anlamlar yüklenmiştir. Bu farklı anlamlar bilim alanında eğitim sürecinin bir ürünü, estetik alanında güzel sanatlar, maddi ve biyolojik alanda ise üretme, tarım, ve geliştirme anlamlarını içermektedir. [5]

Her toplumun bir dünü, kısa veya uzun bir tarihi vardır. Bugün kültürel yapıyı oluşturan kurumlar ve değişkenler, farklı biçimlerde geçen yüzyıllarda da vardı. Kültürün özelliklerinden bahsederken üzerinde durduğumuz hususlar, bu durumu desteklemektedir. Kültür, insan davranışlarını yöneten ve tarihi bir gelişme içinde yaratılmış olan, açık ve kapalı bir yaşama düzenidir. Bu yaşama düzeni belli bir topluma has bir düzen olup, bu toplumun üyeleri için ortaktır ve paylaşılır. Yaşanan değişme, ilerleme, ve gelişmelerle günümüzde de içinde yaşadığımız, hatta küresel anlamda tüm dünyayla paylaştığımız bu kültürel yapı ortaya çıkmıştır.

Bu yapının tarih içinde nasıl şekillendiği, ve bugünlere nasıl gelindiği üzerinde de durmalıyız.

---

[3] A.g.e, s. 100.
[4] S.V.Örnek, *Etnoloji Sözlüğü*, Ankara, 1971, s.148.
[5] B.Güvenç, 1999, s. 97.

İnsanoğlunun biyolojik ve kültürel varlığı 2-3 milyon yıl öncesine göre büyük aşamalar kaydetmiştir. İnsanoğlunun iki büyük devrim, ve üç evreden geçtiği bilinmektedir.

a. Paleolitik: Eski taş, yontma taş, ya da üretim öncesi evredir.
b. Neolitik: Yeni taş, cilalı taş ya da üretim evresidir.
c. Endüstri: Makine enerji ya da yoğun üretim evresidir.

En uzun evre ilk taş aletlerle başlayan en az iki milyon yıl süren paleolitik dönemdir.[6] Neolitik devrimi adı verilen dönemde hayvanların evcilleştirilmesi ve "tarım devrimi" olarak bilinen devrim gerçekleşmiştir. Bu dönemin en belirgin özelliği besin probleminin çözümünde gerçekleştirilen büyük devrimdir. İnsanoğlu hayvan ve bitkileri evcilleştirerek onların biyolojik evrimine türleşmesine melezleşip çoğalmasına neden olmuştur.[7]

Avcılık-toplayıcılıktan, hayvancılık-tarımcılığa geçiş en büyük kültürel devrimlerden biri olmuştur. Besin üretilmesi yerleşik hayata geçişi sağlamış, tarım devrimi de yerleşik bir hayat biçimini gerektirmiştir.

Yerleşik hayata geçişin ardından yaşanan toplumsal değişmelerle bambaşka bir dünyanın temelleri atılmıştır. Endüstri devrimi tarım devrimine paralel olarak yaşanan yerleşik hayata geçiş ve artı ürün elde etme gibi gelişmelere paralel olarak ortaya çıkmıştır. Buhar makinesi ve kok kömürü ile 18.yy da İngiltere'de başlamıştır. Bu yolla sağlanan enerji üretimi yoluyla, ve bulunan yeni kaynaklarla verimlilik

[6] A.g.e, s. 149.
[7] A.g.e, s. 165-166.

artmış, fabrikalar kurulmuştur. Gelişen sanayi sayesinde dünyada bambaşka bir yaşam biçimi ve ekonomik sistem gelişmiş, buna bağlı olarak kültürel ve sosyal yaşamda da büyük değişiklikler olmuştur.

Bu bağlamda günümüzde geldiğimiz noktayı ve dolayısıyla küreselleşmeyi anlayabilmek için, günümüze dek yaşanan tüm sosyal değişim ve evrimleri, anlamak önemlidir. Tarım devrimiyle artı ürüne ulaşılması, kültürlerin ve medeniyetlerin gelişmesini sağlayan en önemli devrim olmuştur. Bugün içinde yaşadığımız toplum yapısı, ve her tür maddi ve manevi kültür öğesi bu gelişmeler ışığında gelişip şekillenmiştir. Sanayi devrimi de küreselleşmenin oluşması için zemin hazırlamıştır. Bu nedenle geçmiş deneyimlerden faydalanmak adına tarihte yaşanan her şeyin incelenmesi büyük yarar sağlayacaktır.

KÜRESELLEŞME VE KÜLTÜR İLŞKİSİ

Küreselleşme; modernleşme sürecinin bir evresi olarak yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra, özellikle de Sovyet bloğunun dağılmasından sonra tek kutuplu bir dünyanın ortaya çıkmasına paralel biçimde, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin de hızla yaygınlaşması, ulusal devlet sınırlarının eski dönemlere göre daha az önemli hale gelmesi sonucu bilim, sanat, hukuk, siyaset, kültür ve iktisadi alanlarda dünyadaki bütün ülkelerin birbirine daha bağımlı hale gelmeleri ve ortak değer, yaklaşım ve tavırlar benimsemeye zorlanmaları sürecidir.[8]

Kısaca ve basitleştirilmiş bir ifade ile toplumlar arası ilintileri sıklaştıran, çoğaltan bir süreçtir. Dünyanın bir tarafında cereyan eden olguların, diğer köşede ki insanları etkilediği bir süreçtir. Bu süreç teknoloji yönlü, ve tek doğrultulu değil, çoğul hatta karmaşıktır. İleri ki bir aşamada, küreselleşmeyi bir idrak ve yaşadığımız dünyanın "teklik" haline gelmeye başladığı bir algılama biçimi olarak da tanımlayabiliriz.[9]

Küreselleşme değişik düzlemlerde farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Bu olaya daha pragmatik yaklaşanlar ise bu kavramla; son yıllarda gittikçe kolaylaşan ulaşım ve iletişim imkanlarının getirdiği ilişkiler ağının, yoğunlaşmasını kastetmektedirler. Örneğin malını istediği anda dünyanın en uzak pazarların ulaştırabilen bir tüccar, mesajının anında gazetesine geçebilen bir gazeteci, en yeni akademik yayınları elinin altındaki bilgisayar aracılığıyla, yayınlandığı anda takip

---

[8] Ö.Demir, M.Acar, *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Ankara, 1997, s.179.
[9] M.K.Öke, *Küresel Toplum*, Ankara, 2001, s.2.

edebilen bir akademisyen, dünyanın dört bir köşesindeki olayları anında televizyonundan izleyebilen bir insan için küreselleşme, bir imkan ve kapasite patlaması olarak nitelendirilebilir. Bu anlamda küreselleşmenin üç ana boyutundan bahsedilebilir.[10]

a. Teknolojik araçların kullanım kapasite ve kapsamının yaygınlaştırılması.
b. Üretim ve tüketim kalıplarındaki radikal değişikliğe paralel olarak hayat tarzının standardizasyonu,
c. Ekonomik, sosyal ve siyasal mekanizmaların tekelci bir evrenselleşme sürecine girmeleri.

Bu boyutlar tek tek ele alındığında son on beş yıl içinde gerçek bir teknoloji dönüşümünün gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu dönüşüm küreselleşme olgusunun en önemli ve hızlandırıcı faktörüdür. İletişim teknolojisinde başlayan bu olağanüstü dönüşüm zamanla diğer teknolojik araçları da etkilemiştir. Bu dönüşüm diğerlerinden çok daha kapsamlı olmuştur. Sanayi devrimi ile ortaya çıkan araçların dünya üzerinde yaygınlaşma seyri ile bu devrimin araçları arasında ki yaygınlaşma seyri arasında oldukça çarpıcı farklar vardır. Örneğin buharlı makinler ya da elektrifikasyonun diğer toplumlara yayılması yaklaşık bir asrı alan bir süreç içinde gerçekleşirken, bilgisayar teknolojisinde Amerika'da ya da Japonya'da ortaya çıkan bir yenilemenin diğer bölgelere yayılımı aylarla hesap edilmektedir. Bu durum üretim ve tüketim kalıplarının, dolayısıyla hayat tarzının hem değişimi hem de standardizasyonunu beraberinde getirmiştir.

[10] A. Davutoğlu, *Küresel Bunalım*, İstanbul, 2004, s.209-210-211.

Sanayi devrimi, bu devrimin gerektirdiği teknolojik altyapının milli sınırlar içinde kurulması fikrine öncelik veriyor, ve bu açıdan milli devlet oluşumuna koşut bir karakter arz ediyordu. Diğer bölgelerle kurulan ilişkiler bir, hammadde-ucuz iş gücü- pazar ilişkisi şeklinde düşünülüyor ki, bu, sömürgeci yapılanmalarla endüstri devrimi arasındaki paralelliğin temelidir. Dolayısıyla endüstri devrimi, üretimin tekelleşmesi ve tüketimin yaygınlaştırılmasını ön plana alırken, iletişim devrimi ise yapısı gereği üretim şemalarında milli sınırları aşmayı, tüketim kalıpları açısından ise tam bir standardizasyonu ön görmektedir. Çok uluslu şirketlerin gerek yapı, gerekse işlevlerinde ortaya çıkan değişim, bu olgunun bir yansımasıdır. Artık herhangi bir malın üretimi tek bir ülkenin sınırları içinde yapılmamaktadır. Dizaynı İtalya'da yapılan bir mamulün fabrika şartlarına uyum adaptasyonu Almanya'da, ilk model üretimi Fransa'da, nihai üretimi Tayland'da, pazarlaması da Singapur'da yapılabilmektedir. Üretim tekniği ile ilgili bilgi aktarımı, bilgisayarlar aracılığıyla anında kıtalar arası dolaşabilmektedir. Yerel üretim teknolojisini çözen ve dağıtan üretim kalıplarındaki bu değişim, tüketim kalıplarının gittikçe standart hale getirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu da yerel kültürlerin öngördüğü hayat tarzı kalıplarına sarsmakta, ve küreselleşme görünümü altında bir kültür tekelciliğini beraberinde getirmektedir. Bu hayat tarzı standardizasyonu, sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik mekanizmaların tekelci bir şekilde yaygınlaşması ile uyumlu bir gelişmedir. Tüm bu gelişmelere uyumlu bir pazar mekanizması, bu mekanizmanın gerektirdiği kültürün yaygınlaşmasını garanti altına alacak bir medya diktatörlüğü, ve siyasi denetim mekanizması, küreselleşmenin tabi uzantısıdır.[11]

[11] A.g.e, s. 211.

Küreselleşme kavramının en çarpıcı özelliklerinden biri, olası etkilerinin çok sayıda ve çeşitli olduğu izlenimini vermesidir. Küreselleşme, yalın toplumsal gerçekleri oldukça aşan spekülasyonlar, varsayımlar, güçlü toplumsal imgeler, ve metaforlar üretme kapasitesiyle olağanüstü doğurgan bir kavramdır.[12]

Küreselleşme ile kültür bir arada incelendiğinde, ya da insanlara küreselleşme hakkında akıllarına gelen ilk şey sorulduğunda, alınan ilk cevaplar çoğunlukla küreselleşmenin dünyayı tek tip bir kültürel yapıya doğru sürüklediği, ve geleneksel yapıda meydana gelen deformasyondur.

Bugün yaşadığımız şekilde bir "teklik"e, yani dünyanın tek bir topluma ve kültüre tarihte ilk kez sahip olduğu düşüncesi gündeme gelmektedir. Geçmişte toplumsal ve kültürel süreçleri ve pratikleri yerel ve görece birbirinden bağımsız fenomenler olarak düşünmek mümkünken, küreselleşme dünyayı "tek bir yer" haline getirmektedir. Ulus-devletlerin ekonomik faaliyetlerinin, küresel kapitalist ekonomiye hapsolması, ya da yerel endüstriyel süreçlerin çevre üzerindeki etkilerinin hızla küresel sorunlar haline gelişi, bu durumun en bariz örnekleridir. Küreselleşme kavramında bulunan "birlik" düşüncesine doğru belirli bir çekimin varlığını kabul etmek gerekmektedir. Küresel sözcüğünün kendisinde hem "total"anlamına gelen mecazi kullanımından, hem de işaret ettiği geometrik biçimin anlambiliminden (örneğin dünyanın küresel biçiminin "dört bir yandan kuşatmak, çember içine almak" terimleriyle olan ilişkisinde olduğu gibi) kaynaklanan güçlü bir bütünlük ve

[12] J.Tomlinson, *Küreselleşme ve Kültür*, İstanbul, 2004, s.13.

kapsayıcılık çağrışımı vardır. Bir kavram olarak küreselleşme de, o halde "tek olma eğilimi"çağrışımının olduğu kesindir.[13]

Bu noktada küreselleşme kavramında üzerinde durulan, ve vurgu yapılan "küre" kavramını ele alalım, ve kolektif bellekte neler çağrıştırdığına değinelim. Küre; öncelikle bütündür, tamdır, tastamamdır. Onu bütün kılan her parçanın da önemli olduğunu yapısı itibarı ile simgeler. Mutlak birliğin ve tekliğin (güneşin de) simgesi olan daireden (çemberden), içinde sonsuz sayıda barındırır. Çember mistik "merkez" kavramına bağlıdır. Neo-platonik düşüncede şekil olarak ruhu, tini simgeler ve dört temel element (su, ateş, hava, toprak) bu tini oluşturan alt kürelerdir. Aynı zamanda kusursuzluk ve mutluluk simgesidir. Çünkü köşeleri ve kenarları yoktur. Köşeler ve kenarlar güçlükleri, hoş olmayan durumları ve engelleri simgeler.[14]

Roland Robertson'un küreselleşme üzerine detaylı çalışması bu sorunlara odaklanıp "dünyanın tek bir yere sıkıştırılması" düşüncesiyle ilgili olarak incelikli bir formülasyon ortaya koyar. Dünyanın tekleşmesi yönündeki eğilimlerin ne yapılırsa yapılsın önlenemez olduğunu savunurken, sunduğu modelle böylesi bir düşüncenin alabileceği eleştirilerin bazılarını etkisiz hale getirir. Robertson'a göre, küresel teklik yalın bir örneklik (örneğin dünya kültürü gibi bir şey) anlamına gelmemektedir. Küresel teklik daha çok, insanların farklı yaşam düzeylerinin birbirleriyle konuşur hale geldiği, karmaşık bir toplumsal ve fenomonolojik durumdur. Yani bir "küresel insan" durumudur. Robertson'un belirlediği dört farklı yaşam düzeyi vardır. Birey

[13] A.g.e, s. 23-24.
[14] Y. Eradam, *Vanilyalı İdeoloji*, İstanbul, 2004, s. 61-62-68.

olarak insan, ulusal toplumlar, toplumlardan oluşan dünya sistemi, ve insanlığın her şeyi saran kollektivitesidir. Robertson için küreselleşme bu düzeyler arasında ki giderek artan etkileşimdir. "Tek bir yer olarak dünya" cümlesi ile kast edilen, bu yaşam biçimlerinin birbirleri için giderek artan bir düzeyde belirleyici ve bağlayıcı olmaları sonucu dönüşüm geçiriyor olmasıdır. Bu ne homojenleşmenin getirdiği bir tekliktir, ne de küresel bir cemaatin/birliğin ortaya çıkmakta olduğuna dair naif bir duygudur.[15]

Robertson'un teklik modeli, esasında hiçte problematik olmayan bir birleşme süreci sunmaktan öte, tam da "bir bütün olarak dünya" ifadesinde tanımlandığı gibi, toplumsal ve kültürel farkların net olarak vurgulanabildiği bir teklik modelidir. Robertson küreselleşmeyi temelinde teklik olan bir kavram olarak görmekte haklıdır. Bunun nedeni, sunduğu modelin yalnızca incelikli olması değil, modelindeki düşüncenin korunmasına acil bir politik ihtiyacın olmasıdır. Bağlantılılık yerelliğe doğru ilerledikçe, yerel deneyimleri dönüştürür. Fakat aynı zamanda insanları, kaderlerinin küresel bir çerçevede inkar edilemez bir biçimde birbirlerine bağlandığı bir dünya ile karşı karşıya getirir. O halde bağlantılılığın varsaydığı teklik kültürel-siyasi bir ilkedir. Yerel deneyim ancak "tek bir dünya" düzlemine yükseltilirse anlaşılabilir. Yerel pratiklerin ve yaşam tarzlarının da küresel sonuçları bakımından incelenmesi ve değerlendirilmesine giderek daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. [16]

[15]J. Tomlinson, 2004, s. 24.
[16] A.g.e, s. 25-26.

KÜRESELLEŞME VE EKONOMİ

Ekonomi, küreselleşme olgusunun kendisini içinde bulduğu, ve küreselleşmenin etkilerinin en çok görüldüğü kurumdur. Ekonomi, bir kurum olarak kültürel yapı içinde en temel kurumlardandır. Burada meydana gelecek en ufak bir değişiklik, diğer tüm kurumları da etkileyecek, ve kültürel yapıda büyük değişimleri beraberinde getirecektir. Bir toplumda insanların hayata bakışları, yaşamı algılayışları, ve kültürel yapısı, o toplumun ekonomisiyle paralellikler göstermektedir. Dolayısıyla küreselleşmenin ekonomik etkileri, zamanla tüm toplumsal yapıyı etkilemiştir. Bu bölümde de bu etkileri, ve kültürel yapıda meydana getirdiği değişiklikleri ele alacağız.

Günümüzde ekonomide etkili olan serbest piyasa ekonomisi kuramı, ve kapitalizm, beraberinde küresel bir kültürü de getirmiştir. Devletlerin bu sistemlere bağlı olarak uyguladığı ekonomi politikaları, kişilerinde ekonomiye bakışını, parayı algılayışını, parayla ilgili planlarını, ve hayata bakışını direk olarak etkilemektedir. Bu durumu, içinde yaşadığımız ve tüm yaşamımızı şekillendiren bu ekonomik sistemi ve kültürümüze etkisini daha iyi anlayabilmek için kapitalizmi ve tarihi gelişimini anlamak gerekir.

Tarihsel gelişimi itibariyle incelendiğinde, bugünkü bölgesel ve küresel entegrasyonların büyük ölçüde ticarete dayanan ve başlangıcı hayli geçmişe giden bir sürecin devamı olduğu ortaya çıkar. Şöyle ki, Ortaçağ Avrupa'sında burg denilen kasaba ölçeğindeki coğrafi alanlarda küçük egemenlik birimleri olarak varlığını

sürdüren derebeylikleri zamanla ekonominin gelişmesi, burg sınırlarının ticarete dar gelmesi ve tüccarların burgların dışına çıkmak istemeleri sonucu yıkılarak yerlerini krallıklara terk etmişlerdir. Derebeyliklerin yerini alan krallıklar, belli bir dönem daha geniş bir coğrafi alana yayılan, ticaret için daha belirgin kurallar koyan, dolayısıyla daha fazla ve rahat ticarete elverişli siyasi ve ekonomik birimler olmuştur. Ancak, ticaret erbabının zamanla krallık sınırlarının dışındaki kişilerle giderek büyüyen ticari ilişkiler içine girmesi, krallık yapısının da bir süre sonra ekonomik ve ticari faaliyetler için ideal olmaktan çıkıp yetersiz kalmasına yol açmıştır. Bilindiği gibi, krallıklar da nihayet yıkılmış, ve yerlerine üst bir siyasi ve ekonomik birim olan ulusal devletler kurulmuştur. Nihayet Avrupa'da ki ulus-devletler de, 20. yüzyılın ortalarından itibaren ortaya çıkıp gelişen uluslar üstü nitelikteki Avrupa Birliğine birçok yetkilerini terk etmişlerdir. Bazı ekonomi tarihçilerinin görüşü o ki, siyasi ve ekonomik birimlerin küçükten büyüğe doğru olan bu evrimi büyük ölçüde ekonomik ve özellikle de ticari arzu ve ihtiyaçların bir gereği ve sonucudur. Üretim, tüketim, ve ticaret için en uygun ölçü olmaktan çıkan yapı, yerini daha büyük ve gelişmiş olana terk etmektedir. Yerelden küresele doğru olan bu eğilim, bugün de tüm hızıyla devam etmektedir. Bölgesel entegrasyonlar ve bu arada Avrupa Birliği bu sürecin en iyi örneği olarak gösterilmektedir. Bu yaklaşım, küresel gelişmeyi kaçınılmaz bir olgu, ekonomi ve ticareti de bu olgunun motoru olarak kabul etmektedir. Dünya nüfusunun artışı, ulaşım ve iletişimi kolaylaştıran bilimsel ve teknolojik gelişmeler, soğuk savaşın sona ermesiyle planlı ekonomi sistemine tabi birçok ülkenin serbest piyasa ekonomisine yönelmesi gibi gelişmelere bağlı olarak, uluslar arası ticaret de önemli artışlar kaydetmiştir. Öyle ki,

son yıllarda dünya ticaretindeki artış, dünya ekonomisinde sağlanan artışın daima önünde seyretmiştir.[17]

Bir sistem olarak kapitalizmi ve tarihi gelişimini ele alacak olursak kapitalizm; serbest piyasa ekonomisi ya da serbest girişim ekonomisi olarak ta bilinir. Batı dünyasında feodalizmin çöküşünden beri egemen olan iktisadi sistemdir. Kapitalizm de üretim araçlarının çoğu özel ellerdedir, ve üretimle gelir bölüşümüne büyük ölçüde piyasaların işleyişi yön vermektedir. Bir sistem olarak kapitalizmin sürekli gelişmesi ancak 16. yüzyıldan sonra gerçekleşmiştir. Ancak daha ilk çağda kapitalist kurumların kökleri vardır. Ortaçağın sonlarında kapitalizm Avrupa'nın belirli bölgelerinde serpilip gelişmeye başlamıştır. 16.,17. ,ve 18. yüzyıllarda İngiliz kumaş sanayisindeki büyüme kapitalizmin gelişmesini kamçılamıştır. [18]

Kapitalizmi önceki sistemlerden ayıran başlıca özellik, üretimin tüketimi aşan bölümünün ekonomik açıdan üretken olmayan yatırımlar yerine, üretim kapasitesini genişletmek için kullanılmasıdır. 16. yüzyıldaki reform hareketinin özendirdiği ahlak anlayışı, kazanç sağlama çabasını aşağılayan geleneksel tutumun etkisini azaltırken, çok çalışma ve tutumluluğun onaylanmasına da dinsel bir temel kazandırmıştır. Ekonomik eşitsizlik, artık zenginlerinde erdemli olduğu gerekçesiyle savunulmaktaydı.[19]

---

[17] Devlet Planlama Teşkilatı, *Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, http:// www.ekutup.dpt.gov.tr/dunya/oik560.pdf
[18] Ana Britannica**,** İstanbul, 1988, 12.cilt, s. 543.
[19] A.g.e, s.543.

Kapitalizmin gelişmesine katkıda bulunan bir başka etmen Avrupa'da değerli maden arzında ki artış ve bunun sonucunda fiyatların yükselmesi olmuştur. Bu dönemde fiyatlar ücretlerden daha hızlı arttığından enflasyondan en çok kapitalistler yararlanmıştır. Bu devletlerin izlediği ulusal güçlenme politikaları, bir örnek para ve hukuk sistemleri gibi, ekonomik gelişme için gerekli temel toplumsal koşulların oluşmasını ve sonuçta ağırlığın devletten özel girişime kaymasını sağlamıştır. İngiltere'de 18. yüzyılda kapitalist gelişmenin odağı, ticaretten sanayiye kaymıştır. Önceki yüzyıllarda sağlanan sermaye birikimi, sanayi devrimi sırasında teknik bilginin pratiğe uygulanması için kullanılmıştır. [20]

Önceki bölümlerde de üzerinde durduğumuz gibi toplumsal gelişim açısından sanayi devrimi çok önemlidir, ve insanoğlunun yaşadığı en büyük devrimlerdendir. Sanayi devrimi 18. yüzyılda İngiltere'de başlamış, buradan diğer ülkelere yayılmıştır. Sanayi devrimi, teknolojik, sosyo-ekonomik, ve kültürel boyutlara sahiptir. Sanayi devrimiyle teknolojik olarak birçok gelişme olmuştur. Öncelikle yeni temel maddeler, özellikle demir ve çelik öne çıkmıştır. Yakıt ve mekanik güç kullanımında, kömür, buhar makinesi, elektrik, petrol, içten yanmalı motor gibi yeni enerji kaynakları devreye girmiştir. İplik eğirme makinesi ve su ya da buhar gücüyle çalışan dokuma tezgahı insan gücü ihtiyacını düşürerek büyük üretim artışları sağlayan yeni makineler icat edilmiştir. Fabrika sistemi olarak bilinen ve işlevlerin uzmanlaşması ile işbölümünün derinleşmesini gerektiren yeni bir iş örgütlenmesi gerçekleştirilmiştir. Ulaşım ve iletişim araçlarında buhar lokomotifi, buharlı gemi, otomobil, uçak, telgraf, ve radyoyu kapsayan önemli gelişmeler görülmüştür. Bilim,

[20] A.g.e, s. 543.

gitgide daha fazla sanayiye uygulanır olmuştur. Bu teknolojik değişimler, doğal kaynaklardan yararlanmanın çok büyük ölçüde artmasına ve seri üretime geçilmesine olanak vermiştir.[21]

Ayrıca, sanayi dışındaki alanlarda da bir çok yeni gelişme görülmüştür. Tarımdaki gelişmeler daha büyük bir tarım dışı nüfusun beslenebilmesini sağlamıştır. Ekonomik değişiklikler servet dağılımından daha geniş kesimlerin pay almasına, artan sanayi üretimi karşısında servet kaynağı olarak toprağın öneminin azalmasına, ve uluslararası ticaret hacminin büyümesine yol açmıştır. Toprak mülkiyetinden sanayi sermayesine doğru kayan ekonomik iktidar, siyasal değişimlere ve sanayi toplumunun gereksinimlerine uygun yeni devlet politikalarına yansımıştır. Kentlerin büyümesi, işçi sınıfı hareketinin gelişmesi, ve otorite kullanımında yeni biçimlenmelerin oluşması gibi çok kapsamlı toplumsal değişmeler yaşanmasını sağlamıştır. İşçiler, yeni ve birbirinden farklı beceriler kazanmışlar ve işleriyle olan ilişkileri değişmiştir. El aletleriyle çalışan zanaatçiler olmaktan çıkmış, fabrika disiplinine bağlı makine operatörleri haline gelmişlerdir. Bütün bunlar psikolojik bir değişime de yol açmış, insan, kaynaklardan yaralanma ve doğaya egemen olma konularında kendine çok daha fazla güvenmeye başlamıştır. [22]

Sanayi devriminin oluşumu, ve toplumsal düzende meydana getirdiği değişiklikler bu şekilde devam ederken, 20. yüzyılda önemli ölçüde eskisiyle örtüşmesine karşın, yeni bir sanayi devriminin belirtileri çoğalmıştır. Temel maddeler açısından, daha önce kullanılmayan bir çok doğal ve sentetik kaynaktan

[21] Ana Britannica, İstanbul, 1988, 19.cilt, s. 50.
[22] A.g.e, s. 50.

yararlanılmaya başlanmış, daha hafif metaller, yeni alaşımlar, plastik gibi yeni sentetik ürünler ve yeni enerji kaynakları devreye girmiştir. Bunların yanı sıra makine, araç, ve bilgisayarlarda ki gelişmeler de, tam otomatik fabrikaların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Sanayiinin bazı kesimleri 19. yüzyılda hemen tümüyle makineleşmişti, ama bant sisteminden niteliksel fark gösteren otomasyon, ancak 20. yüzyılın ikinci yarısında büyük önem kazanmıştır. Bunlarla beraber üretim araçlarının mülkiyetinde de değişimler görülmüştür. 19. yüzyılda ki sanayi devriminde üretim araçları bir oligarşinin mülkiyetindeydi. 20. yüzyılın ikinci yarısında ise, bireylerin ve sigorta şirketleri gibi kurumların hisse senetlerini satın almasıyla mülkiyet görece yaygınlaşmıştır. Bir çok Avrupa ülkesinde ekonominin temel bazı sektörleri kamulaştırılmıştır. Geleneksel yaklaşımlardan uzaklaşan hükümetler, karmaşık sanayi toplumlarının gereksinimlerini karşılamak için, sosyo-ekonomik alana daha fazla müdahaleye, sosyal refah ve sosyal devlet kavramlarına yönelmişlerdir.[23]

Küreselleşme, ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda bazı ortak değerlerin yerel ve ulusal sınırları aşarak dünya çapında yayılmasını ifade etmektedir.Ekonomik alanda hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkelerde benimsenen ekonomik sistem ve buna bağlı olarak uygulanan ekonomi politikaları giderek benzerlik göstermektedir. Sovyet Bloğunun çöküşü ile birlikte dünyada liberal ekonomik düzen, yani serbest piyasa ekonomisi giderek yaygınlaşmaktadır. Tüm dünyada kamu ekonomisinin görev ve fonksiyonları yeniden tanımlanmaya çalışılmaktadır. Devletin sınırlanması ve küçültülmesi, ve bu şekilde piyasa

[23] A.g.e, s. 50.

ekonomisine daha fazla işlerlik kazandırılması görüşleri önem kazanmaktadır. Dünya ticareti giderek serbestleşme eğilimindedir. Uluslar arası ekonomik ilişkilerde eski korumacılık anlayışının yerine, serbest ticaret görüşü benimsenmektedir. Sadece dış ticaret alanında değil, mali ve parasal alanlarda da liberalleşme sürecinin geliştirilmesi gerektiği savunulmaktadır. Devletin, vergi, borçlanma, para gibi araçları piyasa ekonomisinin işleyişini bozmayacak şekilde kullanması savunulmaktadır. Özetle, dünyada uygulanan ekonomik sistem ve ekonomi politikaları giderek birbirine yakınlaşmaktadır. Kısaca, küresel ekonominin daha yoğun olarak gündeme gelmesiyle birlikte, serbestleşme daha fazla önem kazanmaktadır. Siyasi alanda ise demokrasi küresel bir değer olarak daha fazla ön plana çıkmaktadır. Ekonomik alanda liberal ekonomik düzen, siyasi alanda ise demokrasiye dayalı bir siyasal sistem, bütün dünyada kabul görmektedir. Liberal Demokrasi adı verilen yeni bir siyasi ve ekonomik düzen dünyada hızla yayılmaktadır. [24]

Basit manasıyla, yani sermayenin etki alanının artması anlamında küreselleşme daha endüstri devriminin başından itibaren var olan bir olgudur. Örneğin daha 18. yüzyılın başında ünlü iktisatçı A. Smith ekonomide bir işbölümü olduğunu ve ticaretin sınırlar ötesinde işlemesi gerektiğini savunmuştur. Ancak endüstri devriminin ilk döneminde uygulama alanı bulan bu görüş, piyasa mekanizmasının yapısı ağır sosyal şartları çözememesi üzerine, özellikle 19. yüzyılın ortalarından itibaren alternatif fikirlerin çıkması sonucunu doğurmuştur. Özellikle bunalımlı 1920'lerin ardından serbest piyasa modeline karşılık şüpheler artarken, bu

[24] Devlet Planlama Teşkilatı, 2000.

bunalıma karşı öne sürülen yanıt “Keynesyenizm” olmuştur. Keynesyen ekonomik anlayışı, talep yanlı politikalarıyla satın alma gücü yaratılmasına dayanmaktaydı. Bu tip ekonomik politikaların sonucu olarak ta “Fordist” üretim organizasyonları doğmuştur. [25]

20. yüzyılın başında ünlü otomobil üreticisi Henry Ford’un başlattığı ve bir üretim biçimi olmanın dışında, hayatın her alanına yayılan bir anlayış haline gelen Fordizm’in, gelişen teknoloji ve iletişimle birlikte etkisini kaybetmeye başlaması, küreselleşmeye zemin hazırlamıştır. Fordizm sadece ekonomik bir gelişme olarak anlaşılmamalıdır. Fordizmin yalnızca belli bir organizasyonu değil, bir hayat biçimini temsil etmesi gibi Postfordizm de, küreselleşmeye zemin hazırlayan daha geniş ve daha derin bir siyasal ve kültürel gelişmenin özetidir. Postfordizm üretim tarzının, 21. yüzyılın başında yol açtığı dönüşüm alanları şöyle sıralanabilir:

Gelişmiş kapitalist ülkeler, yeni ortaya çıkan oluşumlar yoluyla, modern kitle toplumunu nitelendiren homojenlik, standardizasyon ve büyük ölçekli ekonomi ve organizasyonlar yerine, giderek çeşitlilik, farklılaşma ve ayrışma gibi kavramlarla nitelenir olmuşlardır. Bu ise modernite deneyimini 20. yüzyılın üçte ikisini kapsayan bir süreç itibarıyla tanımlayan "Fordizm"den "Postfordizme", yani Fordizm sonrası döneme olan dönüşümün özünü teşkil etmektedir. Ekonomik açıdan, bu dönüşümün temel özelliği, kitle üretiminin dayandığı eski montaj işleminin yerine "esnek

[25] Ş.Baştürk, *Bir Olgu Olarak Küreselleşme: Sorunlar ve Bir Çözüm Önerisi; Küresel Yönetişim*, http:// www.isguc.org/senol1.htm

ihtisaslaşma"nın giderek güç kazanmasıdır. Küreselleşmenin tekamülünü düzenleyen ve tahrik eden her şeyden önce bu gelişmedir. Ekonomik alanda üretim sürecinin esnekleşmesi, siyasal alanda güç yapılarının zayıflaması, kültürel çeşitliliğin artması, ve iletişim alanında düzenlemenin etkisizleştirilmesi gibi sonuçları da beraberinde getirmiştir. [26]

Ancak 1970'lerin başından itibaren bu yapı işlerliğini kaybetmeye başlamıştır. İç pazarların doyması, ve tüketicilerin seri üretim ürünleri yerine, kendi kişisel ihtiyaçlarına cevap veren esnek tarzdaki ürünleri tercih etmesiyle, keynesyen modeli sorgulanır hale gelmiştir, ve bu politikalar artık önemini yitrirmiştir. Böyle bir ortamda üretim sürecinde çıkış noktasını, yüksek teknolojiler oluşturmuştur. Artık ekonominin organizasyonu, neo-liberal politikaların getirdiği ilkeler uyarınca yapılmaktaydı. 1980'lerde anılan politikaları uygulayan hükümetlerin dünya çapında iktidar gelmeye başlamasıyla (A.B.D'de Reagan, İngiltere'de Theatcher, Almanya'da Kohl, ve Türkiye'de Özal hükümetleri örnek olarak gösterilebilir) ve 1980'lerin sonunda liberal batı toplumunun karşısında ki en önemli alternatif olan sosyalist modelde çözülünce, küreselleşmenin kavram olarak da küreselleşmesi önünde hiçbir engel kalmamıştır. [27]

Görüldüğü gibi tarih içinde ekonomik sistem, bu aşamalardan ve değişimlerden geçerek, şimdiki halini almıştır. Küreselleşme olgusu da günümüz ekonomik sistemini yeniden biçimlendirmiş, ve içinde yaşadığımız bu toplum düzeninin oluşmasını sağlamıştır.

---

[26] U.Özdemir, *Küreselleşme Tarihin Sonu mu?*, http://koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=37
[27] Ş. Baştürk, 2004

İletişim devriminin sunduğu imkanlar, uluslar arası ekonomi politiğin, karşılıklı bağımlılık örgüsü içinde küreselleşmesine neden olmuştur. Sınır ötesi iktisadi ilişkiler doğaldır ki, 21.yüzyıla özgü değildir. Ekonominin küreselleşmesinden söz ederken, sadece serbest ticaretin önündeki ulusal gümrüklerin kaldırılması değil, liberalleşmenin doğal sonucu olmakla beraber uluslararası ticaretten küresel ticarete, uluslar arası finanstan küresel finansa, uluslar arası veya çok uluslu şirketlerden küresel şirketlere dönüşüm kastedilmektedir. İmalat sektöründen başlarsak, bugün nihai ürünler, üzerinde "made in" damgasının tek bir ülke için vurulamayacağı, uluslar arası bir üretim zincirinin sonucunda oluşmaktadır. Bunları üreten şirketler hammaddelerinden, finans kaynaklarına, satış birimlerinden, hisse senetlerine kadar küresel bir düzen içinde yer almaktadırlar. Bu gelişmelerin sonucunda görülen odur ki, soğuk savaşın bitimi, kapitalizm dışı üretim ve mübadele ilişkilerini, büyüme ve kalkınma için ikinci ve üçüncü yolları neredeyse iptal etmiş durumdadır. Ekonomide küreselleşme süreci, devletin ekonomide ki yerinin yeniden belirlenmesi tartışmalarını da beraberinde getirmektedir. Küreselleşme, liberal ekonomik düzenin uluslar arası bir yansıması olarak nitelendirilebilir. Bu nedenle son 20 yılda küreselleşme ile birlikte, devletin ekonomide mal ve hizmet üretiminden çekilmesi, sosyal malların üretimine özel sektörün katılımı ile, devletin sosyal devlet işlevlerinin sınırlanması talep edilmektedir. Bu talepler, devletin, ekonomik ve sosyal hayatta daha yoğun bulunduğu, gelişmekte olan ülkelerde etkisini daha çok hissettirmektedir. [28]

[28]M. K. Öke, 2001, s. 33-34.

Küreselleşme süreci, ülkelerin hızlı büyümeleri açısından önemli fırsatlar yaratmaktadır. Ancak küreselleşme sürecinin dengesiz bir şekilde geliştiği gerçeği göz ardı edilmemelidir. İçinde bulunduğumuz neo-liberal küreselleşme süreci gerek ülkeler arasında, gerek aynı ülkede çeşitli sosyal gruplar ve bölgeler arasında önemli gelir farklılaşmaları yaratabilmektedir. Ekonomide küreselleşmenin en yoğun biçimde geliştiği alan finansal küreselleşmedir. Bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler bu süreci son yıllarda giderek hızlandırmıştır. Finansal küreselleşmeyi doğrudan yatırımlar alanındaki hızlı küreselleşme izlemektedir. Ekonomilerin birbirleriyle bütünleşmeleri açısından ticaret alanında da önemli gelişmeler olmasına rağmen, bu alandaki gelişme süreci finansal faaliyet ve doğrudan yatırım alanlarındaki kadar yüksek bir hız göstermemektedir. Bu alanda halen önemli sayılabilecek korumacılık eğilimleri mevcuttur. Emeğin dolaşımı konusu ise küreselleşmenin en sınırlı düzeyde gerçekleştiği alan olarak göze çarpmaktadır. Özellikle vasıfsız ya da yarı vasıflı işçilerin dolaşımı ulusal sınırlar içersinde gerçekleşmektedir. Küreselleşme sürecinin dengesiz bir biçimde gelişmesi, önemli ölçüde farklı alanlardaki bütünleşme sürecinin farklı hızlarda ve boyutlarda oluşumundan kaynaklanmaktadır. [29]

Küreselleşmenin ekonomiye yaptığı en önemli etki sermaye hareketlerine getirdiği akışkanlıktır. Küreselleşme sayesinde dünya finans piyasaları birbirine entegre olmuştur. Bununla beraber küresel ekonominin en önemli özelliğinden biride, uluslararası şirketlerdir. 1970'li yıllarda çok uluslu şirketlerin sayısı birkaç yüzü geçmezken, bugün 40.000' i aşmaktadır. Ayrıca dünyada ki belli başlı 200

[29] Devlet Planlama Teşkilatı, 2000.

şirketin global cirosu, tüm dünyada ki ekonomik faaliyetlerin ¼'ünden fazladır. Bu şirketler, küreselleşmenin en önemli ekonomik etkilerinin belirleyicisidir. İzledikleri üretim politikalarıyla ülkelerin toplam gelirlerini, ve bu gelirlerin dağılımını da önemli ölçüde etkilemektedirler. [30]

Gelir dağılımındaki bozukluğa bağlı olarak işsizlik sorununun artmasıyla küreselleşmeye duyulan tepkiler de artmıştır. Küreselleşmenin, yeni bir dalga olarak ortay çıktığı 1980'lerden itibaren hem ülkeler arasında hem de ülkelerin kendi içinde gelir dağılımı arasındaki fark giderek artmıştır. Dünyanın en zengin ülkesi ile en fakir ülkesinin ortalama geliri arasında ki oran, 19. yüzyılın sonlarında 9'a 1 iken, günümüzde bu oran 60'a 1'dir. Dünya nüfusunun en yoksul 1/5'nin payı, 1989 ile 1998 yılları arasında %2.3'ten, %1.4'e düşmüştür. En zengin 1/5'in oranı ise yükselmiştir. Birleşmiş Milletlerin 1998 yılı insani kalkınma raporuna göre, zenginlerin küresel gelirden aldıkları pay %75'ten, %85'e yükselmiştir. Ayrıca Güneydoğu Asya nüfusunun %59'u günde 1 dolardan az kazanmaktadır. Benzer olarak en zengin 225 kişinin mal varlığı Afrika kıtasının gayri safi milli hasılasına eşittir. [31]

Bu dengesiz durum, genel anlamda tüm dünyada küreselleşmenin etkilerinden olumsuz yönde etkilenen insanlarca büyük tepkiler almaktadır, ve bu tepkiler gün geçtikçe artarak devam etmektedir. Küreselleşmenin ekonomi üzerinde yaptığı tüm bu değişimler, kültürel yapıyı, insanların başta günlük yaşamları olmak üzere, tüm yaşamlarını etkilemektedir. Ekonomi aracılığıyla, kültürel yapıda meydana gelen

[30] Ş. Baştürk, 2004
[31] A.g.e.

değişikliklere sonuç bölümünde yer vereceğiz. Ancak, tarihsel gelişimde gösteriyor ki, bütün bir toplum yapısı, siyasal düzenler ve dolayısıyla tüm yaşam biçimi, bu değişimden ve ekonomik dönüşümden fazlasıyla etkilenmiştir. Günümüzde küreselleşme olgusu üzerinden bu değişim yaşanmaktadır, ve bu nedenle bu olgu derinlemesine incelenmelidir.

KÜRESELLEŞME VE SİYASET

Küreselleşme süreci ekonomik, siyasi, ve kültürel sonuçları olan bir olgudur. Bu bölümde küreselleşmenin siyaset ve devlet yönetimi üzerinde yaptığı değişimlerle, bu değişimlerin kültürel yapıya nasıl yansıdığını ele alacağız.

"Küreselleşme" denilen şey, yalnızca insanların yedikleri Mc Donalds hamburgerleri, ve içtikleri Coca Cola'larla midelerinde, dinledikleri müzikler ve izledikleri filmlerle yüreklerinde hissettikleri bir olgu olarak kalmamakta, sistemde bazı yapısal değişiklikleri de beraberinde getirmektedir. Bir diğer anlatımla, bugüne dek yalnızca devletler arasındaki ilişkilere göre şekillenen uluslararası sistem, ciddi bir evrim geçirerek, devlet dışında başka bazı birimlerinde bu ilişkilere dahil olmasıyla, global bir sistem halini almaktadır. Farklı düzlemlerde şekillenen global ilişkiler farklı güç merkezleri yaratırken, şirketler, örgütler, ve yasadışı gruplar da kendi düzlemlerinde birer aktör rolü oynamaya başlamaktadırlar. Nitekim bugün ekonomik faaliyetlerin yer aldığı düzlemde, devletlerle birlikte şirketler ve bankalar "aktör" konumuna geçerken, siyasal ilişkiler devletlerin yanına örgütlerin de katılımıyla gerçekleşir hale gelmiştir. [32]

21. yüzyılın en göze çarpan özelliği tüm dünyada gözlemlenen kümülatif değişim sürecinin yeni çağa artan hızla girmesidir. Küreselleşme, uluslararası yönetim modelleri ve işletmelerde yaşanan örgütsel değişim, “iyi yönetimin” yeniden

[32] D. Ü.Arıboğan, *Globalleşme Senaryosunun Aktörleri: Uluslararası İlişkilerde Güç Mücadelesi,* http://www.turkab.net/kure/wglobaktor.htm.

keşfine neden olmuştur. Soğuk savaş döneminin sona ermesiyle birlikte uluslararası sistem, henüz tamamlanmamış olan bir değişim süreci içine girmiştir. Değişimin nasıl sonuçlanacağını tam olarak kestirebilmek oldukça güçtür. Ancak bazı eğilimler şimdiden açıklık kazanmaya başlamıştır. Bu eğilimlerden birincisi küreselleşmedir. Küreselleşme ya da global entegrasyon, ülkeler arasındaki iktisadi, siyasi, sosyal ilişkilerin yaygınlaşması, ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmaların çözülmesi gibi, farklı görünen ancak birbiriyle bağlantılı olguları içermektedir. Küreselleşme bir anlamda, maddi ve manevi değerlerin ulusal sınırları aşarak dünya çapında yayılması anlamına gelmektedir. 20. yüzyılın son döneminde dünya, geleneksel siyasi blokların ortadan kalktığı, hemen hemen her alanda liberal politikaların önem kazandığı, teknolojik gelişmelerin sınır tanımayan değişimlere yol açtığı bir süreçten geçmiştir. Hala devam etmekte olan bu süreçte, mal ve finans piyasaları ulusal sınırları zorlamakta, ve ülkelerin bireysel boyutlarını aşmaktadır. Haberleşme ve ulaştırma teknolojilerindeki hızlı gelişme ise, bu sürecin hem bir ürünü hem de motoru olmakta ve dünyayı ekonomik, siyasal, ve kültürel bir küreselleşmeye doğru itmektedir.[33]

Yönetimlerin yapısı, ülkelerin tarihi geçmişlerinin yanı sıra politik ve ekonomik durumları ile yakından ilişkilidir. Yönetim tercihlerinde ülkelerin "demokratik yaşantısının" neresinde bulundukları da kuşkusuz önem taşımaktadır. Kent devletinden ulus-devlete doğru olan tarihsel değişim, demokrasinin sınırlarını ve olanaklarını derinlemesine dönüştürmüştür. Şu an üçüncü bir dönüşümün eşiğinde mi bulunuyoruz? Küreselleşme ile açıklanan yeni dünya düzeninde ulus-devlet ile

[33] M. Hasanoğlu, *Küreselleşmenin Devlet Yönetimine Etkileri,*

http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/dergi2.asp?id=331

açıklanamaz duruma gelen ulusal ve uluslararası ilişkiler, "temsil sorunu"nu tartışma alanına sokmuştur. Bugün dünya düzeninde yeni bir yapılanma söz konusudur. Yeniden yapılanmaya çalışan yeni dünya düzeni olarak düşünülen "küreselleşme" süreci, üstlendiği fonksiyonlar gereği hem ekonomik hem siyasi bir içerik taşımaktadır. Bu modelde belirlenen hedeflere ulaşılmasında, bu sistemin çalıştırılması için ulusal (içsel) aktörler kadar, uluslararası (dışsal) aktörlerin de uzlaştığı bir ortam gereklidir. Küreselleşme, devlet egemenliğinin artık bölünmez olmadığını ve uluslararası organlarla paylaşılabileceğini savunmaktadır. Egemenlik kavramı yeniden yapılandırılırken, egemenliğin yalnız bağımsız bir devletteki merkezi otoriteye ait olduğu yaklaşımı terk edilmekte ve monolitik egemenlik kavramının altı oyulmaktadır. "Uluslararası topluluğun" insan haklarının korunması için devlet egemenliğini hiçe sayma hakkı ileri sürülüp, "yeni" egemenliğin "global" ve "kısmi" olmak üzere farklı düzeyleri ve merkezleri tanımlanmaktır. Egemenlik kavramına dair yeni program, ana egemenlik kavramını uluslararası merkezlere geçirip "global" düzeyde tanımlarken, dünya çapında egemenlik yetkisinin icrası için yerel egemenlere de ihtiyaç duyması, "kısmi" egemenliğin global egemenliğe eşlik etmesiyle sonuçlanır. Egemenliğin belirli sınırlara ve bölgelere sabitlenmekten kurtulması ve zamana ile mekana uyumlu olarak düşünülmesi adına savunulan strateji, egemenliğin devletlerden şehirlere ve özel birliklere doğru yayılmasını ve bölgesel, ulusal ve yerel egemenliklerin global egemenliğe tabi kılınmasını talep eder. Ulus devletlerin bundan sonraki işlevi ancak global egemenlerden verilen direktifleri yerel bazda hayata geçirmek olmaktadır. [34]

[34] A.g.e, 2006.

Küreselleşme olgusu ile tartışmaya açılan önemli konulardan biri de demokratikleşme ve yerelleşme kavramlarıdır. Küreselleşme olgusunun öne sürdüğü demokrasi anlayışı, piyasa demokrasisidir. Aslında bu diğer bir deyişle liberal demokrasi kavramsallaştırılması olup, tartışmalar bu olgusal ve teorik gerçeklik üzerinde yükselmektedir. Devletin ekonomi alanında doğrudan üretici, dağıtıcı ve düzenleyici olmadan çıkarılması ile devletin geleneksel görev alanlarına çekilmesi sağlanmakta, ve toplumsal olgu daha da genişleyecektir denilmektedir. Sorulması gereken soru; devletin egemenlik hakkını kime devrettiği, bu yetkinin nasıl ve kimin için kullanılacağıdır. Küreselleşme olgusunun yönetim tekniği olan yönetişim modelinde görüldüğü gibi, egemenlik yetkisinin ulusal ve uluslararası aktörlere devri ve bu aktörlerin sermaye ile bir şekilde eklemlenmiş olması, dolaylı olarak küreselleşme olgusunun piyasa demokrasisinin sonuçta kimin işine geldiğini açıkça ortaya koymaktadır. Sonuçta küreselleşme ile demokrasiye ve ulusal bağımsızlığa büyük bir darbe vurulmaktadır. Söz konusu süreçte uluslararası sermayenin iktidarı güçlenirken, çalışanların örgütleri olan sendikaları zayıflatarak yaşam koşullarını daha da ağırlaştırmaktadır. Küreselleşme ilerledikçe, gelişmekte olan ülkelerin kalkınması da zorlaşmaktadır. Çünkü bölgesel bütünleşme antlaşmalarının ve çok taraflı antlaşmaların gelişmekte olan ülkelere dayattığı kurallar, kalkınma politikası tasarımlamayı zorlaştırmaktadır. Küreselleşmenin gündeme getirdiği köklü değişimler sebebiyle, uluslararası sistem artık yalnızca devletlerden ve onların arasındaki ilişkilerden oluşan bir yapı olmaktan çıkarak, güç ve etkinlikleri gittikçe artmakta olan yeni küresel aktörleri kapsayan bir yapısal bütünlüğe dönüşmektedir. Yeni küresel aktörler içinde küresel işletmeler, bu işletmelerin aralarındaki gruplaşmalar, devletlerarası örgütler ve sivil toplum kuruluşları gibi bazı hükümet

dışı birimler ön plana çıkmaktadır. Bütün bu gelişmelere karşın bugünkü dünya sisteminin hala en belirleyici ve egemen unsuru ulus-devlettir. [35]

Bütün bunlarla beraber demokrasi kavramı da küreselleşme içinde yer alan önemli unsurlardan biridir. Demokrasi 20. yüzyıla en çok enerji katan fikirdir. Günümüz dünyasında kendisini demokrasiyle adlandırmayan çok az devlet vardır. Eski Sovyetler Birliği, ve onun Doğu Avrupa'da ki uzantıları kendilerini, komünist Çin'in hala yapmaya devam ettiği gibi, "halk demokrasileri " şeklinde tarif etmekteydiler. Açıkça demokratik olmayan ülkeler, sadece Suudi Arabistan gibi son kalan yarı-feodal monarşilerdir. Bunların bile demokratik akımlardan etkilenmediğini söylemek mümkün değildir. [36]

Demokrasiye geçiş yolunda olan bazı devletler, henüz tam demokratikleşmeden yoksundur ya da yolda kalmış görünmektedir. Yine de demokrasi, 1960'lardan itibaren ondan önceki yüz yılı aşkın döneme kıyasla, daha fazla ilerleme kaydetmiştir. Bunun nedenleri arasında , diğer sistemlerin denenmiş ve başarılı olamamış olması gelmektedir. Demokrasi en iyisi olduğu için üstte kalmıştır. Batının yörüngesi dışında kalan pek çok ülkenin bu gerçeği görmesi zaman almıştır.[37]

Burada bir diğer önemli nokta ise demokrasinin demokratikleşmesinin, ulus-devlet düzeyinde kalamamasıdır. Şimdiye kadar uygulandığı şekliyle, demokratik politika, kendi kendini yöneten, ve kendisini ilgilendiren politikacıların büyük

[35] M. Hasanoğlu, 2006
[36] A. Giddens, *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, İstanbul, 2000, s. 84.
[37] A.g.e, s. 86-87.

kısmını belirleyebilecek bir ulusal topluluğu, yani egemen ulusu varsaymıştır. Ama küreselleşmenin etkisiyle, egemenlik alanı da küçülmektedir. Uluslar ve ulus-devletler güçlerini korumakla birlikte, onlar ile yurttaşlarının yaşamlarını etkileyen küresel güçler arasında, büyük demokratik boşluklar meydana getirmiştir. Ekolojik riskler, küresel ekonomide ki dalgalanmalar, ya da küresel çaplı teknolojik değişimler, ülke sınırları tanımamaktadır. Peki demokrasi ulus-devlet düzeyinden daha üstte bir düzlemde nasıl ilerletilebilir? Bu noktada uluslar arası kuruluşlar ile ulus aşırı kuruluşlara bakmak gerekir. Birleşmiş Milletler, adının gösterdiği gibi bir ulus-devlet birliğidir. En azından şu anlık, ulusların egemenliğine meydan okuyacak bir durumda değildir. Daha doğrusu kendi bildirgeleri böyle hareket etmesini öngörmektedir. Aynı şekilde Avrupa Birliği de uluslar arası bir kuruluştur. Ancak Avrupa Birliği başka bölgelerinde izleyebileceği ve izleyeceği bir yol olarak görülebilir. Avrupa Birliği'nin varlığı, küresel düzen açısından bakıldığında, temel bir demokrasi ilkesini önümüze koymaktadır. Bu ilke, ulus aşırı sistemin kendi aralarında ki demokrasiye olduğu gibi, devletler içinde ki demokrasiye de etkin katkılarda bulunabilir. Örneğin Avrupa mahkemeleri, üye ülkelerin sınırları içinde kişi haklarını koruyan önlemler dahil bir dizi karar almıştır. [38]

Demokrasinin genişlemesi dünya toplumundaki yasal değişiklilerle yakından ilişkilidir. Demokrasinin her düzeyde ilerletilmesi, mücadele etmeye değer bir hedeftir. Dünyanın daha çok yönetilmeye ihtiyacı vardır, ve bunu sadece demokratik kurumlar sağlayabilir. [39]

---

[38] A.g.e, s. 93-94-95.
[39] A.g.e, s. 96.

KÜRESELLEŞME VE DİN

Din sosyal hayat içinde yer alan çok önemli bir kurumdur. İlk insan topluluklarından, günümüze kadar her toplum bir dine sahiptir. Animizm, Totemizm, Şamanizm gibi ilksel modellerden, çok tanrılı dinlere, ve sonrasında da tek tanrılı dinlere geçişle ilerleyen bu sosyal süreçte, her toplum kendine özgü inançlar, ve bir dinsel yapı benimsemiştir. İçinde yaşadığımız çağda, toplumların ve kültürlerin dine bakışı ve yaşamlarımız içinde aldığı yer, sosyal koşullara bağlı olarak bazı değişimler geçirmiştir. Ve bu değişimlerin yaşanmasında, kuşkusuz günümüzün en önemli olgularından küreselleşmenin de büyük etkileri olmuştur.

Küreselleşme çeşitli medeniyet havzalarında, siyasi bir güç olarak dinin beklenmedik dirilişinin anlamını, ve bağlamının değerlendirilmesi için gerekli arka planı ortaya koymaktadır. Küreselleşmenin en temel özelliği ise, zaman ve mekanın her yere sirayet eden yoğunlaşmasıdır. Bu yoğunlaşma bizim düşünme, hissetme, ve eyleme tarzımızı etkilemekte ve hız, yakınlık, ve melezliği, gündelik yaşamımızı ve tecrübelerimizi tanımlayan fiiller olarak ortaya çıkarmaktadır. Yani bilgi teknolojisinin karakteristiği olan, olağanüstü icat hızının örneklendirdiği üzere tarih adeta hızlanmaktadır. Aynı şekilde savaşlarda dahil olmak üzere, dünyanın her yerinden gelen haberlerin ekranda gösterilmesi uzaklık hissimizi iptal etmekte, ve sanal olan ile gerçek olanı birbirine karıştırırken, mekanı da sıkıştırmaktadır. Ayrıca çeşitli göç kategorileri çok etnikli melez kültürel çevreler oluşturmaktadır. Hal böyle

olunca gerçeklik bilincimiz, küreselleşme tarafından ancak yeni yeni anlamaya başladığımız çeşitli şekillerde radikal olarak biçimlendirilmektedir. [40]

Bu arka plana binaen, dinin rolü, karakteristik olarak karmaşık ve tutarsız görünmektedir. Batının dini, modernitenin evriminin ve kapitalizme dönüşün pasif bir destekleyicisi olmaya meyillidir. Ancak din aynı zamanda, insan tabiatı hakkındaki indirgemeci görüşlere, özellikle maddecilikle ilgili olanlara karşı en canlı direnç kaynağıdır. Din, hayatın kutsi karakteri ve insan tabiatı hakkındaki ruhi bir görüş üzerine odaklanmıştır. Dolayısıyla din, küreselleşmenin hakim motifleri, ve onun radikal icatlarıyla çok yakından irtibatlı olan teknolojiler tarafından tehdit edilmektedir. Bu tehdit karşısında din ya yok olacaktır, yada neoliberal küreselleşmeye karşı bir direniş ortaya koyan, ve gerçeklik hakkında alternatif yorumlar sunan bir tehdit gücü olarak ortaya çıkacaktır. Tektanrılı dinler özellikle tehdit altındadırlar, çünkü onlar bizim "küreselleşme" olarak tanımladığımız teknolojik dinamizmin zirveye vurduğu Batıda yer almaktadırlar. [41]

Özellikle Batıda yüzyıllardır, kendisinde modern devletin biçimlendirildiği üslubun bir neticesi olarak kamu sahasındaki en temel eğilim, sekülerliğin ve maddeciliğin yükselip, dinin hususi ibadet sahasıyla sınırlanması olmuştur. Aydınlanma ve ona eşlik eden bilim devrimiyle birlikte, sekülerleşmeyle bağlantılı olan şu fikir ortaya çıkmıştır. Beşeri ilerleme, aklın esas olarak teknolojik icatlarla elde edilen başarılar yoluyla, mümkün olan en üst seviyede beşeri işlerin yönetimine tatbik edilmesine dayanır. Bu bakış açısından din, modern dönem öncesinin mirası

---

[40] R. Falk, *Küreselleşme ve Din*, İstanbul, 2003. s. 75-76.

[41] A.g.e, s. 77.

olarak görülür; beşeri durumun evrimiyle ilişkili olarak, giderek lüzumsuz olmaya başlamıştır, ve bilimsel tahayyül zamanla onun yerini alacaktır. Dinin zayıfladığı yönündeki bu anlayış, 19. yüzyılda Karl Marx'ın "Din halkın afyonudur" şeklindeki etkili ve tamamlayıcı görüşüyle de pekiştirilmiştir. Marksist bir bakış açısıyla din, hukuk egemenliği ile birlikte, sınıf yönetiminin felç edici ideolojisinin merkezi bir özelliğini oluşturmaktadır ve söz konusu ideoloji, toplumları sömürü ve zulüm yapılarından özgürleştirme kabiliyetine sahip, tek hareket tarzı olan devrimci harekete engel olmaktaydı. Gerçektende komünizmin başarılı olduğu oranda din, baştan mümkün olan en sert şekilde bastırılmış, yada en iyi halde kısıtlı bir müsamaha görmüştür. Bununla beraber kapitalizmin canlılığı da, her yıl reklama sarf edilen milyarlarca dolarlık harcamalar tarafından suni olarak artırılan, ve beşeri ihtiyaçların çok ötesinde olan tüketime ve gizli bir maddeciliğe bağımlı hale gelmiştir. Bu açılardan soğuk savaş dönemindeki doğu / batı çatışmasının, kalbinde yer alan rakip modernleşme stratejileri de dahil olmak üzere modernite, dinin gerilemesi ve marjinalleşmesiyle doğrudan irtibatlıdır. Toplum ne kadar fazla modernleşmiş ise, tersine o kadar az dindar olmalıydı, en azından yönetim düzeyinde böyle olmalıydı. Böyle bir kültürel evrim modeli, aynı zamanda yaygın olarak Batı hakimiyetiyle de ilişkilendirilmiştir, ve sanayileşmeye ve onun savaş teknolojilerine dayanmıştır. Modernite ile ilgili olarak üç tek tanrılı dinin halihazırdaki etkileşimlerini belirleyecek, genel olarak farklı tecrübeleri bulunmaktadır. Avrupa ve Kuzey Amerika'da hakim olan Hıristiyanlık, moderniteye giden yolu açmış ve onun gücünü küresel düzeyde yansıtmıştır. Başlangıçta din, sömürge yönetiminin bir vasıtası ve meşrulaştırma aracı olarak hizmet etmiştir. Cemaat dayanışması ve dini fedakarlık pahasına da olsa, kişisel teşebbüsü ve iş ahlakını teşvik eden kapitalizmin

şekillenmesi Hıristiyan Avrupa'da vuku bulmuştur. Burada ayrıca toplumun bütünlüğü, devlet destekli bir ulusçuluk tarafından beslenmiş; devlete olan sadakati güçlendirmek ve, etnik ve dini farklılıkları aşmak yada en azından etkisiz hale getirmek amacıyla, siyasi bir efsane, olan ulus-devlet kurgusu icat edilmiştir. Gerçekten ulusçuluk büyük oranda siyasi yöneticilerle birleştirici bir ideoloji sunarak, böyle bir birleştirici rol oynayan dinden bu rolü devralmış, ve en başta savaş olmak üzere bir çok teşebbüste toplumun harekete geçirilmesini sağlamıştır. Sonradan anayasal demokrasilerin bir köşe taşı haline gelecek olan, kilise ve devletin birbirinden ayrılmasıyla ilgili reçetelerin açık bir şekilde ifade edilmesi, yine Hıristiyan Avrupa'da vuku bulmuştur. Böyle bir ayrım başlangıçta, din savaşları tehlikesini azaltmanın, ve dini azınlıkları ayrımcılıktan koruyarak bir hoşgörü ortamı oluşturmanın bir yolu olarak görülmüştür. Sonrasında, dinin toplum idaresinden dışlanması, seküler evrim sürecinin bir parçası olarak algılanmış, bu süreçte eskimiş geleneklere ve modern dönem öncesince ait otorite yapılarına artık bağlı olmayan, daha akli ve etkin bir devlet yapısı meydana getirilmiştir.[42]

Buna bağlı olarak toplum içinde geleneksel dinî ilgilerin azaldığını, sembol ve dinî mesleklerin ciddi itibar kaybına uğradığını rahatça ifade etmek mümkündür. Batı modernitesinin, kendi icadı olan kapitalist ekonomi, egemen devletlerle oluşturduğu politik yapı, dünya çapında yaygın bilimsel, teknolojik, sağlık, eğitim ve medya sistemleri ile varlığını hem somutlaştırmakta, ve hem de küreselleştirmektedir. Bu müesseseler daha önce geleneksel toplumlarda var olan, yerel sistemlerin yerini almış, bu toplumların statü gruplarını oluşturan, soyluluk ve

[42] A.g.e, s. 77-78-79.

geleneksel normatif özellikler yerini, ferdî hürriyet, devlet ve rasyonel akıl yürütmeye bırakmıştır. Modern öncesi toplumlarda din, ekonomik, sosyal, siyasal ve bilimsel bütün alanları kuşatırken, modern toplumlarda araçsal fonksiyonu olan özel sistemler geliştirildiği için din marjinalleşmiştir. Bu sistemlerin küreselleşmesiyle birlikte dinin sosyal alandaki tesiri zayıflamıştır. Bu gelişmelere dinlerin özellikle Hıristiyanlığın cevabı farklı olmuş, o kendini fonksiyonel alt sistem haline getirerek bu sürece olumlu cevap vermeye çalışmıştır. Mesela, otonom, legal ve politik sistemlerin ortaya çıkışıyla birlikte Katolikler kendi yapılarını da yeniden gözden geçirmişler, Protestanlar ve Katolikler yeni gelişen modern eğitim sistemi içinde yer almaya çalışmışlardır. [43]

Görüldüğü gibi dinin modern dönem öncesine bulunduğu konum, ve zaman içinde yaşanan sosyal olaylar, dine bağlı ideolojiler tarafından yönetilen devletlerden, sekülerizmi benimsemiş, dini devlet yönetiminden ayırmaya ve dolayısıyla bu nedenden kaynaklanan sorunları çözüme kavuşturmayı amaçlayan bir devlet ve toplum yapısına geçişi sağlamıştır. Bu aşamada hem mevcut sosyal ve idari yapının dine, hem de dinin siyasal sistemlere ve devlete etkileri karşılıklı olarak gerçekleşmiştir. Yukarıda sosyal evrim içinde sekülerizmi benimseyen devlet modeline doğru geçişe değindik. Ancak din de kendi içinde bu siyasal ve ekonomik sistemleri etkileyecek değişimlere kaynaklık etmiştir.

Max Weber, kapitalizmin oluşumunda bazı ideolojik unsurları da ele almıştır. Ona göre kapitalizmi, gelişmiş kapitalizm haline getiren bu ideolojik etkenlerdir. Bu

---

[43] A. Aslan, *Küreselleşme ve Din,* http://koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=39

etkenlerin tümü "Protestanlığın dünya görüşü" kavramı altında toplanabilir. Protestanlığın Kalvinist şeklinde, insanın kendi amaçları için değil, Allah'ın verdiği tabiat intizamını gerçekleştirmek için dünyaya geldiği inancı, bu sistem içindeki insanları, toplumun rasyonel yönlerini geliştirmeye yöneltmiş, ve böylece pazar mekanizmasının rasyonellik unsurlarını bir Allah görüntüsü olarak kabul edip, onları kullanmaya sevk etmiştir. Kalvinizmin, elde edilen zenginliklerin şahsi çıkarlar için kullanılamayacağı fikri ise birikmeye yol açmıştır. Fakat bunun yanında başarı Allah'ın kulunu sevdiğine dair bir işaret olarak kabul edildiği için, bireyler Kalvinizm'de çalışkan olmaya sevk edilmişlerdir. Böylece şekillenmeye başlayan kapitalizm, Weber'e göre çok daha billurlaşma imkanı bulmuştur. [44]

Püritenlerin inandığı ve Tanrının mutlak egemenliği anlamına gelen beş temel Kalven ilkesi şunlardır:

1. İnsanın mutlak dalaleti. Bir başka deyişle, Adem'in cennetten kovulmasıyla insan doğru yoldan çıkmıştır, ve bu yüzden doğuştan günahkardır.
2. İnsanın başına gelen her şey, önceden mukadder kılınmıştır. Her şey kayıtsız şartsız takdiri ilahidir.
3. Tanrı sınırlı bir kefaret ya da affetme hakkı tanımıştır. Yani, cehennemden kurtulmak, seçildiğini bilmeyen fanilere tanındığı gibi, her günahkarın oruç ya da sadaka vermek gibi yöntemlerle bağışlanmayı dileyip günahlarından kolaylıkla kurtulmaları olası değildir.
4. Tanrının inayetine, lütfuna mazhar olmaya çalışmak insanın var oluşunun temel amacıdır.

---

[44] Ş. Mardin, *Din ve İdeoloji*, İstanbul, 2002, s. 35.

5. İnançlı olan azizlerin sebat ve azmi örnek alınmalı, ve onların izinden gidilmelidir. [45]

Görüldüğü gibi bu yolla benimsenen kapitalizm, başta ekonomi anlayışını beraberinde yepyeni bir siyasal oluşumu, ve bunlara bağlı olarak yeni bir sosyo-ekonomik yapıyı getirmiştir. Seküler devletlerin dine bakışı ile, geleneksel dini yöntemlerle yönetilen devletlerin dine bakışı, kültürel yapı, hayatı algılayış gibi sosyal alanlarda büyük değişliklere yol açmıştır. Kapitalist ekonominin yanı başında gelişen küreselleşme olgusu da, bu süreçlere bağlı olarak gelişme imkanı bulmuş, ve kişilerin yaşadıkları toplum içinde sahip oldukları mevcut dini inanışlarını da derinden etkilemiştir.

[45] Y. Eradam, 2004, s. 27-28.

KÜRESELLEŞME VE DİL

Dil kültürel yapı için çok önemlidir. Çünkü kültürün aktarımı, ve gelecek nesillere ulaşması ancak dil yoluyla mümkündür. Dolayısıyla bir aktarım aracı olarak dil, kültürün sürekliliği üzerinde en etkili kurumdur. Aynı zamanda dil bir toplumun en değerli hazinesidir. İnsanlar iletişim kurmak, anlaşmak için dili kullanır, ve tüm duygularını düşüncelerini, hayata dair her şeyi bu yolla karşısındakine aktarır. Kültürler içinde durum aynıdır. Bir dilin içinde ait olduğu kültüre dair her türlü şey mevcuttur. Bu anlamda sadece dilin incelenmesi bile, kültüre dair çok fazla bilgi edinmemizi sağlar.

Düşünme ve değerlemeyi taşıyan yönü ile dil, kültürün öteki bir takım alanlarına sıkı sıkıya bağlıdır, onlarla birlikte ayakta durur, onlarla birlikte değişir. Yaşayan bir kültür bulunduğu durumu söz hazinesi halinde de biçimlendirir. Bu yüzden ölmüş bir dil bile, bize bir zamanki bir kültürün içeriğini bildirebilir. Dil üzerimizde bir güçtür. Biz onu hazır bulup, yapısı içinde büyüyüp gelişmekle kendimizi ona göre biçimlendirmiş oluruz. Yaşayan bir dil durmaz, sürekli olarak değişir. [46]

Her dilin kendine göre bir dünya görüşü vardır. Her dilde bu evren düzeninin başka bir biçimde yorumlandığını görürüz. Bu ayrılığı yapan, dillerin başka başka gelişme basamaklarında bulunmalarından, nesnelerin her dil için ayrı önemleri olmasından, ve bir de dillerin türlü bilgi alanlarına ayrı açılardan gitmelerindendir.

[46] M. Gökberk, *Değişen Dünya Değişen Dil*, İstanbul, 1997, s. 71.

Dillerin bu çokluğu bize, dünyamızın düzen ve anlamını çeşitli bakımlardan yorumlama olanağı kazandırmıştır. Bir dilde bireysel bir insan grubunun, bir ulusun özel ruh ve yaşama biçimi tinsel bir form kazanır. Bu nedenle bir ulusun özelliği en iyi dillinde kavranır. Yine, bir ulusu yok etmenin en kısa yolu dilini ortadan kaldırmaktır. [47]

Görüldüğü gibi dil, kültürel yapı içinde çok önemli bir konumdadır. Günümüzün en etkili olgusu olarak küreselleşmenin de dile bazı etkileri olmuştur. Özellikle küreselleşme yoluyla yaşanan değişmeler dile de yansımış ve bu değişimden sadece Türkçe değil, tüm diller etkilenmiştir. A.B.D ve İngiltere'nin tarih boyunca izlediği sömürgeci politikalar, dünya siyasetinde ve ekonomisinde ki aktif rolleri dolayısıyla dilleri olan İngilizce de, tüm dünyada insanların anlaşmak için kullandığı tek dil olmuştur. Dünyanın her ülkesinden insanlar akademik alanda, sanat ve spor alanında, teknolojik alanda, ve iş dünyasında birbirleriyle anlaşabilmek, ürün ve çalışmalarını anlatıp pazarlayabilmek, geniş kitlelere ulaşabilmek amacıyla, birbirleriyle İngilizce yoluyla anlaşmaktadırlar. Bir dilin bu kadar sıklıkla kullanılması, ve dolayısıyla küçük yaşlardan başlanarak öğrenilmesi, bu dilin kültür içine girmesi demektir.

Yukarıda da değindiğimiz gibi dilin bu kadar önemli olan özelliği, ait olduğu kültürün hayat görüşünü ve dünyaya bakışını taşımasıdır. Doğal olarak bizler de farklı amaçlarla da olsa çok yoğun olarak kullandığımız İngilizce ile belli kültür kalıplarını kendi hayatımız ve kültürümüze sokmuş oluyoruz. Bu sayede tüm

[47] A.g.e, s. 73.

milletlerden insanların konuştuğu ortak bir dil haline gelen İngilizce, farklı milletlerden insanlarca benimsenen ortak bir kültürü de beraberinde getirmektedir. Ve bu yolla küresel bir kültürün oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Televizyonda ve sinemada izlediğimiz filmler ve diziler, dinlediğimiz şarkılar, bilgisayar teknolojileri, kısa yoldan hayatımıza İngilizce'yi, ve içinde barındırdığı yaşama biçimini de evlerimize ve belleklerimize sokmaktadır. Dolayısıyla farkına bile varmadan, kısa süreler içinde televizyonda izlediğimiz, şarkılarda duyduğumuz, restoranlarda yediğimiz, bilgisayarlarda gördüğümüz belli kültürel formları benimsemiş, bir zaman sonra da istemsiz olarak kendi hayatımızda uygulamış oluyoruz.

Bu durumun doğurduğu bazı sonuçlar kaçınılmazdır. Dünyada her kültür ve dil özellikle İngilizce'nin etkisi altındadır. Bu değişim yaşanacaktır. Ancak dilimize giren çok sayıda yabancı kelime bizim kendi kültürümüzle aramızdaki bağın kopmasına, ve farklı bir kültürün içimize karışmasına neden olmaktadır. Günlük hayatımızın içine giren, ve bizimle aynı kültürü paylaşan insanlarla anlaşmak için kullandığımız dilde yaşanan bu büyük tahribat, ilerde daha büyük sorunlarla karşılaşmamızı sağlayacaktır. Bu nedenle gerek devlet, gerekse toplum olarak bir takım önlemler alınmalıdır. Küreselleşme sürecinin bu olumsuz etkilerinden kendimizden ödün vermeyerek, ve dilimizin en az şekilde etkilenmesini sağlayarak korunmalıyız.

KÜRESELLEŞME VE MEDYA

Küreselleşmenin bu denli büyük bir hızla yayılması, ve dünyada her alanda yaşanan baş döndürücü hızda ki değişmelerde, teknolojik gelişmenin ve özellikle de medyanın büyük payı vardır. Küreselleşmenin etkilerinin belki de en iyi gözlemlenebildiği ortam, bu ortamlardır. Bilgisayarlar, internet, televizyon, radyo, sinema gibi görsel ve işitsel medya organları yoluyla, kişiler küreselleşmeyi daha yakından hissetmektedir. Dolayısıyla, küreselleşmenin özellikle gündelik hayatımızda ki izlerini incelerken, günlük hayat içinde önemli bir yeri olan medyayı da ele almalıyız.

Medya, zihinsel işlemin kendince gerçekleşmesinden farklı bir algılama sürecidir. Doğal algılamada anlam birey tarafından üretilir. Bu da karmaşık, ve analizi insanın var oluşuna kadar giden bir süreçtir. Sembolik mesajlar kullanıldığı andan itibaren, anlam üretimi hazır kodlardan hareketle sürat kazanır. Konuşmada olduğu gibi, yazılı ve sanatsal anlatımda da duyu organlarından çok, bilişsel süreçler devreye girer. Medya gerçekliğin ses (dil), ve görüntü (resim) unsurlarına dayalı soyutlamaları kullanarak gerçekliği kendisinden bağımsız bir mesaja dönüştürür. Gerçekliğin soyutlanarak sesli ve görüntülü mesajlara dönüştürülmesi, bazı kurallar çerçevesinde gerçekleşir. Genel olarak algılamada varsayımlar, beklentiler, güdüler ve diğer psikolojik faktörler etkili olur. Kitle iletişiminde algılama daha farklı bir süreç içinde gerçekleşir. Medya karşısında bireyin seçici veya iradi davrandığını söylemek güçtür. Hangi radyo ve televizyon kanalında neyi izleyeceğimiz; hangi gazete ve dergide neyi okuyacağımız konusunda tamamen özgür olduğumuz

söylenemez. Medya var olan toplumsal eğilimleri sınıflandırarak hedef kitlelerini belirler, ve bu kitlelerin çeşitli beklentilerini dikkate alarak bağımlılık ilişkilerini güçlendirmek ister. Böylece alıcı ile belli araçlar ve bu aracın içeriğinde yer alan belli yayınlar arasında bir tür özdeşlik sağlanarak ilişkinin sürekliliği korunur.[48]

Medyanın toplumsal ve kültürel etkileriyle ilgili eleştirel çalışmalarda, gerçekliğin kurguya dönüştürülerek gerçek dünya karşısında imgesel-kurgusal bir dünya yaratıldığı sonucu pek çok araştırmacı tarafından paylaşılır. Bir tür algılama pozisyonu içinde tutulan alıcı, yalnızca söylemin gereğini yerine getirerek boşlukları doldurur. Bundan sonra yapılan her anlamlandırma işlemi ancak katılımı sağlamaya yönelik psikolojik süreçlerdir. Anlam üreten ve insanları eylem yapmaya iten gizli yapılar, medya karşısındaki alıcı bireyin işlevini ve sorumluluklarını belirtir. Bu da medyanın kalabalıkları güdüp yönetme sanatındaki ince bir ayrıntı üzerinde durmamızı gerektirmektedir. Medya neleri düşüneceğimizi, (duygusal tepkileri harekete geçirerek) nasıl düşüneceğimizi belirler. Nasıl düşüneceğimizi bilgi karşısında, duygusal bir tavır olarak (medyanın arzuladığı şekilde) kendimiz belirleriz. Bundan sonra ne yapacağımızı gizli yapılar içinde saklı kültürel kodlara başvurarak öğreniriz. Çıkarımıza olmayan, ve bizim de olmayan bir gayretin içine düşmemizi bu gizli yapılara borçluyuz. Medyanın izleyici grupları tüm bireysel ve toplumsal farklılıklarını aşarak ortak görüşler etrafında toplamasını George Gerbner kültürleme kuramı ile açıklamaya çalışmıştır. Gerbner "mainstreaming" (ana görüş haline getirme) kavramını kullanarak araçların, içeriklerin, izleyicilerin onca farklılıklarına rağmen, sonuçta medyanın bir ana görüş geliştirdiğini savunur.

[48] S. Güneş, *Medya Ve Kültür*, Ankara, 1995, s. 102.

Özellikle televizyonu kastederek medyanın ortak bir perspektifin kültürünü yetiştirdiğini söyler. Bu kuramda öncelikle vurgulanmak istenen medya tarafından oluşturulan ortak algılama kalıplarıdır. Bu kalıplar yalnızca medya içeriğini algılamada değil, aynı zamanda bireyin topluma ve dünyaya bakış açısını da belirlemektedir. Medya bilgi verirken bir taraftan da ikna süreçlerini kullanarak koşulsuz onay imkanlarını bulmaya çalışır. Gerçek dünyadan farklı olarak sıkıştırılmış, ve mutlaka sözel veya görsel öğeleri estetize edilmiş bir dünyada, gündelik yaşamın sınırlarına sığması mümkün olmayan yoğunlukta bir öykünün içinde kendimizi bulmamızı sağlar. Buradaki hiyerarşik yapılar gündelik yaşamı, siyaseti, ekonomiyi, kültürü, sanatı nasıl bir sıralama içinde görmemiz gerektiğini belirler. Modern toplumlarda başlıca kültürel formlar medya tarafından üretilir. Kültürün üretim ve tüketim kavramlarıyla ele alındığı zamanda, kültürel üretimin enformasyondan bağımsız düşünülmesi elbette mümkün değildir. Hatta çağdaş toplumların, bilinç veya kültür endüstrisi diyebileceğimiz bir sektör tarafından kuşatıldığı, anlam ve değerlerin böyle bir mekanizma içinde oluştuğu da, eleştirel yaklaşımın sıkça tekrarladığı olgulardır. [49]

İnsanların bilgi edinmeye duydukları ihtiyaç onları ister itemez medyanın kucağına itmiştir. İnsanların neredeyse boş zamanlarının tamamını dolduran kitle iletişim faaliyetlerine katılmasını açıklamak, enformasyona duyulan ihtiyaçla ilişkilidir. İnsanlar kişisel ve toplumsal özellikleri ne olursa olsun durmadan gazete okuyarak, radyo dinleyerek, veya çoğunlukla yapıldığı gibi televizyon izleyerek zaman geçirirler. Çünkü her araç kendine özgü bir enformasyon ortamı sağlar.

[49] A.g.e, s. 103-104-105-106.

Gazete ve kitap okumak için bazı zahmetlere katlanmak gerekirken, radyo ve televizyon için böyle bir zahmet söz konusu değildir. Bu bağlamda hegemonik yapılarına göre şöyle bir sıralama yanlış olmaz. Kitap, dergi, gazete, radyo, televizyon. Kitaptan televizyona doğru irademizi sınırlayan ve geçersizleştiren hiyerarşik bir farklılık söz konusudur. Böyle bir sıralamayı en az üç ölçüt içinde değerlendirmek mümkündür.

1. İçerdikleri enformasyonun bilgi değerine göre,
2. Katılımda tanıdıkları serbestiye göre,
3. Bu enformasyonu özümlemedeki zaman baskısına göre.

Dördüncü bir husus olarak da bu araçların tarihi olarak izledikleri kronolojik sıralamadır. Bu genel yapı aynı zamanda teknolojik gelişmeye bağlı olarak kitle iletişiminin geçirdiği evrelerin bilgi ve enformasyonu işlemede ne tür bir değişimi öngördüğünü de gösterir. [50]

Günümüze bakıldığında modern insanın medya karşısındaki bağımlı ve edilgen konumu pek çok soruyu akla getirmektedir. Her şeyden önce büyük bir çoğunluğu işimize yaramayan ve hatta çıkarımıza da olmayan enformasyonu bizim için vazgeçilmez kılan nedir? Gazete veya televizyon haberleri bizi nelerden haberdar etmektedir, ve bu haberleri kaçırdığımızda ne kaybederiz? Medyanın verdiği yığınla enformasyon bizi ne denli bilgilendirmektedir? Medyanın bu denli eleştiriye hedef olmasının en büyük nedeni, medyanın sosyolojik olarak makro

[50] A.g.e, s. 107-108

düzeyde etki gücüne sahip olmasıdır. İletişim teknolojilerinin faaliyet alanı medya yanında bürokrasi, bankacılık, bilimsel çalışmalar, eğitim vb. kurum ve sektörleri kapsayacak şekilde genişlemektedir. Teknolojik düzeyde bakıldığında kitle iletişiminden ayrı kalmak, bir anlamda modern yaşamın önemli bir kesitinden kopmakla eş anlamlıdır. Ancak bu tür bir yargı medyanın siyasal, kültürel, sanatsal gücü gibi belli ölçülerde yanılsama içerir. [51]

Kitle iletişimine katılımın (kullanımının) nedenleri üzerine yapılan araştırmalarda, bireylerin kitle iletişimine katılmalarının başkalarıyla bütünleşme isteğiyle ele alınmıştır. Katz, Gurevitch, ve Haas tarafından yapılan araştırmada medya kullanımıyla ilgili 35 neden sıralanarak, bunlar 5 kategori içinde değerlendirilmiştir.

1. Bilme, anlama gibi zihinsel gereksinimler,
2. Haz ve estetik gibi duygusal gereksinimler,
3. İstikrar, güven, statü arayışı gibi kişisel bütünleşme gereksinimleri,
4. Çevre ilişkileri gibi toplumsal bütünleşme gereksinimleri,
5. Kaçış, kurtuluş, oyalanma, eğlenme gibi gerginlikten kurtulma gereksinimleri.

Modern toplumlarda medyanın en önemli işlevlerinden biri olarak, ortak bir söylem aracılığıyla dünya, toplum, ve yaşam hakkındaki algı formatlarını değiştirerek, zihinsel bir yanılsamaya neden olması gösterilir. Katılım nedenleri öncelikle iletişim için sunulan seçeneklerin siyasal, ekonomik, kültürel, dini, ahlaki,

[51] A.g.e, s. 108-109.

idari ve evrensel imgelerle nasıl bir kompozisyon oluşturduğunda aranmalıdır. Bununla birlikte insanların kitle iletişimine katılımlarını, araçların rol ve etkilerinden bağımsız düşünemeyiz. Yine bu konuda McQuail, Blumler ve Brown çalışmalarında şöyle bir sınıflama yapmışlardır.

1. Gündelik sorunlardan kaçış, duygusal rahatlama, oyalanma ve eğlence için,
2. Kişisel ilişkiler yerine (dostluk, arkadaşlık yerine),
3. Kişisel kimliği belirleme isteği ve bireysel psikolojik nedenler,
4. Eğitim, bilgi, rehberlik, vb. amaçlı gözetim. [52]

Buradaki nedenlerde yine bireysel gereksinimlere ağırlık veren bir yaklaşım sergilemektedir. Görüldüğü gibi medyanın insanlar tarafından hangi nedenlerden dolayı tercih edildiği, neden bu kadar etkili olduğu, ve günlük hayatımız içinde aldığı yer açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda günlük yaşamımız içinde, serbest zamanlarımızı değerlendirme aracı olarak kültür sanayi ve medya çok önemli bir konumdadır. Bu nedenle burada kültür sanayi kavramını da ele almakta fayda vardır.

Kültür sanayi, var olan sisteme yönelik eleştirileri içinde barındırmayan, itaati başarı göstergesi olarak sunan, bireyin var olan siyasal ve toplumsal düzene uyumu ile mutlu olabileceği inancını savunan, kitle iletişim araçlarını ve bunları eline bulunduran egemen kesimi nitelemektedir. Kültür sanayi ürünleri ise çok geniş bir kitleye seslenen, yaratıcılığa olanak tanımayan, bireyleri tartışma ortamına

[52] A.g.e, s. 111-112.

girmeden yönlendirecek ve denetlenecek edilgin nesneler konumunda gören ürünlerdir. [53]

Adorno ve Horkheimer tarafından ortaya atılan kültür sanayi; filmler, caz müziği, pop müziği, televizyon, radyo, dergiler, çizgi romanlar, diziler gibi kitlelerin çalışma dışı zamanlarda vakit geçirmeleri üzerine hazırlanmış eğlence ürünlerinden oluşur. Kültür sanayi tarafından hazırlanan bu ürünlerle, çalışma-serbest zaman çemberindeki izleyicilerin kendilerini huzurlu hissetmeleri ve günlük yaşamda olduğu gibi, çalışma dışında da hiçbir şeyin kötü gitmediği yanılsaması yaratılarak, kendilerini güven içinde hissetmeleri sağlanmaktadır. [54]

Bu yolla medya ve diğer kültür sanayisi ürünleri kitlelerce çok daha yoğun bir şekilde tüketilebilecektir. Medyanın günlük yaşamlarımız içinde bu kadar etkili bir şekilde yer alması ve hayatlarımızı şekillendirmesi elbette küreselleşme olgusunun hızla yayılmasında kabul görmesinde kısaca bu yeni dünya düzeninin milyarlarca insana aktarılmasında çok önemli bir rol üstlendiğinin göstergesidir. .

[53] F. Aydoğan, *Medya Ve Serbest Zaman*, İstanbul, 2000, s. 141-142.
[54] A.g.e, s. 142.

KÜRESELLEŞME VE HALK KÜLTÜRÜ

Gelenek-görenekler, bir toplumun sahip olduğu geleneksel halk kültürü, o toplumun en büyük kültür mirasıdır. Önceki bölümlerde de ele aldığımız gibi, kültür gelenekler yoluyla, kuşaktan kuşağa aktarılarak gelecek nesillere ulaşır. Bir toplumun sahip olduğu, biriktirdiği her şey bu yolla hayatta kalır, ve devam eder. Bu nedenle gelenekler bir toplum için hayati önem taşır.

Örneğin; Türk halk kültürü, halkın dil, kültür, duygu, düşünce ve beğenisiyle oluşturup yaşatılan, geçmişten günümüze gelmiş, toplum, insan ve doğa gerçeğiyle şekillenmiştir. Kültür mirası, insanlığın ortak mirasıdır. Her millet hatta her uygarlık dil, kültür, tarih mirasıyla dünyada yerini alır. Bireylerin kökleşmesi ve toplumsallaşması, bu mirasın içinde gerçekleşir. Kültür mirasları geçmişin tanıklarıdır, bu yönleriyle geleceğin şekillenmesinde etkendir. Halk kültürü ürünleri halk arasında mayalandığı için, halkın kültür yapısını ve dokusunu ortaya koyar. Halk kültürü toplumsal yaşamda birlikteliği pekiştirici, dayanışmayı arttırıcı özelliklerini sürdürerek bir işlev üslenir, halkın kendi kültürüyle yabancılaşmasını önler. Halk kültürü ürünlerinin halkın ortak duygu ve düşüncelerini dile getirmeleri bakımından Türk kültürünün korunmasında, yaşatılmasında önemli işlevleri vardır. Halk kültürü, uygarlıkların yaratıcısı olan insanların kimlik ve kişiliğinin temel belirleyicisidir. [55]

---

[55] E. Artun, *Küreselleşme Karşısında Halk Kültürü,* http://www.turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/10.php

"Gelenek" sözcüğünün dilsel kökleri, eskilere uzanmaktadır. İngilizce sözcüğün kökeni, bir şeyi saklaması için bir başkasına iletme, yada verme anlamı taşıyan Latince "tradere" teriminden gelmektedir. Bu kelime ilk başta Roma hukuku bağlamında, miras hukukuna karşılık olarak kullanılıyor, bir kuşaktan diğerine geçen mülkiyetin güven içinde olacağı düşünülüyordu. Yani bu kavram yüzyıllardan beri vardır. Ancak bugün kullanıldığı biçimde "gelenek" terimi, Avrupa'da aslında son iki yüzyılın ürünüdür. Orta çağlarda gelenek ve görenek zaten her yerde egemen olduğundan böyle bir sözcüğe ihtiyaç duyulmamıştır. Demek ki gelenek fikrinin kendisi de modernliğin bir yaratısıdır. Aydınlanma düşünürleri, geleneği dogma, ve cehaletle özdeşleştirerek kendi yaklaşımlarını haklı çıkarmaya çalışmışlardır. [56]

Hiçbir geleneksel toplum tamamıyla geleneksel değildir, ve gelenekler ile görenekler çeşitli nedenlerden dolayı icat edilmişlerdir. Geleneğin bilinçli şekilde kurulmasına sadece modern toplumlarda rastlandığını sanmamalıyız. Gelenekler ister bilinçli, ister bilinçsiz şekilde kurgulansın, her zaman iktidarla iç içe geçmiştir. Krallar, imparatorlar, rahipler ve başkalarının, konumlarını sürdürmek ve egemenliklerini meşrulaştırmak için uzun süre önce icat edilmiş gelenekler vardır. Geleneklerin değişime kapalı olduklarını düşünmek doğru değildir. Gelenekler zaman içinde evrim geçirirler, ancak ani değişim yada köklü dönüşümler de mümkündür. Mesela büyük dinlerle ilintili olan türdeki bazı gelenekler, yüzyıllardır varlıklarını korumuşlardır. İslamiyet'in, hemen hemen tüm müslümanların bağlı kaldığı ve çok uzun süredir aynı kalmış olan temel şartları vardır. Yine de bu sürekliliğin yorumlanma ve uygulanma biçimlerinde birçok değişikliğe, hatta

[56] A. Giddens, 2000, s. 53-54.

devrimci değişikliklerle el ele gittiğine dikkat çekmek gerekir. Tamamen saf gelenek diye bir şey yoktur. Diğer dinler gibi İslamiyet'te, şaşırtıcı çeşitlikteki kültürel kaynaklardan, yani geleneklerden beslenmiştir. [57]

Geleneğin ayırt edici özelliği ritüel ve tekrardır. Gelenekler daima, gruplar topluluklar, ya da kolektif yapıların özelliğidir. Kişiler, gelenek ve göreneklere uyabilirler, ama gelenekler alışkanlıklar gibi bir bireysel davranış özelliği olarak görülemez. Geleneğin ayırt edici yanı, bir tür gerçeği belirlemesidir. Geleneksel bir pratiğe uyan birisi başka alternatifler arama ihtiyacı duymaz. Kendisi ne kadar değişirse değişsin, gelenek büyük oranda sorgulanmadan uyulacak olan bir eylem çerçevesi sunacaktır. Geleneklerin her zaman koruyucuları vardır; akıllı adamlar, rahipler, bilgeler. Koruyucuların işlevi uzmanlarla aynı değildir. Konumlarını ve güçlerini, yalnızca geleneğin ritüel gerçeğini yorumlayabilecek olmalarından alırlar. Kutsal metinlerin, ya da toplu rirüellerde kullanılan başka sembollerin gerçek anlamlarını yalnız onlar çözebilirler.[58]

Halk kültürü halkın yaratıcı bir göstergesi olması açısından kültürel değerlerin aktarımında önemlidir. Halk kültürü yalnızca bir kültürel yapı değil, aynı zamanda belli davranış kalıplarına da addır. Halk kültürü, özü gereği statik değil dinamiktir. Gelenek, zaman boyutunda bir başka geleneğe dönüşür. Belli bir kültür içinde oluşur ve canlılığını sürdürür. Geçmişten günümüze gelmiş bir kalıp değildir. Yaşayan bir kültür topluluğunun bugünkü gereksinimini karşılayan bir sosyal kurumdur. Sözlü anlatım önemli bir kültür aktarma aracıdır. Anonim halk kültürü

[57]A.g.e, s. 54-55.
[58] A.g.e, s. 55-56.

ürünleri, gelenek ve görenekler, çağlar boyunca bir sonraki kuşağa aktarılmıştır. Önce sanayileşme sonra da iletişim araçlarının özelikle de radyo, sinema ve televizyonun yaygınlaşması ile bu durum değişmeye başlamıştır.[59]

Bugün küreselleşmenin etkisiyle iki temel değişiklik meydana gelmektedir. Batı ülkelerinde şimdi yalnızca, kamusal kurumlar değil, gündelik yaşamda geleneğin kıskacından kurtulmaktadır. Daha geleneksel kalan dünyanın diğer toplumları, geleneklerinden uzaklaşma sürecine girmişlerdir. Küresel kozmopolit toplumun özünde yatan değişimin nedeni budur. Bu, doğanın bitişinden sonra yaşamını sürdüren bir toplumdur. Başka bir deyişle, fiziksel dünyanın çok az yönü hala sadece doğaldır, ve insan müdahalesinden etkilenmeden varlığını sürdürmektedir. Günümüz toplumu, ayrıca geleneğin bitişinden sonra yaşamını sürdüren bir toplumdur. Geleneğin bitişi, aydınlanma düşünürlerinin olmasını istedikleri gibi, geleneğin ortadan kalkması anlamına gelmez. Tam tersine gelenek, farlı versiyonlarıyla her yerde gelişip serpilmeye devam edecektir. Fakat geleneğin giderek daha az geleneksel biçimlerde yaşanması söz konusudur. Geleneksel yol da, geleneksel faaliyetlerin, kendi ritüel ve sembolizmleriyle, kendi iç hakikat iddialarıyla savunulması demektir. [60]

Gelenek ve göreneklerin etkisi dünya düzeyinde gerilerken, öz kimliğimizin (benlik duygumuzun) temeli de değişmektedir. Daha geleneksel durumlarda benlik duygusu büyük ölçüde bireylerin cemaat içinde ki toplumsal konumlarının istikrarlılığıyla kendisini korur. Geleneğin çöktüğü ve yaşam tarzı tercihlerinin

---

[59]E. Artun, *Halk Kültürlerinin Gelecek Kuşaklara Aktarılması,* http://www.turkoloji.cukurova.edu.tr/HALKBILIM/49.php
[60] A. Giddens, 2000, s. 56-57.

egemen olduğu durumlarda ise, benlik bu sonuçlardan etkilenmemezlik edemez. Öz kimlik artık eskisinden daha etkin bir temelde yeniden yaratılmak zorundadır. [61]

Geleneklere her zaman ihtiyaç duyulacaktır. Çünkü gelenekler, yaşamın devamını, sürekliliğini, ve biçimini sağlar. Ancak küreselleşen düzen içinde kaybolmaya yüz tutmuş, işlevini yitirmiş ve unutulmuş ritüeller, inanç ve uygulamalar, zaman içinde büyük sorunları da beraberinde getirebilir. Gelenekten tamamen kopmak, onu terk etmek yerine, yeni küresel oluşumla uyum içinde olacak, ve bu düzenin içinde yerini koruyacak, yepyeni bir yapıya ulaşmak gereklidir. Ancak bu şekilde toplumlar, hem kendi geleneksel yapılarını koruyabilir, hem de yeni düzende kendilerine bir yer edinebilirler.

[61] A.g.e, s. 60.

KÜRESELLEŞME VE SANAT

Sanat; insanın diğer canlılardan farklı olarak, sahip olduğu akıl, sezgi, idrak, üretme ve göreli yaratma yetileri sayesinde, doğada gördüklerini bazen yeni boyutlar da ekleyip taklit ederek yaptığı üretimdir.[62] Tanımdan da anlaşılacağı gibi sanat, insan tarafından içinde yaşadığı dünyayı anlama, başkalarına aktarma, ve yeniden biçimlendirerek duygu ve düşüncelerini ifade etme aracıdır. Dolayısıyla sanatçı, ürettiği her sanat eserinde hem kendi duygu, düşünce, ve yorumunu, hem de içinde yaşadığı kültürün ona öğrettiği, ve yeni eserler üretmesi için sağladığı kaynakları kullanmakta, ve eserine yansıtmaktadır.

Sanatçının ürettiği eserler, yaşadığı toplumun koşullarından bağımsız değildir. Her sanat eserinde, sanatçının yaşadığı toplumun ve dünyanın siyasi, sosyal, ve ekonomik koşullarını sanatçının yorumuyla bulmak mümkündür. Küreselleşme süreci de, güzümüz dünyasını şekillendiren bir süreç olarak, sanat eserlerinde de etkisini göstermektedir. Özellikle teknolojik gelişmelerde gelinen nokta, sanatçıların dünyanın her yerinde tanınmasını, eserlerini kısa sürelerde tüm dünya insanlarıyla paylaşmasını, dolayısıyla bu eserlerin insanlar ve toplumlar üzerinde ki etkisini gözlemleme şansını bize sunmaktadır.

Sinema ve müzik endüstrisinin tamamen küresel pazara yönelik olarak hazırladığı ürünler, televizyonlardan 24 saat yapılan yayınlar, reklamlar, moda ve tekstil endüstrisinin tamamen tüketime yönelik ürettiği ürünler, tarzlar, akımlar,

[62] Ö. Demir, M.Acar, 1997, s. 244.

sanatın insanlar üzerinde ki etkileyici gücü üzerinden kitlelere ulaşmaktadır. Özellikle Amerikan yapımı bu ürünler, bir tür kültür ihracatı gerçekleştirmektedir. Televizyon ekranlarında, sinema salonlarında, ve mağaza vitrinlerinde ithal edilmiş kültür öğelerini günün 24 saati bulmak mümkündür.

Amerikalıların, ticari kültürün öncü ihracatçıları olduğu görülmektedir. Kitle eğlencesinin dünya çapında dağıtımı, önce Hollywood ve Amerikan plak sanayisi tarafından gerçekleştirilmiş ve diğer hiçbir ülke bu yüzyılın ilk başlarında ABD'nin kültürel ürün dağıtımıyla boy ölçüşememiştir. Hindistan dünyanın en büyük sinema sanayisine sahip olmakla birlikte, ülke dışında yaşayan Hintliler hariç, dünya çapında bir piyasası yoktur. Dünya standardı Amerikalılar tarafından belirlenmekte ve başka hiçbir yerde yazarlar, yapımcılar ve sanatçılar bu standarda daha iyi uyum sağlayamamaktadırlar. Bunda Amerikalıların bireye odaklanan ve bireyi kahramanlaştıran modern masalları çok tatlı anlatmalarının rolü olduğu söylenebilir. Dünyanın her toplumundaki bireyler, kendi özgün kültürlerinde bulamadıkları ve göremedikleri birey olma keyfini, Amerikan kültürünün ürünlerinde bulmakta ve kendilerini bu kültürle özdeşleştirmektedirler. [63]

İnsanları günümüzde belki de en çok etkileme gücüne sahip olan eğlence dünyası, küreselleşmenin, küresel pazara ulaşabilmenin, ve bu yolla kültürlerin tek tipleşmesinin en önemli sorumlularındandır

[63] *Kültür Küreselleşiyor,* http://www.turkab.net/kure/wkurekult.htm

IV. BULGULAR VE YORUMLAR

TABLO – 1 CİNSİYETİNİZ

CİNSİYETİNİZ	**f**	**%**
Kız	65	65
Erkek	35	35
TOPLAM	**100**	**100**

Araştırma için 65 kız, 35 erkek öğrenci ile görüşülmüştür.

TABLO – 2 DOĞUM YILINIZ

DOĞUM YILINIZ	f	%
1980	5	5
1981	5	5
1982	15	15
1983	30	30
1984	30	30
1985	5	5
1986	5	5
1987	5	5
TOPLAM	**100**	**100**

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 5'i 1980 doğumlu, % 5'i 1981 doğumlu, % 15'i 1982 doğumlu, % 30'u 1983 doğumlu, % 30'u 1984 doğumlu, % 5'i 1985 doğumlu, % 5'i 1986 doğumlu, ve % 5'i 1987 yılı doğumludur.

TABLO – 3 OKUDUĞUNUZ BÖLÜM

OKUDUĞUNUZ BÖLÜM	f	%
Kimya	100	100
TOPLAM	**100**	**100**

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı kimya bölümü öğrencisidir.

TABLO – 4 SINIFINIZ

SINIFINIZ	f	%
1	4	4
2	6	6
3	22	22
4	68	68
TOPLAM	**100**	**100**

Örneklem grubunda ki öğrencilerin % 4'ü 1. sınıf, % 6'sı 2. sınıf, % 22'si 3. sınıf, ve % 68'i 4. sınıf öğrencisidir.

TABLO – 5 KÜRESELLEŞME NEDİR?

KÜRESELLEŞME NEDİR?	**f**	**%**
İnsanların, kültürlerin, toplumların giderek birbirine benzemesi, tek tipleşmesi.	40	40
Sınırların kalkması	20	20
Sömürgecilik, kültürlerin tek bir yapı haline getirilmek istenmesi	40	40
TOPLAM	**100**	**100**

Küreselleşme nedir sorusuna, öğrencilerin %40'ı küreselleşmeyi kültürlerin yok olması, birbirine benzemesi dolayısıyla dünyanın giderek tek tipleşmesi, % 20'si dünyada ülkeler ve kültürler arasındaki sınırların kalkması, ve %40'ı da kültürlerin birbirine benzetilerek asimile olması yoluyla sömürgeleştirme çabası olarak tanımlamıştır.

Bu soruya verilen cevaplar gösteriyor ki, örneklem grubunda ki öğrencilerin %80'lik büyük bir kısmı küreselleşmeyi olumsuz yönde algılamakta, özgün kültürlerin yok olması, özellikle sömürgeleştirme faaliyeti olarak tanımlamaktadır. Küreselleşmeyi sınırların kalkması olarak tanımlayan öğrencilerin bir kısmı da, aynı şekilde bunu olumsuz olarak algılamakta; bir kısmı ise pek çok şeye ulaşabilme, ve özellikle tüm dünyaya ve farklı kültürlere açılabilme olarak tanımlayıp, küreselleşmenin olumlu yönüne dikkat çekmiştir.

TABLO – 6 KÜRESELLEŞMEYİ NASIL BİR SÜREÇ OLARAK DEĞERLENDİRİYORSUNUZ?

KÜRESELLEŞME NASIL BİR SÜREÇ?	**f**	**%**
Olumlu	15	15
Olumsuz	30	30
Hem olumlu hem olumsuz	40	40
TOPLAM	**100**	**100**

Küreselleşmeyi nasıl bir süreç olarak değerlendiriyorsunuz sorusunu öğrencilerin %15'i olumlu bir süreç, % 30'u olumsuz bir süreç, %40'ı da hem olumlu hem olumsuz bir süreç olarak değerlendirmişlerdir.

Önceki soruyla paralel olarak düşünüldüğünde, öğrencilerin küreselleşmenin özellikle hem olumlu hem olumsuz yönlerine vurgu yaptıkları, ve küreselleşmeyi çoğunlukla her iki yönüyle de algıladıkları görülmektedir. Ancak yüzdelere de bakılacak olursa, olumsuzluğuna dair görüşler ağır basmaktadır.

TABLO - 7.1 OLUMLU \ OLUMSUZ \ HEM OLUMLU HEM OLUMSUZ BİR SÜREÇ OLARAK DEĞERLENDİRİYORSANIZ NEDEN ?

OLUMLU BİR SÜREÇ İSE NEDEN ?	**f**	**%**
Tüm dünyaya rahatlıkla ulaşabilmeyi sağlaması	3	20
Yaşam standartlarını yükseltmesi	1	6,67
Teknolojinin gelişmesine olanak sağlaması	5	33,33
Farklı kültürlerin bir araya gelip, birbirlerini tanıma fırsatı bulabilmesi	6	40
TOPLAM	**15**	**100**

Bir önceki soruyla bağlantılı olarak sorulan bu soruda, öğrencilerden küreselleşmeyi olumlu \ olumsuz \ hem olumlu hem olumsuz bir süreç olarak değerlendiriyorsanız neden sorusunun cevaplanması istenmiştir. Bu soruya öğrencilerin % 45'i dünyaya rahat ulaşabilmek, % 30'u yaşam standartlarının yükselmesi, daha rahat koşullarda yaşamak, %30'u teknolojik gelişmelerin bu denli

gelişmesine olanak sağlaması, ve bu yolla başta pek çok bilim dalı olmak üzere (tıptaki gelişmelerde olduğu gibi) insan yaşamının daha kolaylaşmasını, ve % 10'u da fiziksel olarak sınırların kalkmasına, ve dünyaya dolayısıyla farklı kültürlere ulaşabilmenin mümkün olmasını, ve bu yolla farklı kültürleri ve farklı yaşam biçimlerini tanıyabilmeyi göstermişlerdir.

Bu soruya verilen cevaplara göre öğrencilerin özellikle üzerinde durduğu nokta yaşam koşullarının iyileşmesi, ve başta hayatımızda vazgeçilmez bir noktada olan, teknolojinin sağladığı imkanlardır. Ayrıca sınırların kalkması , ve farklı kültürleri de tanıma fırsatı sunması, insanların dünyaya açılabilmesi, küreselleşmenin sağladığı önemli imkanlar olarak görülmektedir.

TABLO –7.2 KÜRESELLEŞMEYİ OLUMSUZ BİR SÜREÇ OLARAK DEĞERLENDİRİYORSANIZ NEDEN ?

OLUMSUZ BİR SÜREÇ İSE NEDEN ?	**f**	**%**
Farklı kültürlerin giderek yok olması	15	50
Zengin ve fakir ülkeler arasındaki uçurumun giderek büyümesi	5	16,67
Manevi değerlerin giderek yok olması ve geleneklerden uzaklaşılması	3	10
Ülkeleri dışa bağımlı hale getirmesi	7	23,33
TOPLAM	**30**	**100**

Bir önceki soruya bağlı olarak sorulan bu sorunun devamında, küreselleşmeyi olumsuz bulan öğrencilere bunun nedeni sorulmuştur. Öğrencilerin % 35'i bu soruya

farklı ve özgün kültürlerin giderek yol olmasını, % 20'si zengin ve fakir ülkeler arasındaki eşitsizliğin giderek artmasını, % 15' i manevi değerlerden ve geleneklerden uzaklaşılmasını, ve % 30'u da ülkelerin daha çok dışarı bağımlı hale gelmesini örnek olarak vermişlerdir.

Burada özellikle üzerinde durulan konu kültürel anlamda farklılıkları oluşturan maddi ve manevi kültür öğelerinden kopuş, ve ekonomik açıdan yaşanan olumsuzluklar, yani gelir adaletsizlikleri ve özellikle bizim gibi gelişmekte olan ülkelerdeki dışa bağımlılığın daha da artmasıdır. Bu iki konu tüm dünya, ve etkileri bakımından özellikle bizi ilgilendirmesi sebebiyle, ülkemizde de oldukça sık tartışılan iki sorundur. Konu üzerinde daha detaylı bilgiye önceki bölümlerde yer verilmiş olup, çözüm önerilerine sonuç bölümünde yer verilecektir.

TABLO 7. 3 KÜRESELLEŞMEYİ HEM OLUMLU HEM OLUMSUZ BİR SÜREÇ OLARAK DEĞERLENDİRİYORSANIZ NEDEN ?

HEM OLUMLU HEM OLUMSUZ BİR SÜREÇ İSE NEDEN ?	**f**	**%**
Küreselleşme, teknolojik gelişmeleri, bilgi paylaşımını, seyahat edebilme özgürlüğünü getirmesi, ve farklı kültürleri tanıma fırsatı sağlaması nedeniyle olumlu; farklı kültürlerin yok olması, ve ekonomik açıdan dışa bağımlı hale getirmesi nedeniyle olumsuzdur.	40	100
TOPLAM	**40**	**100**

Yine bir önceki soruya bağlı olarak sorulan bu soruda, küreselleşme sürecini hem olumlu hem olumsuz olarak değerlendiren öğrencilere bunun nedeni sorulmuştur. Bu seçeneği işaretleyen 40 öğrencini tamamı küreselleşmenin teknolojik gelişmeleri desteklemesi, ve bilgi paylaşımını mümkün kılması, seyahat edebilme ve farklı kültürleri tanıma fırsatı vermesi nedeniyle olumlu; ancak bunlarla beraber farklı kültürlerin giderek yok olması, ve ekonomik anlamda daha çok dışa bağımlı hale getirmesi ve adaletsiz bir dağılıma yol açması nedeniyle olumsuz bir süreç olarak değerlendirmişlerdir.

Diğer seçeneklerde belirtildiği gibi küreselleşmenin olumlu ve olumsuz yönleri burada da yinelenmiştir. Ancak öğrenciler burada süreci tamamıyla olumlu yada olumsuz olarak nitelendirmemiş iki özelliği de taşıyan bir bütün olarak ele almışlardır.

TABLO – 8 ÜLKEMİZİN GELİŞMESİNDE KÜRESELLEŞMENİN ETKİLERİNİ NASIL DEĞERLENDİRİYORSUNUZ?

ÜLKEMİZİN GELİŞMESİNDE KÜRESELLEŞMENİN ETKİSİ	**f**	**%**
Çok faydalı	10	10
Faydalı	40	40
Zararlı	30	30
Çok zararlı	20	20
Etkisiz	0	0
TOPLAM	**100**	**100**

Küreselleşmenin ülkemiz üzerindeki etkileriyle ilgili soruya öğrencilerin % 10'u çok faydalı, % 40'ı faydalı, % 30'u zararlı, % 20'si çok zararlı cevabını vermiştir. Etkisizdir seçeneğini işaretleyen olmamıştır.

Daha önceki, küreselleşmeyi nasıl bir süreç olarak değerlendiriyorsunuz sorusuna verilen cevaplara göre, küreselleşmeyi hem olumlu hem olumsuz bir süreç olarak bulan öğrencilerin çoğu, bu soruda tercihlerini eşitlik sağlayacak şekilde

kullanmışlardır. Yüzdelere bakılacak olursa faydalı ve çok faydalı seçenekleri ile, zararlı ve çok zararlı seçenekleri eşitliği sağlar. Öğrenciler küreselleşmenin ülkemiz üzerindeki etkilerini hem faydalı hem de zararlı bulmuşlardır. Bu cevap bir önceki sorudaki çoğunluğun verdiği cevabı destekler niteliktedir. Küreselleşmenin ülkemizin gelişiminde etkisiz olduğunu tercih eden kimsenin olmaması da, küreselleşmenin etkilerinden kaçılamayacağı, ve olumlu yada olumsuz mutlaka etkili olduğu sonucunu çıkarmamızı sağlar.

TABLO – 9 ÜLKEMİZİN MEVCUT EKONOMİK DURUMU VE UYGULAMADA OLAN EKONOMİ POLİTİKALARI GÖZ ÖNÜNE ALINDIĞINDA ÜLKE EKONOMİSİ VE GİDİŞATI HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ ?

ÜLKEMİZDE EKONOMİNİN DURUMU	**f**	**%**
Kötü, ve daha da kötüye gidiyor	45	45
İyi ve daha da iyiye gidiyor	20	20
Dışa bağımlı	35	35
TOPLAM	**100**	**100**

Ülkemizin ekonomik durumu ve gidişatı hakkındaki soruya öğrencilerin % 45'i ekonomik durumun kötü olduğunu ve daha da kötüye gitmekte olduğu cevabını, % 20'si ekonominin iyi olduğunu ve daha da iyiye gittiği cevabını, % 35'i ise ekonomimizin dışa bağımlı olduğu ve ileride de bu dışa bağımlı politikaların süreceği cevabını vermiştir.

Bu soruya verilen cevaplara göre öğrencilerin büyük kısmı mevcut ekonomik durumumuzu kötü ve dışa bağımlı bulmaktadır. Uygulanan ekonomi politikalarından memnun olmadıkları, ve bu çalışmalarında bu kötü durumu değiştirmeyeceğini düşünmektedirler. Önceki sorulardan alınan cevaplara paralel olarak, küreselleşmenin olumsuz yanları olarak ifade edilen özellikler, burada da yinelenmiştir.

TABLO - 10 KÜRESELLEŞME SÜRECİNİN DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE, EKONOMİ ÜZERİNDE YAPTIĞI ETKİLERİ NASIL DEĞERLENDİRİYORSUNUZ ?

KÜRESELLEŞME SÜRECİNİN DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	**f**	**%**
Olumlu	20	20
Olumsuz	45	45
Hem olumlu hem olumsuz	35	35
Etkisiz	0	0
TOPLAM	**100**	**100**

Küreselleşme sürecinin dünyada ve ülkemizde ekonomi üzerindeki etkileri ile ilgili soruya, öğrencilerin % 20'si bu etkiyi olumlu, % 45'i olumsuz, % 35' i de hem olumlu hem de olumsuz olarak değerlendirmişlerdir. Etkisiz seçeneğini işaretleyen öğrenci olmamıştır.

Bir önceki soruda olduğu gibi burada da küreselleşmenin dünyada ve ülkemizdeki etkileri çoğunlukla olumsuz bulunmuştur. Ancak hem olumlu hem olumsuz cevabının da tercih edilmesi, dünyada ve ülkemizde küreselleşmenin tamamıyla olumsuz değil, aynı zamanda olumlu da olabileceği düşüncesini destekler. Ancak genel kanı, olumsuz yönde olup, küreselleşme sürecinin ekonomik açıdan iyileşme sağlamadığı yönündedir.

TABLO – 11 PARANIN HAYATINIZDAKİ YERİNİ NASIL KONUMLANDIRIRSINIZ ?

PARANIN HAYATINIZDAKİ YERİ	f	%
Temel ihtiyaçların giderilmesi için gerekli ve şart	50	50
Bazı şeylere ulaşabilmek için araç	20	20
Her şey demek	30	30
TOPLAM	**100**	**100**

Paranın hayatınızdaki yerini nasıl konumlandırırsınız sorusuna, öğrencilerin % 50'si parayı hayattaki temel ihtiyaçların karşılanması için gerekli ve şart olarak, % 20'si bazı şeylere (eğitim, seyahat, alışveriş, diğer tüm istekler vs…) ulaşabilmek için araç olarak, % 30'u ise hayattaki her şey olarak cevaplamışlardır.

Bu soru gençlerin parayı hayatları içinde nasıl konumlandırdıkları, nereye koydukları, ve hayattaki önceliklerini anlayabilmek amacıyla sorulmuştur. Alınan

cevaplar göstermektedir ki, para gençlerin hayatında önemli bir konumdadır. Paranın her şey olduğunu düşünen gençlerin sayısı az değildir. Çoğunlukla temel ihtiyaçlar için gerekli görülse de, gençlerin hayattan farklı beklentileri vardır. Hayattaki farklı isteklere göre, paraya sahip olma düşüncesi de farklılıklar göstermektedir. Gençlerin daha çok seyahat etmek, daha çok alışveriş yapmak, ve eğitimleri gibi şeyler için gerekli gördükleri para, doğal olarak hayatlarında önemli bir konumdadır.

TABLO – 12 KÜRESELLEŞMENİN PARAYA BAKIŞINIZ, PARANIN HAYATINIZDAKİ KONUMU, VE TASARRUFLARINIZI DEĞERLENDİRME BİÇİMİNİZ ÜZERİNDE ETKİLİ OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYORMUSUNUZ ?

KÜRESELLEŞMENİN PARAYA BAKIŞINIZ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	**f**	**%**
Çok etkili	40	40
Etkisiz	20	20
Zaman zaman etkili	40	40
TOPLAM	**100**	**100**

Küreselleşmenin paraya bakışınız, paranın hayatınızdaki konumu, ve tasarruflarınızı değerlendirme biçiminiz üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna öğrencilerin % 40'ı çok etkili, % 20'si etkisiz, % 40'ı da zaman zaman etkili cevabını vermiştir.

Bu soruda diğer soruyla ilgili olarak küreselleşmenin, paranın hayıtımızda ki yeri üzerindeki etkisi öğrenilmek istenmiştir. Alınan cevaplara göre küreselleşmenin, paranın hayatımız içindeki rolü üzerinde, önemli bir etkisi vardır. Tamamıyla

olmasa da küreselleşmenin etkileri, ekonomi ve dolayısıyla bizim paraya bakışımız, parayı değerlendirmemiz, ve konumlandırmamız üzerinde etkilidir. Öğrencilerde mevcut küresel düzenin , parayla ve ekonomiyle ilgili her alanda, tamamıyla yada zaman zaman etkili olduğu fikrine sahiptirler. Yine de bazı öğrenciler küreselleşmenin bu yönde kendilerini etkilemediğini düşünmektedirler.

TABLO – 13 GÜNLÜK HAYATINIZ İÇİNDE KÜRESELLEŞMENİN ETKİLERİNİ EN ÇOK HİSSETTİĞİNZ MEKANLAR HANGİLERİDİR ?

KÜRESELLEŞMENİN ETKİLERİNİN HİSSEDİLDİĞİ MEKANLAR	**f**	**%**
Hepsi	40	40
Sinema	15	15
Alış veriş merkezleri	15	15
Alış veriş merkezleri – marketler - mağazalar	20	20
Turistik mekanlar	10	10
TOPLAM	**100**	**100**

Gündelik hayatınız içinde, küreselleşmenin etkilerini en çok hissettiğiniz mekanlar hangileridir sorusuna, öğrencilerin % 40'ı verilen seçeneklerin tamamını (alış veriş merkezleri, marketler, mağazalar, turistik mekanlar, sinema salonları) % 20'si alış veriş merkezleri- marketler – mağazalar seçeneklerini, % 15'i alış veriş merkezleri seçeneğini, % 15'i sinema salonları seçeneğini, % 10'u ise turistik mekanlar seçeneğini işaretlemiştir.

Bu soruda küreselleşmenin en çok hissedildiği, küreselleşmenin en açık haliyle algılanabildiği, ve küreselleşme gerçeğiyle karşı karşıya kaldığımız mekanlar sorulmuştur. Verilen seçeneklerden yapılan tercihlerle gençlerin hangi mekanlarda küreselleşmenin etkilerini en çok hissettiği, ve bu yolla küreselleşme hakkında ki düşünceleri ile ilgili ipuçları yakalanmaya çalışılmıştır. Günlük yaşam içinde mekanlar, hayatı algılamada oldukça önemli bir rol oynarlar. Burada da bu noktadan hareketle bazı sonuçlara varılmak istenmiştir. İlerleyen bölümlerde bu konuya daha ayrıntılı olarak yer verilecektir.

TABLO - 14 (YUKARIDAKİ CEVABA GÖRE) NEDEN ?

NEDENİ ?	f	%
Tüketimin en çok yapıldığı yerler olduğu için	40	40
Çok sayıda farklı insanı bir arada bulabilmek mümkün olduğu için (farklı yaşta, cinsiyette, kültürde, milliyette)	15	15
Farklı kültürleri, yaşam biçimlerini ve koşullarını bize aktardığı için	25	25
Farlı ülke ve kültürlerden insanların yaptıkları, ürettikleri, ürünleri görebilme imkanı verdiği için	20	20
TOPLAM	**100**	**100**

Bu soruda, bir önceki soruda verilen cevabın nedeni sorulmuştur. Buna göre; öğrencilerin % 40', ı işaretledikleri seçeneğin nedenini tüketimin en çok yapıldığı yerler olarak gördükleri için, % 15'i çok sayıda farklı insanı (dil, din, ırk, kültür, vs…) bir arada bulmak mümkün olduğu için, % 25'i farklı kültürleri ve yaşam biçimlerini bize aktardığına inandığı için, % 20'si ise farklı ülke ve kültürlerden insanların ürettiklerine ulaşma imkanı bulunduğu için cevabını vermiştir.

TABLO – 15 TÜKETİCİ OLARAK NE KADAR BİLİNÇLİSİNİZ ?

TÜKETİCİ OLARAK NE KADAR BİLİNÇLİSİNİZ ?	**f**	**%**
Çok bilinçliyim	20	20
Bilinçliyim	60	60
Bilinçli değilim	20	20
TOPLAM	**100**	**100**

Tüketici olarak ne kadar bilinçlisiniz sorusuna, öğrencilerin % 20'si çok bilinçliyim, % 60'ı bilinçliyim, % 20'si ise bilinçli değilim cevabını vermişlerdir.

Bu sorunun sorulmasındaki amaç; insanların tüketme olayına bakışını anlamak, tüketici olarak ne kadar bilinçli olduklarını kavramaktır. Alınan cevaplara göre; öğrencilerin büyük bir çoğunluğu tüketici olarak bilinçli olduğunu düşünmektedir. Bu da tüketim konusunda daha dikkatli oldukları, tüketirken bazı kriterleri olduğu, sadece satın alma düşüncesi taşımadıklarını göstermektedir.

TABLO – 16 DİN HAYATINIZDA NE KADAR ETKİLİDİR ?

DİN HAYATINIZDA NE KADAR ETKİLİDİR ?	**f**	**%**
Etkili	35	35
Çok etkili	15	15
Etkisiz	50	50
TOPLAM	**100**	**100**

Din hayatınızda ne kadar etkilidir sorusuna öğrencilerin % 35'i etkili, % 15',i çok etkili, % 50'si ise etkisiz cevabını vermiştir.

Burada öğrencilerin dine karşı tutumları, dinin hayatları içinde ki önemi, ve etkisi öğrenilmek istenmiştir. Alınan cevaplara göre öğrencilerin yarısı dinin hayatında etkisiz olduğunu düşünürken, yarısı da etkili olduğunu söylemiştir.

TABLO – 17 YAŞAM KOŞULLARINIZIN, VE SOSYO-EKONOMİK KONUMUNUZUN, DİNE BAKIŞINIZ, VE DİNİN HAYATINIZ İÇİNDE ALDIĞI ROLÜ ETKİLEDİĞİNİ DÜŞÜNÜYOR MUSUNUZ ?

YAŞAM KOŞULLARININ DİNE ETKİSİ	**f**	**%**
Evet, etkili	40	40
Hayır, etkisiz	60	60
TOPLAM	**100**	**100**

Yaşam koşullarınızın, ve sosyo-ekonomik konumunuzun, dine bakışınız, ve dinin hayatınız içinde aldığı rolü etkilediğini düşünüyor musunuz sorusuna öğrencilerin % 40'ı evet, etkili, % 60',ı ise hayır, etkisiz cevabını vermiştir.

Bu soruda öğrencilerin hayatında dinin yeri anlaşılmak istenmiştir. Aynı zamanda mevcut sosyo-ekonomik konumun dine bakışı etkileyip etkilemediği, yaşam koşullarının farklılaşmasının, dini algılamakta ve uygulamakta etkili olup olmadığı öğrenilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin cevaplarına göre büyük çoğunluk, dine bakışlarının, yaşam koşullarına ve hayat standardına göre farklılaşıp, değişmediğini, belirtmiştir.

TABLO – 18 GÜNLÜK HAYATINIZ İÇİNDE DİNSEL PRATİKLER NE KADAR YER TUTUYOR ?

GÜNLÜK YAŞAM İÇİNDE DİNSEL PRATİKLER	**f**	**%**
Çok önemli yer tutuyor	30	30
Pek yer tutmuyor	35	35
Bazen başvuruyorum	35	35
TOPLAM	**100**	**100**

Günlük yaşamınız içinde dinsel pratikler ne kadar yer tutuyor sorusuna öğrencilerin % 30'u çok önemli yer tutuyor, % 35'i pek yer tutmuyor, % 35'i ise bazen başvuruyorum cevabını vermiştir.

Öğrencilerin dinsel pratikleri ne sıklıkta uyguladıkları, ve gündelik yaşam içinde ne kadar yer tuttuğu sorusuna alınan yanıtlar, çoğunlukla öğrencilerin dinsel pratikleri bazen, yani ara sıra uyguladıkları yönündedir. Buradan bir kısım öğrencinin sıklıkla dine başvurması dışında, örneklem grubundaki gençlerin çoğunlukla dinsel uygulamalara pek sık başvurmadığı, dolayısıyla önceki sorulara paralel olarak hem genel anlamda dinin, hem de dinsel uygulamaların hayatlarında çok sıklıkla yer almadığı sonucuna varabiliriz.

TABLO - 19 SANATA KARŞI NE KADAR DUYARLISINIZ , SANATSAL AKTİVİTELERİ TAKİP EDER MİSİNİZ ?

SANATSAL AKTİVİTELERİ TAKİP EDER MİSİNİZ ?	**f**	**%**
Sürekli takip ederim	35	35
Zaman zaman takip ederim	50	50
Takip etmem	15	15
TOPLAM	**100**	**100**

Sanata karşı ne kadar duyarlısınız, sanatsal aktiviteleri takip eder misiniz sorusuna öğrencilerin % 35'i sürekli ederim, % 50'si zaman zaman takip ederim, % 15'i ise takip etmem cevabını vermiştir.

Alınan cevaplara göre öğrencilerin yarısı sanatsal aktiviteleri zaman zaman takip ederken, yarıya yakın bir kısmı da sürekli takip ettiğini söylemiştir. Görülüyor ki öğrencilerin büyük çoğunluğu sanatı sevmekte, ve sanatsal aktivitelere zaman ayırmaktadır. Sanatsal aktivitede bulunmadığını, hiç vakit ayırmadığını söyleyen öğrenci sayısı ise oldukça düşüktür. Sanata karşı duyarlı olmakla beraber sanatsal aktivitelerde yer almaları da, gençlerin hayatında sanatın önemli bir yerde olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

TABLO – 20.1 EN SEVDİĞİNİZ, VE EN ÇOK TAKİP ETTİĞİNİZ SANAT DALI HANGİSİDİR ?

EN SEVDİĞİNİZ SANAT DALI 1	f	%
Sinema	25	25
Müzik	25	25
TOPLAM	**50**	**50**

TABLO – 20.2

EN SEVDİĞİNİZ SANAT DALI 2	f	%
Tiyatro	20	20
Edebiyat	20	20
TOPLAM	**40**	40

TABLO – 20.3

EN SEVDİĞİNİZ SANAT DALI 3	f	%
Mimari	4	4
Fotoğraf	6	6
TOPLAM	**10**	**10**

En sevdiğiniz ve en çok takip ettiğiniz sanat dalı hangisidir sorusuna öğrencilerin yarısı ilk sırada sinema ve müzik, ikinci sırada % 40'ı tiyatro ve edebiyat, ve üçüncü sırada da % 10'u mimari ve fotoğraf cevabını vermiştir.

Verilen cevaplar gösteriyor ki gençlerin yarısı, yani önemli bir kısmı sinema ve müziği en çok takip ettiği sanat dalı olarak göstermiştir. Sinema, müzik, tiyatro, ve edebiyat gibi sanat dalları büyük kitlelere ulaşma ve onları etkileme açısından büyük güce sahiptir. Özellikle gençler bu sanat dallarına yönelmekte, takip etmekte, ve büyük ölçüde etkilenmektedirler.

TABLO – 21 SANATIN KİTLELERİ ETKİLEMEDEKİ ROLÜ HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ ?

SANATIN KİTLELERİ ETKİLEMEDEKİ ROLÜ	**f**	**%**
Evet,etkili	85	85
Hayır, etkisiz	15	15
TOPLAM	**100**	**100**

Sanatın kitleleri etkilemede ki rolü hakkında ne düşünüyorsunuz sorusuna öğrencilerin % 85'i etkili, % 15'i ise etkisizdir cevabını vermiştir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu sanatın kitleleri her anlamda etkilediğini düşündüğü yönünde cevap vermiştir. Bir önceki soruyla paralel olarak bu soruda da, sanatın insanları etkilemekteki gücü vurgulanmıştır.

TABLO – 22 SİZE GÖRE İNSANLARI EN ÇOK ETKİLEYEN, VE EN ETKİLİ MESAJ VERME GÜCÜNE SAHİP OLAN SANAT DALI HANGİSİDİR ?

İNSANLARI EN ÇOK ETKİLEYEN SANAT DALI	**f**	**%**
Sinema	45	45
Edebiyat	20	20
Tiyatro	15	15
Müzik	20	20
TOPLAM	**100**	**100**

Size göre insanları en çok etkileyen, ve en etkili mesaj verme gücüne sahip olan sanat dalı hangisidir sorusuna, öğrencilerin % 40'ı sinema, % 20'si edebiyat, % 20'si müzik, ve % 15'i de tiyatro cevaplarını vermişlerdir.

Önceki iki soruyla bağlantılı olarak bu soruda sanatın etki alanı, insanları ve toplumları etkilemede ki gücü göz önüne alınarak, insanları en çok etkileyen sanat dalı öğrenilmek istenmiştir. En sevdiğiniz sanat dalı hangisidir sorusuna verilen cevaplara paralel olarak burada da, sinema, ardından müzik, ve edebiyat etki alanı en geniş sanat dalı olarak görülmüşlerdir. Taşıdığı mesajları geniş kitlelere ulaştırabilmesi açısından tüm dünyada, özellikle gençler tarafından büyük ilgi gören bu sanat dalları, bu kitleleri peşlerinden sürükleyebilmektedir. Dolayısıyla vurgulanmak istenen nokta oldukça önemlidir. Gençler tarafından büyük rağbet gören bu sanatlar günümüz toplumlarında hemen her alanda en büyük etkileşim kaynağıdır. Gençlerde verdikleri cevaplarla bu gerçeğin farkında olduklarını göstermişlerdir.

TABLO – 23 SİZE GÖRE SANAT YOLUYLA YAŞANAN BİLGİ VE KÜLTÜR AKTARIMININ, KÜRESELLEŞMENİN VE ETKİLERİNİN DAHA GENİŞ KİTLELERE ULAŞMASI ÜZERİNDE Kİ ROLÜ NEDİR ?

SANATIN KÜRESELLEŞMENİN KİTLELERE ULAŞMASI ÜZERİNDEKİ ROLÜ	**f**	**%**
Çok etkili	55	55
Etkili	35	35
Etkisiz	10	10
TOPLAM	**100**	**100**

Size göre, sanat yoluyla yaşanan bilgi ve kültür aktarımının, küreselleşmenin ve etkilerinin daha geniş kitlelere ulaşması üzerindeki rolü nedir sorusuna öğrencilerin % 55'i çok etkili, % 35'i etkili , % 10'u da etkisizdir cevabını vermiştir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, sanatın küreselleşmenin daha geniş kitlelere ulaşmasında çok etkili bir rolü olduğunu düşünmektedir. Önceki sorularda da değinildiği gibi sanat içeriği, ve taşıdığı mesajlar yoluyla geniş kitleleri

etkileyebilmektedir. Böylelikle sanat yoluyla yaşanan bilgi ve kültür aktarımı küreselleşmenin ve etkilerinin de geniş kitlelere ulaşmasını, dolayısıyla toplumların kültürel açıdan değişmesini de sağlamaktadır.

TABLO – 24 BU KONUYLA İLGİLİ İLK AKLINIZA GELEN ÖRNEK NEDİR ?

ÖRNEK	f	%
Amerikan sineması örnekleri (filmler)	65	65
Özellikle yabancı televizyon yapımları diziler, show programları	15	15
Özellikle yabancı kaynaklı müzikler rap, pop gibi.	20	20
TOPLAM	**100**	**100**

Önceki soruya paralel olarak, sanatın küreselleşmenin kitlelere ulaşmasındaki rolünü daha iyi algılayabilmek amacıyla öğrencilere bu konuyu da göz önünde bulundurarak akıllarına gelen ilk örnek sorulmuştur. Bu soruya öğrencilerin % 65'i

ilk sırada Amerikan sinemasını, % 15'i özellikle yabancı televizyon yapımlarını (ülkemizdekilerde dahil olmak üzere diziler, çeşitli programlar, talk show programlarını örnek olarak vermişlerdir), % 20'si ise yine özellikle yabancı (Amerikalılar başta olmak üzere) örnekleri olmak üzere müzisyenleri ve müzikleri (özellikle rap ve pop müzik gibi) göstermişlerdir.

Burada aslında öğrencilerden daha detaylı olarak film ismi, şarkı, veya belirli televizyon yapımları cevap olarak beklenmiştir. Bu yolla bunları tüketirken ne kadar dikkatli oldukları, konuya karşı duyarlılıkları, ve farkındalıkları anlaşılmak istenmiştir. Ancak daha detaylı ve belirli cevaplar yerine genellemelere gidilmiştir. Alınan cevaplardan gençlerin beklenen dikkat eşiğine ulaşmamakla birlikte, konuya karşı tamamen duyarsız kalmadıkları gözlemlenmiştir. Özellikle Amerikan yapımı müzik, sinema ve televizyon örnekleri ilk akla gelenler olmuştur. Burdan da özellikle sinema, müzik, medya gibi alanlarda artık bir sanayi haline gelen, ve bu alanların dünyaca en başarılı ve en etkili örneklerini veren Amerikan yapımları, çok tüketilmeleri ve etkili olmaları dolayısıyla akla gelen ilk örnekler olmuşlar, ve bu bağlamda küreselleşmenin de etki alanının genişlemesinde önemli rol üstlenmişlerdir.

TABLO – 25 İNGİLİZCENİN EVRENSEL BİR DİL OLMASINDA KÜRESELLEŞMENİN ETKİSİ HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ ?

İNGİLİZCENİN EVRENSELLİĞİNDE KÜRESELLEŞMENİN ETKİSİ	**f**	**%**
Çok etkili	50	50
Etkili	40	40
Etkisiz	10	10
TOPLAM	**100**	**100**

İngilizce'nin evrensel bir dil olmasında küreselleşmenin etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz sorusuna, öğrencilerin %50'si küreselleşmenin çok etkili olduğunu, % 40'ı etkili olduğunu, % 10'u da etkisiz olduğunu söylemiştir.

İngilizce'nin tüm dünya da konuşulan, evrensel bir dil haline gelmesinde, küreselleşmenin ve etkilerinin rolünün öğrenilmeye çalışıldığı soruda, öğrencilerin büyük çoğunluğu, küreselleşmenin İngilizce üzerinde çok etkili olduğu görüşünü paylaşmıştır.

TABLO – 26 BİR KÜLTÜR AKTARIM ARACI OLARAK DİLİN KÜLTÜREL YAPIDA Kİ ROLÜ VE ÖNEMİ NEDİR ?

DİLİN KÜLTÜREL YAPIDA Kİ ÖNEMİ	**f**	**%**
Çok önemli	50	50
Önemli	40	40
Önemi yok	10	10
TOPLAM	**100**	**100**

Bir kültür aktarım aracı olarak, dilin kültürel yapıda ki rolü ve önemi nedir sorusuna, öğrencilerin % 50'si çok önemli, % 40'ı önemli, % 10'u ise önemi yoktur demiştir.

Gençlerin büyük çoğunluğu dilin kültürel yapı içinde önemli bir konumda olduğunu, ve bir kültür aktarım aracı olarak ta çok önemli bir role sahip olduğunu belirtmişlerdir.

TABLO – 27 SİZE GÖRE İNGİLİZCE' NİN BU KADAR ETKİLİ BİR DİL HALİNE GELİŞİNDE EN ÖNEMLİ NEDENLER NELERDİR ?

İNGİLİZCE'NİN ETKİLİ BİR DİL OLUŞUNUN NEDENLERİ	**f**	**%**
Dünyanın en gelişmiş ülkelerinden İngiltere ve A.B.D 'nin dilinin İngilizce olması	45	45
Bilimsel ve teknolojik çalışmaların, ve bu alanlarla ilgili terminolojinin İngilizce olması	30	30
Özellikle İngiltere'nin tarih boyunca izlediği sömürgecilik politikalarının sonucu olarak İngilizce'nin yayılması	25	25
TOPLAM	**100**	**100**

Size göre İngilizce'nin bu kadar etkili bir dil haline gelişinde, en önemli nedenler neler olabilir sorusuna, öğrencilerin % 45'i dünyanın en gelişmiş ülkelerinden olan İngiltere ve A.B.D'nin dillerinin İngilizce olmasını, % 35'i bilimsel ve teknolojik çalışmaların, ve buna paralel olarak oluşan terminolojinin İngilizce olmasını, ve % 25'i ise İngiltere'nin tarih boyunca izlediği sömürgecilik politikalarının sonucu olarak kendi dilini sömürgelerine ve bu yolla dünyaya yaymasını göstermişlerdir.

Gençlerin çoğunluğu İngiltere ve A.B.D'yi dünyada hem ekonomik alanda çok güçlü olmaları, hem de dünya siyasetinde ki aktif konumları dolayısıyla dilleri İngilizce'nin de tüm dünya da yaygın olduğu sonucuna varmışlardır. Aynı zamanda dünyada ki bilimsel ve teknolojik çalışmaların özellikle bu ülkelerce desteklenmesi ve yapılması, yapılan buluşların ve bunlarla ilgili olan terminolojinin de bu ülkelerin dillerinden oluşması yani İngilizce'nin bu yolla tüm dünyaya ulaşması olarak ifade etmişlerdir. Yine öğrenciler bu nedenlerden birini İngiltere'nin yüzyıllardır uyguladığı sömürge edinme politikaları dolayısıyla, ulaştığı her yerde İngiliz dilini anadil haline getirmesiyle, tüm dünya da yayılan bir dil haline gelmesini göstermişlerdir.

Tüm bu nedenler bir araya geldiğinde İngilizce dünyada milyarlarca insan tarafından benimsenen, öğrenilen bir dil haline gelmiştir. Farklı ülkelere ve kültürlere mensup milyarlarca insan tarafından iletişim kurmak ve anlaşmak için kullanılan bu dil, küreselleşmenin de etkileriyle hızla yayılmak ta ve evrensel, ortak bir kültür alanı oluşturmaktadır.

TABLO – 28 ÜLKEMİZDE MEDYANIN DURUMU HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ ?

ÜLKEMİZDE MEDYANIN DURUMU	f	%
Çok başarılı	0	0
Başarılı	15	15
Başarısız	85	85
TOPLAM	**100**	**100**

Ülkemizde medyanın durumu hakkında ne düşünüyorsunuz sorusuna öğrencilerin % 85'i başarısız bulduğunu, % 15'i ise başarılı bulduğunu söylemiştir. Çok başarılı seçeneğini hiçbir öğrenci işaretlememiştir.

Medyamızın mevcut durumu hakkında gençlerin fikirlerinin öğrenilmek istendiği bu soruda, gençlerin büyük çoğunluğu medyayı başarısız bulmuştur. Gençlerin çok azı medyayı başarılı bulmuştur. Çok başarılı olduğunu düşünen genç ise yoktur. Açıkça görülüyor ki gençler medyamızın mevcut durumundan memnun değillerdir.

TABLO – 29 T.V, YAZILI BASIN, İNTERNET GİBİ MEDYA ORGANLARININ, KÜRESELLEŞMENİN VE ETKİLERİNİN DAHA HIZLI VE ETKİLİ YAYILMASINDA Kİ ROLÜ HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ ?

MEDYANIN KÜRESELLEŞME ÜZERİNDEKİ ROLÜ	f	%
Çok etkili	55	55
Etkili	35	35
Etkisiz	10	10
TOPLAM	**100**	**100**

T.v, yazılı basın, internet gibi medya organlarının, küreselleşmenin ve etkilerinin daha hızlı ve etkili yayılmasındaki rolü hakkında ne düşünüyorsunuz sorusuna, öğrencilerin % 55'i çok etkili olduğunu, % 35'i etkili olduğunu, % 10'u ise etkisiz olduğunu belirtmiştir.

Özellikle gençler tarafından oldukça rağbet gören medya organları insanları etkilemede oldukça önemli konumdadır. Aynı şekilde küreselleşme süreci üzerinde de ayrıca önemlidir. İnsanların tek bir tuşla tüm dünyaya bağlanabildiği bir ortamda

küreselleşme, ve etkileri büyük bir hızla yayılabilmektedir. Gençlerde bu tespitleri destekler cevaplar vermişlerdir.

TABLO – 30 GÜNDE KAÇ SAATİNİZİ TELEVİZYON SEYREDEREK GEÇİRİYORSUNUZ ?

GÜNDE KAÇ SAAT T.V İZLİYORSUNUZ ?	**f**	**%**
Hiç izlemiyorum	20	20
1 – 3 saat	70	70
4 saat ve fazla	10	10
TOPLAM	**100**	**100**

Günde kaç saatinizi televizyon seyrederek geçiriyorsunuz sorusuna öğrencilerin % 20'si hiç seyretmediğini, % 70'i 1 – 3 saat arası seyrettiğini, % 10'u ise 4 saat ve daha fazla seyrettiğini belirtmiştir.

Alınan cevaplar gençlerin ortalama bir televizyon seyircisi olduğunu, ve vakitlerinin az bir kısmını televizyon karşısında geçirdiğini göstermektedir. 1 – 3 saat arası televizyon seyretmek, özellikle gençler için neredeyse vazgeçilmez durumadır.

Çoğunlukta, bu zaman aralığında televizyon izlediğini belirtmiştir. Öğrencilerin çok az bir kısmı 4 saatten fazla televizyon izlerken, yine az bir bölümü hiç televizyon izlemediğini belirtmiştir.

TABLO – 31 TELEVİZYONU EN ÇOK HANGİ AMAÇLA İZLİYORSUNUZ ?

EN ÇOK HANGİ AMAÇLA T.V İZLİYORSUNUZ ?	f	%
Eğlence amaçlı	20	20
Haber alma amaçlı	30	30
Bilgi edinme amaçlı	30	30
Hepsi	20	20
TOPLAM	**100**	**100**

Televizyonu en çok hangi amaçla izliyorsunuz sorusuna öğrencilerin % 20'si eğlence amaçla izlediğini, % 30'u haber alma amaçlı izlediğini, % 30'u bilgi edinme amaçlı izlediğini, ve % 20'si de seçeneklerin tamamını amaçladığını belirtmiştir.

Televizyon seyretme oranlarının çok yüksek olduğu günümüzde, en büyük ve en etkili kitle iletişim aracı olarak televizyonun, özellikle gençler arasında ne amaçla tercih edildiğinin öğrenilmek istendiği bu soruda; çoğunlukla gençlerin bilgi edinmek, ve haber almak için televizyon izlediği ortaya çıkmıştır. Yine öğrencilerin bir kısmı eğlenmek için, bir kısmı da bunların hepsini yapmak için ekran karşısına geçtiğini belirtmiştir.

TABLO – 32 TEKNOLOJİNİN KÜRESELLEŞME, KÜRESELLEŞMENİN GELİŞİMİ, VE BUGÜN GELDİĞİ NOKTA ÜZERİNDE Kİ ETKİSİ HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ ?

TEKNOLOJİNİN KÜRESELLEŞME ÜZERİNDE Kİ ETKİSİ	**f**	**%**
Çok etkili	50	50
Etkili	40	40
Etkisiz	10	10
TOPLAM	**100**	**100**

Teknolojinin küreselleşme, küreselleşmenin gelişimi, ve bugün geldiği nokta üzerinde ki etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz sorusuna, öğrencilerin % 50'si çok etkili olduğu, % 40'ı etkili olduğu, % 10'u ise etkisiz olduğu cevabını vermiştir.

Teknoloji, ve teknolojik gelişmeler dünyanın bugün geldiği nokta üzerinde en etkili süreçlerdir. Özellikle, küreselleşme sürecinin hızla yayılmasında, ve bu sürecin gelişiminde, en büyük rol teknolojinindir. Öğrencilerde bu tespiti destekler cevaplar vermişlerdir. Gençlerin çoğunluğu, teknolojinin küreselleşme üzerinde etkili olduğu cevabını vermişlerdir.

TABLO – 33 GELENEKLERİNİZE NE KADAR BAĞLISINIZ, VE SİZİN İÇİN NE KADAR ÖNEMLİ ?

GELENEKLER SİZİN İÇİN NE KADAR ÖNEMLİ ?	**f**	**%**
Çok bağlıyım, çok önemli	20	20
Bağlıyım, önemli	45	45
Bağlı değilim, önemli değil	35	35
TOPLAM	**100**	**100**

Geleneklerinize ne kadar bağlısınız, ve sizin için ne kadar önemli sorusuna öğrencilerin % 20'si çok önemli, % 45'i önemli, 35'i ise önemli değil cevabını vermişlerdir.

Gençlerin genel olarak geleneklere bakışının anlaşılmaya çalışıldığı bu soruda, öğrencilerin çoğunluğu, gelenekleri önemli bulduğunu belirtmiştir. Ancak önemli olmadığını düşünen gençlerde çok az değildir. Yani gençlerin tamamıyla gelenekleri önemsedikleri söylenemez.

TABLO – 34 GÜNLÜK HAYATINIZ İÇİNDE GELENEKSEL RİTÜELLERİ NE SIKLIKLA, VE NE ZAMAN UYGULARSINIZ ?

GELENEKSEL RİTÜELLERİ NE ZAMAN UYGULARSINIZ ?	**f**	**%**
Tüm dini bayramlarda, arada bir	40	40
Düğün, nişan gibi törenlerde, arada bir	35	35
Aile büyüklerinin tüm uygulamalarına katılarak sıklıkla	15	15
Hiç uygulamam	10	10
TOPLAM	**100**	**100**

Günlük hayatınız içinde geleneksel ritüelleri ne sıklıkla, ve ne zaman uygularsınız sorusuna, öğrencilerin % 40'ı tüm dini bayramlarda yani senede iki kez arada bir, % 35'i düğün, nişan gibi törenlerde arada bir, % 15'i aile büyüklerinin

yaptığı uygulamalara katılarak daha sık uyguladığını, % 10'u ise hiçbir ritüeli uygulamadığını belirtmiştir.

Gençler çoğunlukla aile içinde de daha sık başvurulan; düğün, nişan, ve dini bayramlar gibi ritüellere katılarak gelenekleri algılamakta, ve uygulamaktadırlar. Alınan cevaplar da bu sonucu yansıtmaktadır. Bunların dışında aile içinde, diğer geleneksel uygulamalara sıklıkla yer veriliyorsa, gençlerin bir kısmı bu uygulamalara katılmakta olduğunu belirtmiştir. Az sayıda öğrenci ise geleneklere bağlılık ve uygulama konusunda hiçbir çabası olmadığını, ve hiçbir uygulamada bulunmadığını belirtmiştir.

TABLO – 35 TOPLUM GENELİNDE GELENEKLERE BAĞLILIK KONUSUNDA BİR AZALMA, GELENEKLERDEN KOPMA OLDUĞU FİKRİNE KATILIYOR MUSUNUZ ?

GELENEKLERE BAĞLILIKTA AZALMA OLDUĞUNA KATILIYOR MUSUNUZ ?	**f**	**%**
Evet, katılıyorum	75	75
Hayır, katılmıyorum	20	20
Fikrim yok	5	5
TOPLAM	**100**	**100**

Toplumun genelinde geleneklere bağlılık konusunda bir azalma, geleneklerden bir kopma olduğu fikrine katılıyor musunuz sorusuna öğrencilerin % 75'i bu düşünceye katıldığını, % 20'si katılmadığını, % 5'i ise konu hakkında bir fikri olmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğu, geleneklerden kopma olduğu fikrine katılmaktadır. Az sayıda öğrencinin geleneklerden kopma olmadığını düşünmesine

rağmen, toplumun genelinde kabul gören bu fikre gençlerin de büyük kısmı katıldığını göstermiştir.

TABLO – 36 TOPLUMLARI BİRBİRİNDEN AYIRAN, KÜLTÜREL FARKLILIKLARI SAĞLAYAN GELENEK – GÖRENEKLERDEN UZAKLAŞILIP, TÜM DÜNYA İNSANLARININ ORTAK BİR KÜLTÜR ETRAFINDA YAŞAMA EĞİLİMİ GÖSTERDİĞİ FİKRİ HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ ?

GELENEKLERDEN UZAKLAŞIP, ORTAK KÜLTÜR ETRAFINDA TOPLANMA FİKRİ HAKKINDA, NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ ?	**f**	**%**
Bu fikre katılıyorum	20	20
Bu fikrin geçerli olduğunu düşünüyorum, ancak katılmıyorum	35	35
Böyle bir eğilimin olduğunu düşünmüyorum	15	15
Bu fikri çok zararlı buluyorum	30	30
TOPLAM	**100**	**100**

Toplumları birbirinden ayıran, kültürel farklılıkları sağlayan gelenek – göreneklerden uzaklaşılıp, tüm dünya insanlarının, ortak bir kültür etrafında yaşama eğilimi gösterdiği fikri hakkında ne düşünüyorsunuz sorusuna, öğrencilerin % 20'si bu fikre katıldığını, % 35'i bu fikrin geçerli olduğunu kabul edip katılmadığını, % 15'i böyle bir eğilimin olduğunu düşünmediğini, % 30'u ise bu fikri çok zararlı bulduğunu belirtmiştir.

Gençlerin verdiği cevaplara göre çoğunlukla bu fikre katılmadıklarını görmekteyiz. Öğrencilerin bir kısmı bu fikri desteklerken, geri kalanı bu fikri zararlı bulmakta, desteklememekte, ve bu fikrin varlığını kabul etmekle beraber katılmamaktadırlar. Farklılıkları sağlayan öğelerin yok olmasını, ve buna bağlı olarak gelişen ortak kültür paydasını desteklemediklerini açıkça görmekteyiz.

TABLO – 37 SİZE GÖRE TÜM İNSANLARIN ORTAK BİR KÜLTÜREL YAPIYI PAYLAŞMASI, BUGÜN DÜNYADA YAŞANAN SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE NE KADAR ETKİLİ OLABİLİR ?

ORTAK BİR KÜLTÜR SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE NE KADAR ETKİLİ OLUR ?	f	%
Çok etkili olur	30	30
Etkili olmaz	70	70
TOPLAM	**100**	**100**

Size göre tüm insanların ortak bir kültürel yapıyı paylaşması bugün dünyada yaşanan sorunların çözümünde ne kadar etkili olabilir sorusuna, öğrencilerin % 30'u bu sorunların çözümünde etkili olacağını, % 70'i ise etkili olmayacağı cevabını vermiştir.

Öğrencilerin çoğu, ortak bir kültür paylaşımının mevcut sorunların çözümünde etkili olamayacağını, bir uzlaşma ortamı sağlayamayacağını belirtmiştir. Bu fikre katılan gençler de olmakla beraber, bu fikrin bir çözüm yolu olarak görmeyenlerin sayısı oldukça fazladır.

TABLO – 38 TÜRKİYE'DE YAŞANAN SİYASAL SÜREÇLER DİKKATE ALINDIĞINDA, ÜLKEMİZİN BUGÜN SİYASETTE GELDİĞİ NOKTAYI NASIL DEĞERLENDİRİYORSUNUZ ?

ÜLKEMİZİN SİYASETTE GELDİĞİ NOKTAYI NASIL DEĞERLENDİRİYORSUNUZ ?	**f**	**%**
Bugün gelinen noktayı başarılı buluyorum	15	15
Bugün gelinen noktayı başarısız buluyorum	30	30
Siyaseti tamamen başarısız, ve dışa bağımlı buluyorum	40	40
Geçmişte yaşananlara göre başarılı buluyorum	15	15
TOPLAM	**100**	**100**

Türkiye'de yaşanan siyasal süreçler dikkate alındığında ülkemizin bugün geldiği noktayı nasıl değerlendiriyorsunuz sorusuna, öğrencilerin % 15'i ülkemizde siyasetin geldiği noktayı başarılı bulduğunu, % 15'i geçmişte yaşananlara göre daha

başarılı bulduğunu, % 30'u mevcut durumu başarısız bulduğunu, ve % 40'ı tamamıyla başarısız ve dışa bağımlı bulduğunu belirtmiştir.

Gençler ülkemizin siyasette geldiği noktayı çoğunlukla başarısız bulmuşlar ve dışa bağımlı olarak nitelendirmişlerdir. Öğrencilerin bir kısmı siyaseti başarılı bulurken, bazıları da geçmişte yaşanan olumsuzluklara göre başarılı bulduğunu belirtmiştir. Öğrenciler mevcut siyasi tablodan memnun olmadıklarını dile getirmişlerdir.

TABLO – 39 TÜRKİYE`DE Kİ SİYASETÇİLER HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ ?

SİYASETÇİLER HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYOR SUNUZ ?	**f**	**%**
Çok başarılılar	0	0
Başarılılar	15	15
Başarısızlar	45	45
Çok başarısızlar	40	40
TOPLAM	**100**	**100**

Ülkemizde ki siyasetçiler hakkında ne düşünüyorsunuz sorusuna, öğrencilerin % 15'i siyasetçileri başarılı bulmuş, % 45'i başarısız bulmuş, % 40'ı ise çok başarısız bulmuştur. Öğrencilerin hiçbiri siyasetçileri çok başarılı bulmamıştır.

Alınan cevaplar, gençlerin siyasetçilerden memnun olmadıklarını, ve çok başarısız bulduklarını göstermiştir. Önceki soruyla bağlantılı olarak gençler ülkemizde hem siyasetin, hem de siyasetçilerin durumunu başarısız bulmuşlardır.

TABLO – 40 SİZE GÖRE ÜLKEMİZİN DÜNYA SİYASETİNDE Kİ KONUMU NEDİR ?

ÜLKEMİZİN DÜNYA SİYASETİNDEKİ KONUMU	**f**	**%**
Çok etkin	0	0
Etkin	5	5
Pasif	65	65
Çok pasif	30	30
TOPLAM	**100**	**100**

Size göre ülkemizin dünya siyasetinde ki konumu nedir sorusuna, öğrencilerin % 5'i ülkemizi etkin, % 65'i pasif, % 30'u ise çok pasif olarak değerlendirmişlerdir.

Gençler büyük çoğunlukla ülkemizi dünya siyasetinde etkin olmaktan çok uzak bulmuş, ve oldukça pasif olarak nitelendirmişlerdir.

TABLO – 41 ÜLKEMİZDE Kİ SİYASAL DEĞİŞİMLER DİKKATE ALINDIĞINDA, KÜRESELLEŞMENİN BU DEĞİŞİMLER ÜZERİNDE ETKİLİ OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYOR MUSUNUZ ?

SİYASAL DEĞİŞİMLER ÜZERİNDE KÜRESELLEŞME ETKİSİ	**f**	**%**
Çok etkili	25	25
Etkili	70	70
Etkisiz	5	5
TOPLAM	**100**	**100**

Ülkemizde ki siyasal değişimler dikkate alındığında, küreselleşmenin bu değişimler üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz sorusunu, öğrencilerin % 25'i çok etkili, % 70'i etkili, % 5'i ise etkisiz olarak değerlendirmiştir.

Öğrenciler ülkemizde yaşanan siyasal değişimlerde küreselleşmenin oldukça etkili olduğunu belirtmişlerdir.

TABLO – 42.1 DÜNYADA, ORTAK BİR KÜLTÜR OLUŞTURMA VE ONU PAYLAŞMA EĞİLİMİ GÖZLENİRKEN, BUNUN TERSİ BİÇİMDE, ARTAN ŞİDDET VE TERÖR EYLEMLERİ GİBİ AYRILIKÇI HAREKETLERİN NEDENİ, SİZE GÖRE NELER OLABİLİR ?

ARTAN ŞİDDET VE TERÖRÜN NEDENLERİ 1	**f**	**%**
Gelişmiş ülkelerle az gelişmiş ülkeler arasındaki gelir farkı uçurumu	**30**	**50**
Küreselleşmenin öncüleri A.B.D ve İngiltere gibi ülkelerin tutumları, politikaları. (Irak ve Filistin politikaları gibi)	**30**	**50**
TOPLAM	**100**	**100**

TABLO – 42.2

NEDENLERİ	f	%
Ülkeler arası çıkar ilişkilerine dayanan siyasi anlaşmazlıklar	**10**	**10**
Küreselleşmeye duyulan öfke ve tepkiler (tek tipleşmeye karşı)	**20**	**20**
Terörizmi bir çıkar kaynağı olarak kullanan terör örgütlerinin tutumları	**10**	**10**
TOPLAM	**100**	**100**

Dünyada ortak bir kültür oluşturma ve onu paylaşma eğilimi gözlenirken, bunun tersi biçimde, artan şiddet ve terör eylemleri gibi ayrılıkçı hareketlerin nedeni, size göre neler olabilir sorusuna, öğrencilerin % 30'u gelişmiş ülkelerle az gelişmiş ülkeler arasındaki gelir farkı uçurumunu, % 30'u küreselleşmenin öncüleri A.B.D ve İngiltere gibi ülkelerin tutumları, politikalarını (Irak ve Filistin politikaları gibi), % 10'u ülkeler arası çıkar ilişkilerine dayanan siyasi anlaşmazlıkları, % 20'si

küreselleşmeye duyulan öfke ve tepkileri (tek tipleşmeye karşı), % 10'u ise terörizmi bir çıkar kaynağı olarak kullanan terör örgütlerinin tutumlarını göstermiştir.

Gelişmiş zengin ülkelerle, az gelişmiş fakir ülkeler arasında ki gelir farkının hızla artması dünyada milyonlarca insanın açlıktan ölmesi, ve başta A.B.D ve İngiltere'nin uyguladığı haksız politikalar (Irak, Filistin ve Ortadoğu politikaları başta olmak üzere) en çok dikkati çeken ve her ülkeden milyonlarca insanın tepkisini alan nedenler olarak gösterilmiştir. Ayrıca küreselleşme kavramının kendisine karşı duyulan bir tepki de vardır. Özellikle tek tipleşme ve ortak kültür arayışlarına karşı çıkılan, ve bu özellikleri sömürgeleştirme olarak görülen küreselleşme kavramına duyulan öfkenin bir yansıması olarak şiddet ve terör faaliyetleri görülmektedir. Ülkelerin kendi aralarında ki çıkar ilişkilerine bağlı olarak yaşanan kimi şiddet olayları, ve terörle çıkar elde etmeye çalışan terörist grupların, tutumları aynı şekilde günümüzde sıklıkla yaşanan terör ve şiddet içeren eylemlerin yaşanmasında birer etken olarak görülmüştür.

TABLO – 43 GENEL ANLAMDA HAYATA BAKIŞINIZ , VE YAŞAMI ALGILAYIŞINIZ ÜZERİNDE, KÜRESELLEŞMENİN ETKİSİ OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYOR MUSUNUZ ?

HAYATA BAKIŞINIZDA KÜRESELLEŞMENİN ETKİSİ	**f**	**%**
Evet, var	85	85
Hayır, yok	15	15
TOPLAM	**100**	**100**

Genel anlamda hayata bakışınız, ve yaşamı algılayışınız üzerinde, küreselleşmenin etkisi olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna öğrencilerin % 85'i evet etkisi var, % 15'i ise hayır etkisi yok cevabını vermiştir.

Gençlerin büyük çoğunluğu küreselleşmenin hayatları üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. Küreselleşme sürecini olumsuz olarak algılamasına rağmen, pek çok öğrenci bu sürecin etkilerinin kaçınılmaz olduğunu, ve bir şekilde yaşamı algılayış ve yaşayışları üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir.

TABLO – 44 KÜRESELLEŞME SÜRECİ HİÇ VAR OLMAMIŞ OLSAYDI, SİZE GÖRE DÜNYA NASIL BİR YER OLURDU ?

KÜRESELLEŞME VAR OLMAMIŞ OLSAYDI DÜNYA NASIL OLURDU ?	**f**	**%**
Küreselleşme süreci kaçınılmaz bir süreç, bir şekilde gerçekleşirdi	25	25
Dünya çok daha güzel, adil, ve yaşanılır bir yer olurdu	50	50
Dünya çok daha kötü, iletişimin ve gelişmenin olmadığı bir yer olurdu	20	20
Fikrim yok	5	5
TOPLAM	**100**	**100**

Küreselleşme süreci hiç var olmamış olsaydı, size göre dünya nasıl bir yer olurdu sorusuna, öğrencilerin % 50'si dünyanın çok daha güzel, adil, ve yaşanılır bir yer olacağı, % 25'i küreselleşme sürecinin kaçınılmaz olduğu ve bir şekilde gerçekleşeceği, % 20'si dünyanın çok daha kötü, iletişimsiz ve gelişmenin olmadığı bir yer olacağı, % 5'i ise bu konu hakkında bir fikri olmadığı cevabını vermiştir.

Öğrencilerin yarısı küreselleşmenin olmadığı bir dünyayı çok daha güzel bulurken, aynı zamanda bu sürecin mevcut adaletsizliklerin kaynağı olduğu düşüncesini savunmuştur. Dolayısıyla küreselleşmenin olmadığı bir dünyanın çok daha adil, ve yaşanılır bir yer olacağı görüşü ağır basmaktadır. Yine öğrencilerin bir kısmı, bu sürecin kaçınılmaz olduğunu, bunun olmadığı bir dünyayı düşünmediklerini, toplumların evrimi içinde bir şekilde bu sürecin gerçekleşeceğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Yine öğrencilerin bir kısmı da bu soruyu, küreselleşmenin olmadığı bir dünyanın çok daha kötü olacağı şeklinde cevaplamışlardır. Teknolojik gelişmelere ve buna bağlı olarak yaşanan farklı alanlardaki gelişmelerin olamayacağı, insanların ve toplumların bu denli birbirinden haberdar olamayacağı, günümüzde yaşadığımız pek çok avantajın olmayacağı hayatın daha zor olacağı, bir dünya öngördüklerini belirtmişlerdir. Az sayıda öğrenci ise konu hakkında fikirleri olmadığını belirtmiştir.

V. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

KÜRESELLEŞME

Araştırmaya katılan öğrencilerin küreselleşme başlığı altında toplanan sorulara verdikleri yanıtlar, öncelikle küreselleşmenin olumsuz yönlerine dikkat çekmektedir. Küreselleşmeyi çoğunlukla, kültürlerin tek tipleşmesi, birbirine benzemesi, ve sömürgecilik faaliyeti olarak tanımlamışlardır. Küreselleşme sürecini yine çoğunlukla olumsuz bir süreç olarak nitelemişler, ve hem olumlu hem olumsuz yönlerinin bir arada olduğunu belirtip, olumlu taraflarında bile olumsuz bazı özellikler bulmuşlardır. Bunun nedenleri sorulduğunda en önemli sebepleri; kültürlerin tek tipleşmesi, özgün kültürlerin küreselleşme şemsiyesi altında toplanıp asimile olması, ülkeler arası gelir farkı uçurumunu sıralamışlardır. Küreselleşmenin olumlu yönlerini ise; teknolojik gelişmeyi ve bu yolla bilgiye rahat ulaşabilmeyi, ülkeler arası sınırların kalkmasını, her gelişme ve bilgiden haberdar olabilmeyi, ve buna bağlı olarak yaşam standartlarının yükselmesini belirtmişlerdir. Küreselleşmenin, ülkemiz üzerindeki etkileriniyse, hem olumlu hem olumsuz şekilde değerlendirmişlerdir. Bu sürecin mutlaka etkili olduğunu, ancak olumlu ve olumsuz etkilerinin bir arada olduğu belirtilmiştir. Örneklem grubundaki gençlerin çoğunluğunun, küreselleşmenin etkilerinin kaçınılmaz olduğu, bu etkilerin olumlu ve olumsuz yanlarının bir arada bulunduğu, ancak genel anlamda küreselleşme sürecinin olumsuz taraflarının daha ağır bastığı görüşünde birleştikleri görülmektedir. Küreselleşme süreci var olmamış olsaydı, dünya nasıl bir yer olurdu sorusuna, öğrencilerin çoğunlukla dünyanın daha iyi bir yer olacağı, cevabını

vermeleri daha önce yineledikleri küreselleşmenin olumsuz bir süreç olduğu görüşünü desteklerken, aynı zamanda kaçınılmaz bir süreç olarak ta değerlendirerek olaya daha gerçekçi bir açıdan yaklaştıkları görülmektedir.

Küreselleşme, yada yabancı terminoloji ile, "globalleşme" biri siyasal, biri ekonomik biri de kültürel olarak üç boyutu olan bir kavramdır. Kürselleşmenin siyasal ayağı, Amerika Birleşik Devletlerinin siyasal egemenliği anlamına da gelmektedir. Bu durum, bir anlamda Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, dünyanın tek kutuplu hale gelmesini de belirtmektedir. Küreselleşmenin ekonomik ayağı, uluslararası sermayenin egemenliğine işaret etmektedir. Bu egemenlik, bütün ülkeleri, örneğin Birleşik Amerika'yı da aşan bir biçimde gelişmiştir. Kendi mantığı içinde, sermaye ve onun simgesi olan marka bazında dünyayı, tüketiciyi ve tüm insanları yönlendirmektedir. [64]

Bunlara bağlı olarak küreselleşmenin etkilerinin en çok hissedildiği alanlardan biri de araştırmamızın da ana konusunu olan kültür alanıdır. Özellikle iletişimin arttığı bu çağda ekonomik açıdan daha güçlü olan, ve iletişim, ulaşım gibi kaynakların daha çoğuna sahip olan devletlerin kültürleri hiçbir gayret sarf etmeden daha baskın duruma geçebilmektedir. Diğer kültürler ise, isteyerek veya istemeyerek bu üstün konuma geçmiş olan kültürlerin etkisi ve baskısı altında kalmaya başlamaktadırlar. En tehlikeli aşama ise bu noktada başlamaktadır, çünkü beğenilen, iyi, ve güzel şeylerin yanı sıra pek çok istenmeyen ve toplumların bünyesi ve

---

[64] E. Kongar, *Küreselleşme, Mikro Milliyetçilik, Çok Kültürlülük, Anayasal Vatandaşlık,* http://www.kongar.org/makaleler/mak_kum.php

geleneği ile bağdaşmayan adet ve davranışlarda iyi olanlarla birlikte transfer edilmektedir. Bunları ayırt etmenin, veya beğenilmeyenleri engellemenin ise yolu yoktur. Toplumun ve kişilerin bunları taklit etmesi, modaya uymak, beğenilmek veya etrafı etkilemek istekleri ile yoğunlaşarak, yerel kültürde ki değerlerin yerini almaya başlamaktadır. [65]

Hemen her alanda yukarıda değindiğimiz konuya ilişkin izler bulabiliriz. Kültürün her alanında küresel anlamda bir değişme yaşanmaktadır. Özellikle dünya siyasetinde ve ekonomisinde günümüzün en söz sahibi ülkeleri olan, başta A.B.D olmak üzere batı medeniyeti ülkeleri, kendi kültürlerinin diğer kültürleri etkilemesi konusunda başı çekmektedir. Günlük hayatımızda sıklıkla karşılaştığımız mağazalar, dükkanlar, hatta beğenerek tükettiğimiz markalar, filmler, müzikler, yiyecekler çoğunlukla beraberinde bu ülkelerin yaşam tarzlarını, hayatı algılayış biçimlerini toplumsal hafızamıza kazımaktadır. Günlük yaşamın telaşı içinde belki de hiç fark etmediğimiz bu eylemler belleklerimize yavaş yavaş işlenirken, hayatımızı da ciddi şekilde etkiler. Damak tadımız; yemekten hoşlandığımız yiyecekler, mutfaklarımıza her gün soktuğumuz farklı tatlar, giyim tarzımız; seçtiğimiz renkler, takip ettiğimiz moda akımları, eğlence biçimlerimiz; dinlediğimiz müzikler, ısrarla takip ettiğimiz televizyon programları, sinema filmleri; siyasete, yönetime, yöneticiye, ekonomiye, paraya, dine, konuştuğumuz dile bakışımız, her gün bu şekilde büyük değişikliklere uğramakta, ve bu değişiklikler kısa sürede hayatımızın bir parçası olmaktadır. Dolayısıyla önceki kuşaklarla aramızda bu anlamda büyük farklılıklar meydana gelmekte, kültürel yapımız hızla ve belli bir yöne doğru değişmektedir. Burada

[65] O. Akgönenç, *"Küreselleşme, Etkileşme, ve Dış Politika Oluşumu"*, Konya, 1998, s. 124-125.

önemli olan bu değişimin normal kabul edilmesi, ve kısa sürelerde verdiği hasarın geleneksel anlamda yaşanan olumlu ve olumsuz değişimlerin farkına varılamamasıdır. Çeşitli yollarla sağlanan bilgi akışı, her kültürden insanın aynı ürüne ulaşabilmesi, her gelişmenin aynı anda aynı hızla takip edilebilmesi, ve medya tarafından olup bitenden herkesle aynı anda haberdar olabilmek, bu hızlı değişimin normal olarak algılanmasında önemli pay sahibidir. Yani bu sürece karşı olup olumsuz taraflarının farkında olan, hatta tavır almış bir insan bile bu değişimden kaçamaz ve kendini bu toplumsal değişimden soyutlayamaz.

Olumlu ve olumsuz taraflarıyla kaçınılmaz olan bu süreçten, toplumsal ve kültürel anlamda etkilenmemek mümkün değildir. Küreselleşme süreci kültürlerin ortak bir paydada buluşmasına katkıda bulunurken bazılarının da yok olmasına neden olmaktadır. Burada özellikle küreselleşme olgusu etrafında meydana gelen değişikliklerin gündelik hayatımızın içine kadar girmiş olması, ve dolayısıyla direk olarak kültürel yapının tamamını ve geleneksel yapımızı etkilemiş, ve daha da etkileyecek olması vurgulanmak istenmiştir. Çünkü bir toplumun (özellikle bizim gibi kültürel değerlerine sahip çıkan bir toplumda) hayata bakışı, kültürünü sahiplenişi ve hayatındaki yeri, tavır ve tutumları, kısaca bizi biz yapan değerlerin değişmesi çok önemlidir. Özellikle bu değişimin günlük hayatımıza ulaşması, yani en basit şekliyle hayatımızın tam anlamıyla içine girmesi, kabul görmesi, benimsenmesi, bu değişimin kaçınılmazlığına ve kültürümüzün tam anlamıyla geriye dönülmeyecek şekilde değiştiğine, ve ileride yaşanacak olası değişmelere işaret etmektedir. Bu nedenle özellikle günlük hayat kavramı üzerinde durulmuş, ve en basit haliyle bu değişmenin hayatlarımıza nasıl yansıdığı açıklanmaya çalışılmıştır.

Kültürler arası diyalogun gelişmesine doğru gerekli adımları atmak, adil ve tutarlı ilişkilerin egemen olduğu bir dünya için ortak mücadele etmek, gelecekle ilgili aktiviteler hakkında gündem oluşturmak, ve farklı disiplinlerde kültürler arası farklılıklara saygıyı pekiştirecek projeler üretmek, kendi toplumumuza olduğu gibi çok daha geniş bir coğrafyaya yayılan insanlığın mutluluğuna önemli katkılar sağlayacaktır. Türk toplumsal ve siyasal geleneği, farklı kültürlere karşı saygılı olmayı ve uzlaşmayı öngören çeşitli davranışları içermektedir. Kültürler arası yoğun temaslar kültürel alışverişleri çoğaltarak tüm tarafların iyiliği ile sonuçlanacak kültürel değişme ve adaptasyonlara neden olmaktadır. Şüphesiz bu olumlu gelişmeler bir yandan farklılığı arttırırken bir yandan da yaratıcılık ve yenileşmeye, buradan da tarihte benzeri görülmemiş bir genişlikte iktisadi ve sosyal refaha önderlik edebilecektir. [66]

[66] Devlet Planlama Teşkilatı, 2000.

KÜRESELLEŞME VE EKONOMİ

Araştırmamızda öğrencilerin ülkemizin mevcut ekonomik durumu hakkında ki görüşleri çoğunlukla olumsuz yöndedir. Ülke ekonomisini kötü ve dışa bağımlı olarak nitelemişlerdir. Küreselleşmenin ekonomi üzerine yaptığı etkiler sorusunaysa gençler, bu etkilerin yine olumsuz yönde olduğu yanıtını vermişlerdir. Yani gençlerin genel olarak düşünceleri, ekonomik durumdan ve gidişattan memnun olmadıkları, ve küreselleşmenin etkilerinin de ekonomiyi olumsuz yönde etkilediği yönündedir.. Gençlerin tüketim alışkanlıklarını anlayabilmek amacıyla sorulan, küreselleşmenin etkilerinin en çok hissedildiği mekanlar sorusundan alınan cevaplar göstermektedir ki, daha çok tüketimin yapıldığı, her çeşit malın kolaylıkla bulunduğu, ve psikolojik anlamda tüketme eyleminin insanı kuşattığı mekanlar olarak alışveriş mekanları, mağaza ve dükkanlar insanların kendilerini küreselleşme etkilerine en çok kaptırdığı mekanlardır. Çok ünlü bir Amerikan markasının bir ürününün, uzak doğudaki bir fabrikada üretilmesi, Türkiye'de yaşayan gençlerin zevklerine hitap edebilmesi, ve dolar üzerinden kapış kapış satılması bunun önemli örneklerinden biridir. Bu soruya bağlı olarak, verilen cevapların nedeninin sorulduğu sonraki soruya gençlerin cevapları, bu mekanlarda ki tüketim eylemini en başta gelen neden olarak sıralamışlardır. Bu tüketim ve üretim süreçlerinde çok farklı milletlerden ve kültürlerden insanların çalışması, yine çok farklı kültürlere sahip toplumlarda çok beğenilip tüketilmesi en dikkat çeken durumdur. Bu bağlamda tüketimin hayatlarında bu kadar önemli olduğu bir noktada gençlere tüketici olarak ne kadar bilinçlisiniz sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya gençlerin yanıtı çoğunlukla bilinçli oldukları yönündedir. Bilinçli tüketici olmak beraberinde tüketim eylemine karşı daha dikkatli,

duyarlı, kişisel ve milli çıkarları da gözetmeyi beraberinde getirmektedir. Gençlerin soruya bu cevabı vermesi, bu eyleme ilişkin davranışları hakkında da olumlu yönde ipucu vermektedir.

Gençlere ekonomi başlığı altında yöneltilen sorularda, küreselleşmenin dünyada ve ülkemizde ki etkilerinin olumsuz sonuçları, ve ekonomik gidişattan duyulan endişe göze çarpmaktadır. Bununla beraber üst seviyelere ulaşmış tüketim alışkanlıkları da dikkati çeken bir diğer çok önemli etkidir. Bu noktada küreselleşmeye ekonomik yönden iki türlü bakış açısı gelişmiştir. Birincisi, tamamen tüketime dayalı, emperyalist bir küreselleşme yaklaşımı, ikincil olarak da serbest pazar ekonomisi, ürünün çeşitliliği, işgücü artışı, ve yükselen hayat standartları.

Örneğin küreselleşmenin olumlu etkilerinden bazıları şu şekilde gelişmiştir. Büyük şirketler birleşir, otomasyona gider, işletmelerini yurtdışına kaydırır ve gittikçe artan oranda fasoncularla geçici işçilerden yararlanırken; küresel işyeri de yepyeni bir görünüm kazanmıştır. Milyonlarca kişi eski işini kaybetmiş, ancak yüksek teknoloji gerektiren endüstrilerde az sayıda üretim ve bununla bağlantılı iş alanları açılmıştır. Havacılık ve uzay, robot tekniği, sentetik, kimyasal ve seramik üretimi gibi ileri montaj teknolojisi isteyen dallar, moda sektöründe de kumaş, eşya, her türlü özel üretim bu ileri pazardan örneklerdir. Tüm bunlar; kentlerin görünümünü de değiştirmiştir. Kentlerde alışveriş merkezleri, oteller, ve dünyanın her yanıyla bağlantı halinde ofisler yükselmiştir. Bununla beraber işgücü örgütlenmemiş yoksul ülkeler, bayrakları ne olursa olsun, küresel şirketlere çekici gelmektedir. Daha fazla kar, işyerinde huzur, bölgenin doğal kaynaklarına ve yerel

pazarlara yakınlık da fabrikaları taşımak için güçlü birer neden olmaktadır. Profesörlerin dünya ekonomisinin "sınırlarında" gördüğü; çoğu kimsenin de hala üçüncü dünya olarak tanıdığı ülkelerin ortak yönleri, hızlı nüfus artışı, sömürge geçmişi, sıcak iklim ve amansız yoksulluktur. 1962-71 yılları arasında, az gelişmiş ülkelerden ABD'ye işlenmiş ürün ithalatı her yıl yaklaşık % 18 artmıştır. Böylelikle bu ülkelerde de işgücünde bir artış sağlanmıştır. [67]

Küreselleşmenin ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri ise, özellikle gelir adaletsizliği yönündedir. Ülkeler arasındaki gelir uçurumu en yüksek %20, ve en düşük %20 arasındaki oran 1960'lı yıllardaki 30/1 oranından, 1995'de 82/1 oranına dönüşmüştür. Üçüncü dünyadaki yaşam koşulları bir çok bakımdan kötüleşmiştir. Bu ülkelerde kişi başına gelir, son yirmi yılda yetmiş ülkenin üzerinde gerilemiştir. Dünya nüfusunun yarısı, yani üç milyar insan bu gün günde iki doların altında, bir buçuk milyarı ise bir doların altında yaşamaktadır. 800 milyon insan açlık sıkıntısı çekmektedir. Üçüncü dünyada işsizlik ve eksik istihdam yaygındır. Kitleler yoksulluk ve zorluklar içinde yaşarken bir azınlık gurubu, küresel fon akışları nedeniyle zenginliğini arttırabilmektedir. İnsanlar gelişmiş ülkelere göç edebilmek için hayatları pahasına her çareyi denemektedir. Bu ülkelere yabancı sermaye çekmek için bir çok kolaylık tanıdıkları halde gerekli olan sermaye bu ülkelere akmamaktadır. Türkiye için de durum aynıdır. Sağlanılan kolaylıklara karşı on yılda çekilebilen sermaye 5.5 milyar dolar iken, Polonya ve Macaristan 3 yılda 40-50 milyar dolar yabancı sermayeyi çekebilmiştir. Bunun anlamı küreselleştirme denen

[67] *Üretim Küreselleşiyor*, http://www.turkab.net/kure/wkurefirm.htm

olgunun ekonomik bir rasyoneli olmadığı, ve ekonomik kazançlar ötesinde beklentileri olduğudur. [68]

En zengin ülkeler, en çeşitlenmiş ticaret pazarlarına, üretim örüntülerine ve (finansal, eğitim, araştırma, ve idari hizmetleri de içeren) en büyük hizmet sektörüne sahiptirler. En fakir ülkeler ise, enerjilerini çoğunlukla tek bir ürüne (muhtemelen düşük verimli tarım ürünü) harcamaktadırlar. Zengin uluslar, özellikle ekonomileri ve toplumları, teknolojiyi modern ekonomik büyümenin potansiyeli olarak kullanmaya ayarlanmış olanlardır. Esas ayrım, iki ekonomik yapı türü arasındadır; bir yanda sınai büyümeyi destekleyen, ayırt edici kurumlarıyla sanayileşmiş, kentleşmiş, ve mekanikleşmiş ekonomiler, diğer yanda sanayileşmemiş, mekanize olmamış ve büyüme eğiliminde olmayan başkaları. [69]

Görüldüğü gibi küreselleşmenin ekonomi üzerinde ki yıkıcı, ve yapıcı etkileri bir arada görülmektedir. Meydana gelen en ufak bir değişiklik bile, günlük yaşamımıza yansımakta ve kültürel yapıda değişiklikler meydana getirmektedir. Ekonomi de yaşanacak gelişmeler, krizler, işsizlik, gibi sorunlar direk olarak tüm kültürel kalıpları da etkilemekte, ekonomi kurumu ile başlayan bu değişim tüm yapıya sıçramaktadır. Bu değişim dünyada olduğu gibi ülkemizde de başta tüketim alışkanlıkları olmak üzere kişilerin hayatlarında ekonomiye bakışlarını değiştirmiştir. Her çeşit ürüne kolaylıkla ulaşma şansına sahip insanlar tüketebileceklerinden

---

[68] M. Kutlu, *Küreselleşme Değil Küreselleştirme: Küresel Ekonominin Radikal Analizi,* http://www.turkab.net/kure/wkuretehdit.htm

[69] M. Douglas, B. Isherwood, *Tüketimin Antropolojisi*, Ankara, 1999, s. 167-168.

fazlasına sahip olmayı istemektedirler. İhtiyaç fazlası pek çok ürün ve hizmet, fazlasıyla tüketilmektedir. Bu durum haliyle, daha önce de bahsettiğimiz zengin, fakir uçurumunu derinleştirmektedir.

Günlük hayatta daha çok tüketme, daha fazla para kazanma isteği ve buna bağlı olarak daha acımasız bir çalışma hayatı şeklinde karşımıza çıkan küreselleşme, gençler tarafından da tüketme olgusuyla bağdaştırılmıştır.

Küreselleşme özellikle tüketici davranışını etkileyerek, dünya çapında kültürel bir örnekliliğin önünü açmıştır. Küreselleşme olgusunun, özellikle ekonomik ayağı, yani uluslararası sermayenin egemenliği, bir yandan "marka cazibesi", öte yandan günlük tüketim alışkanlıklarının denetlenmesi yoluyla, tüm dünyayı benzer davranış kalıpları içine sokmaya yani tek boyutlu bir kültürel kimliğe sahip olmaya doğru zorlamaktadır. [70]

[70] E. Kongar, *Küreselleşme, Mikro Milliyetçilik, Çok Kültürlülük, Anayasal Vatandaşlık*, http://www.kongar.org/makaleler/mak_kum.php.

KÜRESELLEŞME VE SİYASET

Küreselleşme ve siyaset başlığı altında sorulan sorulardan ilkinde gençler, çoğunlukla ülkemizin bugün siyasetteki konumunu başarısız ve dışa bağımlı bulduklarını belirtmişlerdir. Yine paralel şekilde siyasetçileri başarısız bulduklarını, ve ülkemizin dünya siyasetinde ki konumunu ise, başarısız ve pasif bulduklarını belirtmişlerdir. Bu sorulardan alınan cevaplara göre gençler, ülke siyaseti hakkında oldukça karamsar bir bakış açısına sahiptirler. Siyasetçileri başarısız bulmakta, dünya siyasetinde etkin olmadığımızı, ve dışa bağımlı bir siyaset izlendiğini belirtmişlerdir. Ülkemizde geçmişten günümüze yaşanan siyasal değişimlerde küreselleşmenin etkisi olup olmadığı sorusunu gençler, küreselleşmenin bu değişimlerde etkili olduğu şeklinde cevaplamışlardır. Buradan, dünyada meydana gelen küreselleşme eksenli değişimlerden, ülkemizin özellikle siyasetin derinden etkilendiği ve dünyada yaşanan değişmelerden paralel olarak etkilenildiği sonucu çıkarılmaktadır. Terör ve diğer ayrılıkçı faaliyetlerle ilgili olarak da gençlerden alınan cevaplar aslında genel olarak bakıldığında, küreselleşmeye karşı duyulan öfkenin nedenlerini de açıklamaktadır. Küreselleşmeyi meydana getirdiği bu sonuçlar etrafında algılayan ve anlamlandıran insanlar, doğal olarak bu nedenler bağlamında kendilerini haklı görmekte, ve kimi ayrılıkçı hareketlerin içine girip, terörist gruplarla birlikte çalışmaktadırlar.

Bununla beraber küreselleşmenin kültürel ayağı, birbirinden farklı hatta, biri ötekine zıt iki ayrı sonuca işaret eder. Birinci sonuç,"mikro milliyetçilik" biçiminde ortaya çıkmıştır. Son örneğini, Yugoslavya olayında gördüğümüz, "mikro milliyetçilik" akımları, ulusal devleti aşan ve onu daha küçük parçalar halinde

algılayan bir yapıya sahiptir.Küreselleşme, en küçük bir kültürel farklılığı bile vurgulayarak, elektronik medya aracılığı ile bunu tüm dünya kamuoyunun dikkatine sunan, ayrıca siyasal açıdan, kültürel farklılıkların korunması ilkesini demokratik hak ve özgürlükler alanının ayrılmaz bir parçası olarak gören bir anlayışı yaygınlaştırmaktadır. [71]

Küreselleşme sürecinin nasıl bir "Yeni Dünya Düzeni" oluşturacağı henüz belli değildir. Hem büyük devletlerdeki gelişmeler, hem de yeni siyasal oluşumlar bu "belirsizliği", daha "belirgin" hale getirmektedir. Aradan geçen zaman bu gözlemleri büyük ölçüde doğrulamaktadır. S.S.C.B dağılmıştır. Çin uzun süren iki rakamlı ekonomik büyüme ile beklenenden hızlı yükselmiş, Japonya ve Almanya ise, bildiğimiz anlamıyla tam birer süper güç olamamışlardır. Önceden tahmin edilemeyen türde ileri sıçramalar ve gerilemeler muhtemelen devam edecektir. Ancak dünya dengesinin ortadaki gerçeği 1990'dakinin aynıdır: ABD gücün bütün boyutlarında küresel varlıklara sahip tek güçtür. Bu demek değildir ki tek kutuplu dünya, Soğuk Savaşın iki kutuplu dengesinin yerine geçmiştir. ABD'nin kendi başına gerçekleştiremeyeceği pek çok güvenlik, ekonomik ve siyasal hedefleri vardır. ABD dışında her büyük devletin bir veya daha fazla önemli güç kaynağı yetersiz olduğundan dünya çok kutuplu da değildir. Bunun yerine güç, karmaşık üç boyutlu bir modele göre dağılmış bulunmaktadır. Askeri güç tek kutupludur, ABD kıtalar arası nükleer silahlara, dünyanın herhangi bir yerinde konuşlandırılabilecek büyük ve modern hava, deniz ve kara kuvvetlerine sahip tek ülkedir. Ekonomik güç üç kutupludur. ABD, Avrupa ve Japonya dünya üretiminin üçte ikisini

[71] A.g.e, 2006.

gerçekleştirmektedir. Çin'in büyümesi onu 2000'li yıllarda dördüncü bir kutup haline getirebilir. Tüm bu yaşananlar bireyler, gruplar ve uluslar arasında kimlik çatışmaları olarak tarihin geri dönüşü şeklinde yaşanmaktadır. Bu tür çatışmalar üç şekilde meydana gelmektedir: Uluslar üstü kimlikler örneğin Avrupalılık, ulusal kimlikler örneğin Rus, ulusları oluşturan kimlikler örneğin dinsel ve dilsel ayrılıklar (Afrika'da veya eski Yugoslavya'da olduğu gibi). Bu çatışmalar "kriz yönetimi" kavramı ile açıklanmaktadır. Teknolojik değişimin uluslar üstü ve şimdiye kadar ki gelişmelere zıt etkileri vardır. Bu değişim ekonomiyi küreselleştirip siyasetin kapsamını daraltmıştır. Bireyler bugünlerde uluslar arası piyasadaki işgücündeki hareketliklere, nakit para akışındaki ve ticari piyasalardaki değişimlere duyarlı hale gelmiştir. Karşılıklı küresel dayanışma nedeniyle, devletlerde ulusal egemenlik kavramı sarsılmaya başlamıştır. Pek çok ulusun kendine ait toplumsal kimliği ekonomik hareketlilik ve komünizmin çöküşü nedeniyle değişime uğramaktadır. Bu durum bazı gruplar tarafından kullanılmaya çalışılmaktadır. Modern teknoloji sayesinde de, bu çıkar grupları, istedikleri mesajları oldukça geniş seçilmiş bir kitleye kolaylıkla ulaştırmaktadır. Küreselleşme sürecine paralel olarak demokrasinin tüm dünyada müthiş bir hızla yayılması ile birlikte insanlar (aşırı milliyetçi gruplar, mikromilliyetçilik) kendi kendilerini ifade etme fırsatı buldular. Dünyanın her yanında insanlar bu fırsata sarılmaya başladılar. Kabileciliğin yaygınlaşmasının nedeni iletişim devriminde aranmalıdır. İletişim saydamlığı artırır, yani herkes her yerde olan biteni görebilir. İnsanların kendi kendilerini yönetmek için harekete geçişleri izlenebilir, ve gerekirse müdahale edilebilir.[72]

[72] Devlet Planlama Teşkilatı, 2000.

Siyaset; kendimizi uzak hissetsek de, içinde aktif olarak bulunmasak ta, tüm yaşantımızı derinden etkileyecek kararların alındığı bir kurumdur. Dolayısıyla her ne nedenle olursa olsun, burada meydana gelecek değişimler tüm hayatımızı, ve tüm sosyal yapıyı etkileyip değiştirecek güce sahiptir. Yukarıda yer verilen gelişmeler, görüldüğü gibi tüm dünyayı etkilemiş, yeni bir düzenin oluşumuna neden olmuştur. Dolayısıyla bu değişimlerden kendimizi soyutlamak gerçekçi bir yaklaşım değildir.

Sonuç olarak bilginin en önemli güç haline geldiği günümüzün küresel dünyasında kurumların; vizyonu, misyonu, amaçları, hedefleri, yapıları, anlayışları ve çalışanlarına nasıl davrandığı hakkında hedef kitleleri bilgilendirici özelliğe sahip yeni bir kurum imajı anlayışına ihtiyaç duyulmaktadır. Küreselleşme çalışmalarının son zamanlarda hızlandığı ülkemizde de kurumların başarısının, güçlü bir kurum imajı oluşturulmasına bağlı olduğu görülmeye başlanmıştır.. Kamu kuruluşlarının küresel rekabet ortamında başarıya ulaşabilmeleri için; hedef kitle üzerindeki imajlarını yeniden gözden geçirmeleri ve kendilerini başarıya taşıyacak güçlü bir kurum imajı oluşturabilmeleri için de kurum imajını bir pazarlama ve yönetim disiplini olarak algılamaları gerekmektedir. [73]

[73] M. Hasanoğlu, 2006.

KÜRESELLEŞME VE DİN

Din başlığı altında sorulan soruların ilkinde gençlere din hayatınızda ne kadar etkilidir sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya gençlerin yarısı dinin hayatlarında etkili olduğu, diğer yarısı ise etkili olmadığı cevabını vermişlerdir. Dinin, gençlerin yaşamı içinde belli oranlarda etkili olmakla beraber, dine bakışlarının ve algılayışlarının üzerinde çok etkili olmadığı görüşü çıkmaktadır. Günlük hayatınız içinde dinsel pratikler ne kadar yer tutuyor sorusuna ise gençler, çok fazla yer tutmadığı ve bazen başvurdukları şeklinde cevaplamışlardır. Sorulardan alınan cevaplara göre genel olarak, dinin ve dinsel uygulamaların gençlerin hayatında çok fazla yer tutmadığı, ve günlük yaşamları içinde çok sık başvurmadıkları anlaşılmıştır. Gençlerin hayata bakışı ve hayata karşı tutumları, din etkisinde şekillenmemiştir. Dolayısıyla hayatlarında çok etkili bir konumda değildir. Aynı zamanda yaşam koşullarının bu durumu etkilemediği görüşündedirler. Buradan geçmiş kuşaklara nazaran gençlerin dine bakışında farklılıklar oluştuğu, dine bağlılığın örneklem grubunu oluşturan gençler arasında az olduğunu söylemek mümkündür.

Dinin küresel toplumdaki konumu ile ilgili çok genel tespitlerde bulunmak gerekir ise şunları söylemek mümkündür:

1- Modern dünyanın zuhuru dindar toplumları krize sürüklemiştir. Geleneksel inançlar bilimsel eleştirilere tabii tutulmuş, ve farklı dünya görüşleri ortaya çıkmış ve ideolojik anlamda din bunlarla başa çıkamamıştır.
2- Dünyanın çok kültürlü küresel bir köy haline gelmesi bir biriyle çatışan durumlar yaratmış ve oluşan bu kaos ortamı bir taraftan antik geleneklerin

canlanmasına fundamentalizm kisvesi altında yeniden dirilmesine imkan verirken, diğer taraftan sivil din ve milliyetçilik, dini telfikçilik gibi hareketler ortaya çıkmıştır.

3- Bu durum insanlığı zorunlu bir tercihle karşı karşıya getirmiş, küresel köyde dini gelenekle ya bir kaos ortamı ya da istikrarlı bir toplum yaratma, ya barışçıl bir dünyanın inşasına teşebbüs, ya da sosyal gruplar arasındaki çatışma ve vahşeti haklı bulma gibi hayatî bir tercihe zorlanmaktadır

.Peter Berger'e göre, dini his ve aşkın bir anlam arayışı, insanoğlunun kadim özelliği olması sebebiyle, din, insan, ve onun toplumsal yaşamı için daima önemli olagelmiştir. Yine ona göre bu teolojik bir iddia değil, agnostik ve ateist filozofların bile kabul edecekleri antropolojik bir tespittir. Önümüzdeki yüzyılda, Berger'e göre, din siyasi hareketler için de önemli bir ilham kaynağı olmaya devam edecektir.[74]

Küreselleşmenin algılanışına göre farklılaşan biçimlerde, dine bakışta farklılaşmıştır. Küreselleşmenin olumsuz yönleri dikkate alınırsa, mevcut sosyal, siyasi, ve ekonomik adaletsizlikler kişilerin zaman zaman dine karşı olan duygularının artmasına ve bu amaç etrafında toplanarak küreselleşme karşıtı bir yapılanma oluşmasına da neden olabilmektedir. Bu yapılanmalar terörist hareketlere bile dönüşüp, tüm insanlığa zarar verebilecek boyutlara ulaşmaktadır. Bu nedenle küreselleşmenin daha demokratik oluşumları desteklemesi, ve tüm insanlığa karşı daha hoşgörülü olmayı gerektiren bir tavır sergilemesi, olumlu bir yaklaşım olacaktır.

[74] A. Aslan, 2006

Artan terör olayları dikkate alınacak olursa, devletlerin halklarının inançlarına saygılı olması, bu konuda tüm insanlığa karşı daha önyargısız, daha hoşgörülü, ve daha adil olan bir sistemin küreselleşme anlayışı içinde de yer alması, sorunların çözümünde etkili olacaktır. Din insanlığın var oluşundan yok oluşuna kadar çok etkili olmuş, ve olmaya devam edecek bir sistemdir. Buna karşı mücadele etmek yerine, tüm insanlığı kucaklayacak, küreselleşmenin temel özellikleri içinde yer alacak uzlaştırıcı bir araç olarak din kullanılmalıdır.

KÜRESELLEŞME VE DİL

Dil konusunda gençlere yöneltilen sorulardan alınan cevaplar, gençlerin dilin kültürel yapıdaki önemini algıladıkları yönündedir. Özellikle İngilizce'nin küreselleşmenin etkilerinin yayılmasında ki rolünü, ve bu kadar etkin bir dil haline gelişinin sebeplerini sıralamışlardır.

Küreselleşme ile dünya bir uydu kente dönüşmekte, insanların iletişimi kitlesel boyutlarda olmakta, insanın yarattığı bilimsel, teknolojik, tarihsel ve sanata değin olan her şey en etkili iletişim aracı olan dil aracılığıyla gerçekleşmektedir. Dil, bireylerin ve toplumların yaşamında temel iletişim ve anlaşma unsurudur. Bir kültürün karakterleri arasında önce dil, sonra düşünce ve mantalite vardır. Düşünme yeteneği, düşünülenleri anlatma ve başkalarının düşüncelerini anlama yetisi, dilden yararlanma yeteneği ile sınırlıdır. küreselleşmenin yarattığı imkanlardan yararlanabilmek için, küresel dinamiklerin doğal yayılma aracı olan dillerin etkin ve yaygın bir şekilde topluma öğretilmesi zorunluluğunun ortaya çıkmıştır. Küresel yaygınlığı olan yabancı dilleri topluma etkin bir biçimde öğretme konusunun bir zorunluluk halini almış olmasıdır. Küreselleşmenin dinamiklerini zamanında algılayıp değerlendirebilme, bu dinamikleri bir toplumsal faydaya dönüştürebilme iyi yabancı dil bilgisine sahip nesiller yetiştirmekle mümkündür. [75]

Küreselleşmenin meydana getirdiği bu değişimlerin etkisi dile de yansımaktadır. Yukarıda belirttiğimiz nedenlerin dışında, özellikle İngilizce'nin bu

[75] Devlet Planlama Teşkilatı, 2000.

kadar etkin bir dil oluşunda ve kendi dilimizin kirlenmesinde medyanın ve iletişim araçlarını da rolü vardır. Özellikle internet ve bilgisayar teknolojilerinin terminolojileri İngilizce'dir. Bu da toplumun her kesimi tarafından (özellikle gençler arasında) yaygın olarak kullanılan bilgisayarlar yoluyla, terimler başta olmak üzere, pek çok kelime dilimize girmekte ve sıklıkla kullanılmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının seslendiği kitle kalabalıklardır, yığınladır. İletinin doğru, düzgün bir Türkçe ile biçimlendirilerek aktarılması iletişimsel bir zorunluluktur. Alıcının kolaylıkla , zorlanmadan anlayabileceği göstergeler, kendi öz dilinin söz değerleridir. İnsan ancak kendi öz dilinde açık, seçik, düşünebilir, ve bu şekilde karşısındakine iletebilir. Kitle iletişim araçlarındaki dil düzeyinin belirleyici ölçütü özenli dildir. Dilin kullanımına özen gösterme özellikle kişinin anadil bilinciyle, anadili duyarlılığıyla donanmış olmasını gerektirir. Etki gücü ve kuşatımı yönünden kitle iletişim araçlarının hiçbiri televizyon ile boy ölçüşemez. Bu nedenle dil kirlenmesi denilen bozuk, yoz bir Türkçe'nin kullanımına yol açan etkenlerin arasında ilk sırada televizyon vardır. [76]

Başta televizyonlar olmak üzere tüm kitle iletişim araçlarında yaşanan, ve Türkçe'nin yanlış kullanımı dolayısıyla dilde meydana gelen bozukluklar yaygınlaşmakta, yapılan yanlışlar farkına bile varılmadan günlük hayat içinde sıklıkla kullanılmaktadır. Türkçe'nin yanlış kullanımı, dilimize giren yabancı kelimeler, gibi nedenlerden dolayı anadilimizde büyük değişimler yaşanmaktadır.Ancak küreselleşme sürecinin de gereği olarak, tüm dünya dillerinde

[76] E. Özdemir, *"Kitle İletişim Araçları ve Türkçe"*, Ankara, 1995. s. 58.

bir takım değişiklikler olacaktır. Özellikle küresel dünyayla iletişim halinde olabilmek için başta yabancı dil eğitimi olmak üzere, dil konusunda bazı önlemler alınmalıdır.

Yabancı dil eğitimi çağdaş olmaya çabalayan her toplumun öne çıkartmak zorunda olduğu bir uğraştır. Küresel bir dünyada başka ulusların etkinliklerini izleme ve bu ulusların duygu, düşünce ve yaratıcılıklarını kavrayabilme, bireyin hem kendi ana dilini hem de diğer ulusların konuştuğu dili çok iyi bilmesini zorunlu kılar. Bu sebeple de yabancı dil öğretimi bir ihtiyaçtır. Türkiye, öğretimini ve eğitimini yapacağı yabancı dillerin seçimi için, kendi ülkesinin ve insanının yararına yönelik yeni ölçütler belirlemelidir. Uzun vadede her Türk vatandaşının en az bir yabancı dili hakkıyla öğrenebilmesi için düzenlemeler yapılmalı, ve bu eğitimin toplumun her düzeyine yayılmasına çaba gösterilmelidir. Özellikle ilköğretim ve orta öğretim düzeylerinde verilen yabancı dil eğitiminin niteliğinin yükselmesi için gayret gösterilmelidir. Mesleki alanlarda ihtiyaç duyulan yabancı dil bilgisinin yaygın eğitim sistemleriyle desteklenmesi yoluna gidilmelidir. [77]

Bununla beraber Türkçe'nin korunması, bu sürecin olumsuz etkilerinden daha az etkilenerek, dilimizde meydana gelecek tahribatın en aza indirilebilmesi için de bir takım önlemler alınmalıdır. Öncelikle devlet, medya, ve sivil toplum kuruluşları tarafından, toplumun konu hakkında bilinçlendirilmesi adına, daha somut adımlar atılmalıdır. Türk Dil Kurumu gibi kuruluşların çalışma sahaları daha da etkinleştirilmeli, ve konunu çözümü adına uygulanabilir, kalıcı çözümler üretilmelidir. Örneğin, yukarıda değindiğimiz gibi yabancı dil eğitimine yeni

[77] Devlet Planlama Teşkilatı, 2000.

düzenlemeler getirilmeli, yabancı dille eğitim kaldırılmalı, çocukluktan başlayarak bireylere dil bilinci aşılanmalıdır. Medyanın konuya duyarlılığı artırılmalı, toplumunda konuya dikkatini çekecek, dil bilinci kazandıracak, aynı zamanda düzgün bir Türkçe'nin kullanıldığı yayınlara daha çok yer verilmelidir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi küreselleşme süreciyle küresel bir dil haline gelen İngilizce'nin etki alanı genişlemiş, ve yabancı dil bilme zorunluluğu artmıştır. Bu önüne geçilemez bir durumdur, ve toplumsal olarak uyum sağlamak gerekmektedir. Ancak bazı önlemler alınırsa ve her şeyden önce kişisel olarak insanlara dil bilinci aşılanırsa, kendi dilimizi koruyarak bu yeni düzende var olmak mümkündür. Topluma, yabancı dil bilmenin ve öğrenmenin, kendi dilimizi kirleterek olmayacağını, bunların farklı şeyler olduğunu, ve kendi dilimizi koruyarak da bu işin başarılabileceğini anlatabilmek gereklidir.

KÜRESELLEŞME VE MEDYA

Küreselleşme ve medya konusunda gençlere sorulan, ülkemizde medyanın durumunu nasıl buluyorsunuz sorusunda, gençler büyük çoğunlukla medyayı başarısız bulduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca medyanın bu sürecin yayılmasında etkili olduğuna da inanmaktadırlar. Gençler, çoğunlukla 1-3 saat arası televizyon izlediklerini belirtmişlerdir. Çok fazla televizyon izlememekle birlikte, gençlerin televizyondan uzak olmadıkları da görülmektedir. Televizyonu daha çok bilgi ve haber edinme amaçlı izlediklerini de belirtmişlerdir. Bununla beraber teknolojinin küreselleşme üzerinde oldukça etkili olduğu cevabını da vermişlerdir.

Gençlerin cevaplarından da anlaşılacağı gibi, medya ve teknolojinin bugün geldiği nokta, bireyleri, ve toplumları etkileyip değiştirecek güce sahiptir. Ancak gençlerin de belirttiği gibi gerek ülkemizde gerekse dünyada medyanın durumu çok iç açıcı değildir.

Gerçekten de günümüzde, medyanın bireyi etkinliğe ittiği tek format, çarpıtılmış eğlencedir. Özelde medya, ve genelde kültür sanayi modern bireye aydınlanma dediğimiz düş gücü ve uslamlama yetisi yerine ideoloji, topluluk yaşamını oluşturan şenlikler yerine sirk eğlenceleri, insana insan olma kıvancını duyumsatmak yerine boş doyumlar ve eğlenceler, basiret ve us görüşlülük yerine narsizm sunmaktan öteye geçememektedir. Çağımızda pek çok insanın serbest zamanlarının büyük bölümünü kaplayan kitle iletişim araçları ya da genel anlamıyla medya, sanayi devriminin ev yaşamıyla çalışma yaşamanı birbirinden ayırmasıyla

birlikte, çağdaş insanın yaşadığı bölünmüşlüğü, yabancılaşmayı, egemen-bağımlı ilişkisini sürdüren, destekleyen izleyici kitleleri yaratır duruma gelmiştir. Genelde kültür sanayi özelde de ürünleri, yalnızca bilginin iletilmesine katkıda bulunmakla kalmaz; aynı zamanda, gerçekliğin algılanmasında ve günlük etkinliklerin değerlendirilmesinde mantığı ve görüş açılarını da şekillendirir. [78]

Elektronik alandaki bilimsel buluşlar ve bunların endüstriyel alanlarda uygulanması dünya ölçeğinde bir bilişim ve iletişim patlamasına yol açmıştır. Günümüzde son derece gelişmiş ve merkezileşmiş iletişim ağları her yere ve her topluma ulaşabilmektedir.Hızla gelişen teknolojiyle birlikte iletişimin farklı dalları ve farklı işlevleri giderek birbirleriyle bütünleşir hale gelmektedir. Uluslar arası iletişim aracı olarak internet kullanımının yaygınlaşması ise, bir yandan Mc Luhan'ın deyişiyle dünyayı küresel bir köy durumuna getirirken, diğer yandan ise marjinal kitleleri de tüketici ortak paydası içine dahil ederek bir anlamda tüketim toplumu kavramının yaygınlaşması sonucunu doğurmuştur. İçinde yaşadığımız ve temelini yeni iletişim teknolojilerinin oluşturduğu bu hızlı değişim sürecini ve sonuçlarını artık yerel boyutta değil, birbirleriyle yakın ilişkiler sürecinde olan dünya toplulukları içinde değerlendirmek ve küresel boyutta incelemek gerekir. İletişim sürecinin demokratikleşmesi, haber akışının çok yönlü genişletilmesi ve bu sayede daha fazla insanın iletişim etkinliklerine katılmasının sağlanması gerekmektedir. Uluslar, siyasal güçler, kültürel topluluklar, ekonomik varlıklar ve sosyal gruplar için daha eşit, yani ayrım yapılmaksızın, güçsüzler üzerinde bir üstünlük sağlamaksızın enformasyon alışverişinde bulunma olanaklarının genişletilmesi gerekmektedir.

[78] F. Aydoğan, 2000, s. 142-143.

Kabul etmek gerekir ki, küresel bir köy konumundaki dünyamız giderek merkezileşmekte, dünyanın herhangi bir yerindeki olayın siyasal, ekonomik ve kültürel yönleri bir diğerini etkilemektedir. Bu noktada elbette kitle iletişim araçları da bu yapılanmaya uygun olarak haber politikalarını belirlemektedir. Büyüyen basın işletmeleri ve gelişen teknoloji de, bu haberleşme politikasını mümkün kılmaktadır. Küresel kültür bağlamında medyanın ve şirketlerin birbirleriyle olan çıkar ilişkileri tam anlamıyla bir zincir gibidir. Bu zincirin devamını sağlamak için, küresel kültür adı altında insanlar her geçen gün biraz daha fazla etkilenmekte, ve yönlendirilmektedir. [79]

Modern dönem öncesinde bireyi eğiten, sosyalleştiren kurumlar aile, okul, ve din kurumlarıydı. Birey toplumdaki egemen kuralları, değerleri bu kurumlar aracılığıyla ya da kendi algıları ve yaşantısıyla öğrenebilirdi. Ama modern döneme geçişle birlikte arkadaş grupları, okullar, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçları bu kurumların yerini almışlar, sosyalleştirme işlevini de bu yeni kurumlar üstlenmişlerdir. [80]

Hayatlarımız, yaşam biçimlerimiz, bakış açılarımız, ve algılarımız üzerinde bu kadar etkili olan kitle iletişim araçlarının, günlük hayatlarımız içinde çok sıklıkla yer alması, bundan sonra da artarak devam edecek bir durumdur. Başta medya kuruluşları yayınlarında belli ahlaki, toplumsal ölçütleri benimseyip, halkı ihtiyaç duyulan konularda daha çok bilinçlendirmeye yönelik yayınlar yapmalıdırlar. Medyanın sahip olduğu bu gücü, toplum yararına kullanması tüm insanlık için

[79] Devlet Planlama Teşkilatı, 2000.
[80] F. Aydoğan, 2000, s. 155.

önemlidir. Küreselleşmenin etkilerinin de bu yolla daha farklı coğrafyalara ve kitlelere ulaşması aratarak devam edecektir.

KÜRESELLEŞME VE HALK KÜLTÜRÜ

Küreselleşme ve halk kültürü başlığında öğrencilere sorulan sorulardan gençlerinde ifade ettiği gibi, geleneksel yapıya bağlılıkta azalma, geleneksel uygulama ve ritüellerden kopma gibi bir takım değişimler yaşanmaktadır. Gençler bu duruma katılmayıp, bunun yanlış olduğunu ifade etselerde, kendileride günlük yaşamları içinde çeşitli nedenlerden dolayı geleneksel kültür öğelerine yer verememektedirler. Ayrıca küreselleşme yoluyla yaşanan kültürel tek tipleşme, ya da ortak bir kültür fikrini gençler desteklememekle birlikte, bu durumun kaçınılmaz olduğunu da vurgulamışlardır. Ayrıca böyle bir oluşumun dünyada yaşanan sorunların çözümünde de etkili olmayacağını belirtmişlerdir.

Küreselleşme, beraberinde kültürel parçalanma ve kültürler arası çatışmayı mı doğuracaktır? Küresel kültürün yerel insanlar tarafından karşılaşıldığında görülebilecek iki refleksten biri "direnç gösterme" diğeri ise "uygun" bulmadır. Yani toplum ya "reaksiyon" gösterecek ya da "uygun" bulup benimseyecektir. Ancak global kültürün toplumun kendisine sunulduğu gibi salt bir yalınlıkla kabul edilmesi her zaman gözlemlenen bir olgu değildir. Yerel topluma mal ve hizmetler, fikirler, teknoloji ile gelen global kültüre karşı toplumun kendisi de değişik anlamlar yükleyebilmekte ve böylece değişik alt kültürlerde küresel kültürün yorumlanmasında farklılıklar görülebilmektedir. Direnç boyutuyla, alt kültür kendi dilinin korunması için tepki gösterebilir. Örneğin Fransa dilini korumak için mücadele etmekte ve hatta global "fast-food" ('formule rapide) ve enformasyon teknolojisinde özellikle internet (entre-reseau) üzerinde kendi Fransızca

terminolojilerini kullanma yoluna gitmiştir. Diğer bir örnek; İran devleti ülkesine uydu çanaklarının girmesine karşı çıkmıştır. Uygun bulup, benimseme boyutunda küresel ürün ve fikirlerin kabul görme süreci hızlı bir biçimde gerçekleşebilir. Örneğin insan hakları, kadın ve çocuk hakkı ve çalışma hakkı gibi temel prensiplerin uzlaşılmasında karşılaşılan direncin zayıflığı, ya da Mc Donald's da olduğu gibi hızlı yemek yeme ve bu çerçevede "fast food" kullanımının artmasının yaygınlaşması toplum tarafından rasyonel kılınabilir. Küreselleşme kültürel farklılıklar da doğurmaktadır. Küreselleşmenin geleneksel yaşam tarzına tahribat yapabileceği, küreselleşmenin neden olacağı dezavantajlar arasında sayılmaktadır. Örneğin şu anda dünyada konuşulan 6500 dilden sadece %10'nun ileride yaşayabileceği söylenmektedir. Böylece küreselleşme ile birlikte daha fazla birey yeni kültürel formların etki alanına girmektedir. Küresel ilişkilerin ve entegrasyonun hız kazanmasına paralel olarak insanlar daha fazla çok kültürlü bibliyografilerinden bahsetmekte; örneğin Amerika'da siyah vatandaşların bir kısmı kendilerini Afrikalı Amerikan olarak tanımlarken, Almanya'da yaşayan Latin kökenliler Latin Alman kimliğini vurgulamaya başlamaktadırlar. Almanya.da yaşayan yeni kuşak Türk neslinde de benzer eğilimler gözlemlenmektedir. Buna karşılık Almanlar da İspanyolca öğrenip Salsa dansı yapmak için gayret göstermekte ve alt kültürün etki alanına girmektedir. Böylece çok kültürlü toplumun oluşması ve bu toplum içinde farklı mozaiklerin temsili önem kazanmaktadır.Dolayısıyla içinde yaşadığımız küresel toplum düzeninin dinamikleri, hem farklı kültürlerden insanlarla bir arada yaşama gereğini, hem de farklı kültürlerle karşılıklı etkileşimleri gerektirmektedir.[81]

[81] Devlet Planlama Teşkilatı, 2000.

Halk kültürü ürünleri küreselleşmeyle birlikte hızla değişmeye, hatta yok olmaya başlamıştır. Halk kültürü mirası olan bu ürünlerin yeni kuşaklara aktarılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Halk kültürü ve halk edebiyatı ürünleri Türk ruhunun ve dünyaya bakışının en çok yansıtıldığı ürünlerdir. Küreselleşme toplumların yapılarında büyük dönüşümleri ve değişimleri gerçekleştirir. Kültür, sosyal hayat, yerel değer, inanç ve gelenek alanları küreselleşme sonucu büyük tehdit altındadır. Küreselleşme yeni öğelerle beraber, yeninin gözde olduğu yeni yaşama biçimini ve alışkanlıkları da beraberinde getirmektedir. [82]

Kültürel değişim yerel kültürün kaybı ya da yok oluşu olarak değerlendirilmemeli, aynı zamanda kültürel değişimin kazançları olabileceği hatta sebep olacağı yaratıcılıktan faydalanmak gerektiği düşünülmelidir. Kültürler arası diyalogun gelişmesine doğru gerekli adımları atmak, adil ve tutarlı ilişkilerin egemen olduğu bir dünya için ortak mücadele etmek, gelecekle ilgili aktiviteler hakkında gündem oluşturmak ve farklı disiplinlerde kültürler arası farklılıklara saygıyı pekiştirecek projeler üretmek, kendi toplumumuza olduğu gibi çok daha geniş bir coğrafyaya yayılan insanlığın mutluluğuna önemli katkılar sağlayacaktır. Türk toplumsal ve siyasal geleneği farklı kültürlere karşı saygılı olmayı, ve uzlaşmayı öngören çeşitli davranışları içermektedir. Kültürler arası yoğun temaslar kültürel alışverişleri çoğaltarak tüm tarafların iyiliği ile sonuçlanacak kültürel değişme ve adaptasyonlara neden olmaktadır. Şüphesiz bu olumlu gelişmeler bir yandan farklılığı arttırırken bir yandan da yaratıcılık, ve yenileşmeye buradan da tarihte benzeri görülmemiş bir genişlikte iktisadi ve sosyal refaha önderlik edebilecektir. [83]

---

[82] E. Artun, 2006.
[83] Devlet Planlama Teşkilatı, 2000.

KÜRESELLEŞME VE SANAT

Küreselleşme ve sanat konusunda öğrenciler, sanata karşı duyarlı olduklarını sanatsal aktiviteleri takip ettiklerini belirtmişlerdir. Bununla beraber en çok takip edilen sanat dalı olarak sinema, müzik, tiyatro ve edebiyat sıralanmıştır. Bu sanat dallarının kitleleri etkilemede, ve küreselleşmenin etkilerini aktarmada oldukça önemli olduğunu belirtmişlerdir. Sinema ise onlara göre en etkili mesaj verme gücüne sahip sanat dalıdır.

Kavramsal çerçeve bölümünde de belirtildiği gibi sanat, etki alanı çok geniş bir kurumdur. Özellikle gençlerin de belirttiği gibi, sinema ve müzik günümüzde bir sanayi haline gelmiş, sanatsal kaygıların dışında kitlelere belli bir yaşam tarzı, sosyal, ve siyasi mesajlarda sunan bir popüler eğlence biçimi haline gelmiştir. Çok büyük miktarlarda paraların harcanıp kazanıldığı bu sektör, küresel anlamda bir pazara dönüşmüştür.

Bu haliyle sanat alanında üretilen bu eserlerden kaçmak mümkün değildir. Hemen hemen televizyon seyretmediğimiz, film izlemediğimiz, müzik dinlemediğimiz gün yoktur. Küreselleşmenin izleri bu yolla her gün karşımıza çıkmaktadır. Ramazan için hazırlanan Coca Cola reklamının, belleklerimizde kalan izleri, yerel öğeler kullanılarak sanat yoluyla belli tüketim alışkanlıklarının, ve yaşam biçimlerinin aktarılmasında kullanılan en çarpıcı örneklerindendir. Şarkılarında anlattıklarıyla, abartılı ve zengin yaşam biçimleriyle, belli bir yaşam tarzını milyonlarca insana aktaran, ve onlar gibi olmak için çaba harcayan, hatta o

sanatçılar gibi yaşayabilmek için çoğunlukla onların adıyla piyasaya sürülen ürünleri tüketen insanların durumu da, konuya ilişkin iyi bir örnektir. Görüldüğü gibi küreselleşme, pek çok farklı yolla çoktan gündelik hayatlarımızın içine girmiştir.

Dolayısıyla bu alanda üretilen başarılı yapımlarla rekabet edebilmek için, bizde özellikle kendi kültürümüzü tanıtan, anlatan, eserler üretmeliyiz. Küresel pazara hitab edebilecek kalitede, ve evrensel bir anlatıma sahip, ürünler üretilmelidir. Bu nedenle özellikle sinemada ve müzikte, bir endüstri haline gelebilmek için hem devlet eliyle, hem de özel girişimcilerin çabalarıyla adımlar atılmalıdır.

TÜRKİYE' DE KÜRESELLEŞME

Ülkemizde küreselleşmenin gelişimini anlayabilmek için geçmişte yaşanılan siyasi ve sosyal olaylara bakmak gerekir.

Çağa uygun bir ulus devlet kurmaya ve daha 1919' da padişahı ortadan kaldırmaya karar vermiş olan Mustafa Kemal Atatürk, ulusal ekonomik kalkınmayı da ulusal bir sermaye sınıfı yaratarak gerçekleştirmeyi öngörmüştü. Ulusal bir ekonomi yaratmak için izlenen yol, ülkenin yabancı denetiminden kurtarılması ve devletin sermaye sınıfını desteklemesiydi. Atatürk döneminde gelişmeye başlayan ve ölümünden sonra savaş ekonomisi altında, daha büyük bir hızla gelişen sermaye sınıfı ve burjuvazinin gelişimi, İkinci Dünya Savaşı sırasında iyice hızlandı. Demokrat partinin kurulması ile de toplumun kapitalizm çizgisinde gelişmesi de hız kazandı. Yabancı sermayenin de yurda girmesiyle, gelişen burjuvazinin Batı kapitalizmi ile bütünleşme olanakları sağlandı. 1960 darbesinden sonra kapitalizmin yapısı "sosyal refah devleti" ilkesi çerçevesinde güdümlenmişti. Fakat toplum 1960 sonrasında da hala model alınan Batının eriştiği demokratik olgunluk aşamasına erişememişti. Sonuç olarak önce 1971'de, sonrasında da 1980' de askeri müdahaleler yaşandı. Ardından gelen Özal döneminde ise, Türkiye'nin kapitalistleşme süreci vahşi bir kapitalizm çerçevesinde yeniden ivme kazandı. [84]

Ardından gelen hükümetler, ve bu güne kadar gelinen süreçte Atatürk' ün attığı adımlara paralel olarak yaşanan gelişmeler, ülkemizde tam anlamıyla Batıdaki

[84] E. Kongar, *21. Yüzyılda Türkiye*, İstanbul, 2002, s. 610-611-612-613.

gibi bir sistem kuramamıştır. Bunda özellikle Batıyla birlikte yaşanamayan endüstri devrimi, ve sanayileşememe gelmektedir. Ancak yaşanan gelişmeler ve kapitalizmin yerleşmesi, küreselleşme süreci için gerekli altyapıları hazırlamıştır.

Ülkemizde bu gelişmeler yaşanırken özellikle 90' lı yıllarda dünyada da çarpıcı gelişmelere yaşanmıştır. Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla soğuk savaş döneminin iki kutuplu dünyası, yerini yeni denge arayışlarına bırakmıştı. 90' lı yılların başında Amerika kutuplu bir yapılanmanın sözü ve uygulaması yayılmaya başladı. Bu A.B.D' nin egemenliği altında tek kutuplu bir dünya idi. Kıta Avrupa'sının büyükleri Fransa ve Almanya ise bu yeni dönemde, Kıta Avrupa' sının bağımsızlığını A.B şemsiyesi altında, 1991'de Maastricth' te kararlaştırdılar. AB yavaş yavaş A.B.D'nin yoğun etki alanından çıkmak istiyordu. Tek Pazar, tek para, dış politika, ortak savunma alanlarında, bütünleşme yolunda ilerlemeye 10 yıl öncesinde karar verdiler. Türkiye ise soğuk savaş sonrasında yine Batının kucağına düşmüştü. [85]

Ülkemizde yaşanan gelişmeler ışığında bugün ülkemiz ekonomik anlamda az gelişmiş bir ülkedir. Yıllarca uygulanan yanlış politikalar, yolsuzluklar sonucunda ülkemiz büyük krizler atlatmış, ve hali hazırda da boğuştuğumuz büyük sorunların içine girmiştir.

Soğuk savaş sonrasında Türkiye için iki uç tanımlama yapılmıştır. Bir tarafta iki dünya arasında parçalanmış, yerini bulamayan, kimlik sıkıntısı çeken bir ülke,

[85] E. Manisalı, *Türkiye Ve Küreselleşme*, İstanbul, 2004, s. 61-63.

diğer tarafta da stratejisyenler tarafından, özellikle Amerika stratejisi bakımından önemli bir eksen olarak görülen pivot ülke tanımlaması. Ancak bu tanımlamaların dışında coğrafi anlamda da, tarihi anlamda da Türkiye derinliğe sahip bir ülkedir. [86]

İşte sahip olduğu bu coğrafi, siyasi, kültürel, derinlik, bilgi ve kültür birikimi, ve tecrübe ışığında belki de küreselleşme sürecine en iyi uyum sağlayabilecek, ülkelerden biri Türkiye'dir. Türklerin uzun tarihleri boyunca, pek çok farklı milletten, dilden, dinden insanla aynı topraklarda, ortak bir kültürel paydada, barışçıl bir ortamda yaşamış olmaları, bu altyapıya sahip olunduğunun en büyük göstergesidir.

Küreselleşme tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de her alanda etkilerini göstermektedir. Bu etkiler kaçınılmazdır, ve artarak devam etmektedir. Ülkemizde yıllar boyunca siyasette ve ekonomide yaşanan olumsuzluklar küresel anlamda tam olarak dünyaya entegre olamamış, bir yapı meydana getirmiştir.

Bu sorunları aşmak için öncelikle ekonomi alanında, süratle laik ve demokratik sosyal hukuk devletinin temellerini oluşturan endüstrileşme hamlesi, yani kalkınma atılımı gerçekleştirilmeli, bunun alt yapı ve üst yapı gerekleri, yani gerçek demokrasi ve fiziksel yatırımlar vs. yerine getirilmeli, bu arada yeni çağa ayak uydurmak için gerekli önlemler alınmalıdır. Hiç kuşkusuz bunların arasında Avrupa Birliği'ne girmek, bilgisayar yatırımlarını ve eğitimlerini desteklemek, ve Milli Eğitim düzenini, müfredat programını yeni çağa uygun hale getirmek de olabilir.

[86] A. Davutoğlu, 2004, s. 136.

Ama bunları yapmak için de, şimdilik elimizdeki ulus-devleti, hem de etkin bir biçimde kullanmak zorunda olduğumuz açıktır. [87]

Ülkemizde tarih boyunca yaşananlar, ve bugün içinde bulunduğumuz koşullar küreselleşme sürecinin etkilerinin, başta gündelik hayatımız olmak üzere kültürel yapının tamamında, ve devletin her kademesinde kendini gösterdiğini ortaya koymaktadır. Araştırma, boyunca gün içinde meşgul olduğumuz, hayatımız içinde önemli noktalarda yer alan, kendi hayatımız ve dünyanın gidişatı hakkında oluşturduğumuz fikirler, bakış açıları, yorumlama biçimleri, davranış ve tutumlar, tavırlar, alışkanlıklar gibi konularda küreselleşmenin izlerini açıklamaya çalışmıştır. Bütün bu alanların hepsinde ve kültürel yapı üzerinde bu kadar etkili olan bir süreç ve olgu karşısında, konuya ilişkin daha fazla fikir ve bilgi üretmek, daha iyi anlayabilmek açısından çok önemlidir. Bu amaçla bu alanla ilgili daha çok araştırma yapılmalı, ve bu araştırmalar ışığında kişilerin bilinçlendirilmesi, ülke açısından eksiklerin tamamlanması, ve bu bağlamda daha modern, çağa ayak uydurmuş, bir Türkiye oluşturmak için çalışmalar yapmak gereklidir.

[87] E. Kongar, *Küreselleşme Bağlamında Türkiye*, http://www.kongar.org/makaleler/Izmir_konusması.php.

VI. ÖZET

Bu araştırmada küreselleşmenin Türkiye'de meydana getirdiği sosyo-kültürel değişikliklerin, günlük hayattaki izlerinin, 18-25 yaş arası gençler üzerinde sosyal antropolojik açıdan incelenmesi amaçlanmıştır. Çağımızın en önemli ve etkili olgusu olan küreselleşmenin daha iyi algılanabilmesi, ülkemizde özellikle gençler arasında ne şekilde algılandığı, ve günlük hayatımızda ne kadar etkili olduğu saptanmak istenmiştir. Çalışmanın bu yolla ülkemizde meydana gelmiş, ve gelecek küreselleşme kaynaklı değişimlerin anlaşılması, bu değişimlerin kültürel yapıya etkileri, ve bu etkilerin günlük hayata yansımalarını; dolayısıyla toplumun hayata ve dünyaya bakışını, gelişme ve değişmeleri algılayışını ve bunları kendi hayatına ne şekilde uyarladığını anlamak amaçlanmıştır.

Buradan hareketle günlük hayatta meydana gelen değişiklikler araştırılırken, kültürde, ekonomide, siyasette, dinde, dilde, sanatta, medyada, ve halk kültüründe oluşan, küreselleşme kaynaklı değişimler incelenmeye çalışılmıştır. Bu yolla günlük hayatımızda yer alan bu kurumlara kavramsal çerçeve bölümünde yer verilmiştir.

Araştırmada örneklem olarak seçilen Hacettepe üniversitesi, kimya bölümü öğrencileri ile görüşme yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar tablolar haline getirilmiştir.

Sonuçlar küreselleşmenin kültürü derinden etkilediğini ve değiştirdiğini göstermektedir. Pek çok gelenek, ritüel, ve toplumsal alışkanlık bu yolla değişmektedir. Bu da kültürel yapının tamamında bir değişime neden olmaktadır

VII. ABSTRACT

In this dissertation the aim is to analyze the social and cultural changes caused by globalization in Turkey and its everday life traces on young people aged 18-25 from an social anthropological view. To understand globalization which is the most effective and important subject in our era; especially how it is perceived by young people and its effects on our daily life is tried to be found out. The aim is to understand the changes caused by globalization and the future changes, the effects of these changes on cultural structure, the reflection of them on daily life; consequently the society's view on world, their perception of changes and developments and their adaptation of these to their lives.

Starting from here while the every day life changes are explored , the globalization sourced changes in culture, economy, politics, religion, language, art, folklore are tried to be examined . By this way the constitutions in our daily life are mentioned in the conceptual frame.

In the research Hacettepe University, Chemistry Department students are interviewed as samples. The results are turned into tables.

The results indicate that globalization effect and change the society's view and their perception of the world, deeply.Most of the traditions, rituals, social habits change by this way and this causes a whole change in the cultural structure.

VIII. EK-1

GÖRÜŞME FORMU

1. Cinsiyetiniz K ( ) E ( )

2. Doğum yılınız …….....

3. Okuduğunuz bölüm

…….

4. Sınıfınız ……

5. Size göre küreselleşme nedir?

……

……

6. Küreselleşmeyi nasıl bir süreç olarak değerlendiriyorsunuz?

( ) olumlu bir süreç ( ) olumsuz bir süreç ( ) hem olumlu hem olumsuz bir süreç

7. Olumlu\ olumsuz\hem olumlu hem olumsuz bir süreç ise neden?

……

……

8. Ülkemizin gelişmesinde küreselleşmenin etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

( ) çok faydalı ( ) faydalı ( ) zararlı ( ) çok zararlı ( ) etkisiz

9. Ülkemizin mevcut ekonomik durumu, ve uygulamada olan ekonomi politikaları göz önüne alındığında, ülke ekonomisi ve gidişatı hakkında ne düşünüyorsunuz?

……

……

10. Küreselleşme sürecinin, dünyada ve ülkemizde, ekonomi üzerinde yaptığı etkileri nasıl değerlendiriyorsunuz?

( )olumlu ( )olumsuz ( )hem olumlu hem olumsuz ( )etkisiz

11. Paranın hayatınızdaki yerini nasıl konumlandırırsınız?

……

……

12. Küreselleşmenin, paraya bakışınız, paranın hayatınızdaki konumu, ve tasarruflarınızı değerlendirme biçiminiz üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

( ) evet, çok etkili ( ) hayır,etkisiz ( ) zaman zaman etkili

13. Günlük hayatınız içinde küreselleşmenin etkilerini en çok hissettiğiniz mekanlar hangileridir ?

( ) alışveriş merkezleri ( ) marketler ( ) mağazalar ( ) sineme salonları

( ) turistik mekanlar ( )…… diğerleri

14. (yukarıda verdiğiniz cevaba göre) neden ?

……

……

15. Tüketici olarak ne kadar bilinçlisiniz ?

( ) çok bilinçliyim ( ) bilinçliyim ( ) bilinçli değilim

16. Din hayatınızda ne kadar etkilidir ?

( ) çok etkili ( ) etkili ( ) etkisiz

17. Yaşam koşullarınızın, ve sosyo-ekonomik konumunuzun, dine bakışınız ve dinin hayatınız içinde aldığı rolü etkilediğini düşünüyor musunuz ?

( ) evet, etkili ( ) hayır, etkisiz

18. Günlük hayatınız içinde dinsel pratikler ne kadar yer tutuyor ?

( ) çok önemli bir yer tutuyor ( ) pek yer tutmuyor ( ) bazen başvuruyorum

19. Sanata karşı ne kadar duyarlısınız, sanatsal aktiviteleri takip eder misiniz?

( ) çok duyarlıyım,sürekli takip ederim ( ) duyarlıyım, zaman zaman takip ederim

( ) duyarlı değilim,takip etmem

20. En sevdiğiniz ve en çok takip ettiğiniz sanat dalı hangisidir ?

( ) müzik ( ) sinema ( ) tiyatro ( ) edebiyat ( )……. Diğerleri

21. Sanatın kitleleri etkilemedeki rolü hakkında ne düşünüyorsunuz?

( ) evet, çok etkili ( ) hayır, etkisiz

22. Size göre insanları en çok etkileyen, ve en etkili mesaj verme gücüne sahip olan sanat dalı hangisidir?

……

…….....

23. Size göre sanat yoluyla yaşanan bilgi ve kültür aktarımının, küreselleşmenin ve etkilerinin daha geniş kitlelere ulaşması üzerindeki rolü nedir ?

( ) çok etkili ( ) etkili ( ) etkisiz

24. Bu konuyla ilgili ilk aklınıza gelen örnek nedir ? (kitap,film, şarkı vs…)

……

……

25. İngilizce'nin evrensel bir dil olmasında küreselleşmenin etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

( ) çok etkili ( ) etkili ( ) etkisiz

26. Bir kültür aktarım aracı olarak dilin kültürel yapıdaki rolü ve önemi nedir ?

( ) önemi yok ( ) önemli ( ) çok önemli

27. Size göre İngilizce'nin bu kadar etkili bir dil haline gelişinde en önemli nedenler nelerdir?

……

……

28. Ülkemizde medyanın durumu hakkında ne düşünüyorsunuz ?

( ) çok başarılı ( ) başarılı ( ) başarısız

29. T.v, yazılı basın, internet gibi medya organlarının, küreselleşmenin ve etkilerinin daha hızlı ve etkili yayılmasındaki rolü hakkında ne düşünüyorsunuz?

( ) çok etkili ( ) etkili ( )etkisiz

30. Günde kaç saatinizi televizyon seyrederek geçiriyorsunuz ?

……

…….....

31. Televizyonu en çok hangi amaçla izliyorsunuz ?

( ) eğlence amaçlı ( ) haber alma amaçlı ( ) bilgi edinme amaçlı ( ) diğer……

…….....

32. Teknolojinin, küreselleşme, küreselleşmenin gelişimi, ve bugün geldiği nokta üzerindeki etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz ?

( ) çok etkili ( ) etkili ( ) etkisiz

33. Geleneklerinize ne kadar bağlısınız, ve sizin için ne kadar önemli ?

( ) çok bağlıyım, çok önemli ( ) bağlıyım, önemli ( ) bağlı değilim, önemli değil

34. Günlük hayatınız içinde geleneksel ritüelleri ne sıklıkla, ve ne zaman uygularsınız ?

……

……

35. Toplumun genelinde geleneklere bağlılık konusunda bir azalma , geleneklerden kopma olduğu fikrine katılıyor musunuz ?

( ) evet, katılıyorum ( ) hayır, katılmıyorum ( ) fikrim yok

36. Toplumları birbirinden ayıran, kültürel farklılıkları sağlayan gelenek-göreneklerden uzaklaşılıp, tüm dünya insanlarının ortak bir kültür etrafında yaşama eğilimi gösterdiği fikri hakkında ne düşünüyorsunuz ?

……

……

37. Size göre, tüm insanların ortak bir kültürel yapıyı paylaşması, bugün dünyada yaşanan sorunların çözümünde ne kadar etkili olabilir?

( ) etkili olur ( ) bir etkisi olmaz

38. Türkiye'de yaşanan siyasal süreçler dikkate alındığında, ülkemizin bugün siyasette geldiği noktayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

……

……

39. Türkiye'deki siyasetçiler hakkında ne düşünüyorsunuz?

( ) çok başarılılar ( ) başarılılar ( ) başarısızlar ( ) çok başarısızlar

40. Size göre ülkemizin dünya siyasetindeki konumu nedir?

( ) çok etkin ( ) etkin ( ) pasif ( ) çok pasif

41. Ülkemizdeki siyasal değişimler dikkate alındığında, küreselleşmenin bu değişmeler üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz ?

( ) çok etkili ( ) etkili ( ) etkisiz

42. Dünyada ortak bir kültür oluşturma ve onu paylaşma eğilimi gözlenirken, bunun tersi biçimde, artan şiddet ve terör eylemleri gibi ayrılıkçı hareketlerin nedeni size göre neler olabilir?

……

……

43. Genel anlamda hayata bakışınız, ve yaşamı algılayışınız üzerinde, küreselleşmenin etkisi olduğunu düşünüyor musunuz ?

( ) evet, var ( ) hayır, yok

44. Küreselleşme süreci hiç var olmamış olsaydı, size göre dünya nasıl bir yer olurdu?

……

……

IX. KAYNAKÇA

Akgönenç, Oya, **"Küreselleşme, Etkileşme, ve Dış Politika Oluşumu"**, Milliyetçilik ve Milliyetçilik Tarihi Araştırmaları Vakfı 6. İlmi Kongresi: Milli Kültürler ve Küreselleşme, 1998.

Aydoğan, Filiz, **Medya Ve Serbest Zaman**, İstanbul, Om Yayınevi, 2000.

Davutoğlu, Ahmet, **Küresel Bunalım**, 6.baskı, İstanbul, Küre Yayınları, 2004.

Demir, Ömer., Acar, Mustafa, **Sosyal Bilimler Sözlüğü**, 2.baskı, Ankara, Vadi Yayınları, 1997.

Douglas, Mary., Isherwood, Baron, **Tüketimin Antropolojisi**, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 1999.

Eradam, Yusuf, **Vanilyalı İdeoloji**, İstanbul, Aykırı Yayıncılık, 2004.

Falk, Richard, **Küreselleşme ve Din**, İstanbul, Küre Yayınları, 2003.

Giddens, Anthony, **Elimizden Kaçıp Giden Dünya**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2000.

Goetz, Philip W., Kağıtçıbaşı, Çiğdem., Mango, Andrew., Tekeli, İlhan., Yalman, Nur., (editörler kurulu), **Ana Britannica**, 12.cilt, İstanbul, Ana Yayıncılık, 1988.

Goetz, Philip W., Kağıtçıbaşı, Çiğdem., Mango, Andrew., Tekeli, İlhan., Yalman, Nur., (editörler kurulu), **Ana Britannica**, 19.cilt, İstanbul, Ana Yayıncılık, 1988.

Gökberk, Macit, **Değişen Dünya Değişen Dil**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1997.

Güneş, Sadık, **Medya Ve Kültür**, Ankara, Vadi Yayınları, 1995.

Güvenç, Bozkurt, **İnsan Ve Kültür**, 8.baskı, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1999.

Kongar, Emre, **21. Yüzyılda Türkiye**, 31.baskı, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2002.

Manisalı, Erol, **Türkiye Ve Küreselleşme**, 5.baskı, İstanbul, Derin Yayınları, 2004.

Mardin, Şerif, **Din ve İdeoloji**, 11.baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2002.

Öke, Mim Kemal, **Küresel Toplum**, Ankara, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, 2001.

Örnek, Sedat Veyis, **Etnoloji Sözlüğü**, Ankara, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1971.

Özdemir, Emin, **"Kitle İletişim Araçları ve Türkçe"**, Kitle İletişim Araçlarında Dil Kullanımı Kurultayı Bildirileri, 1995.

Tomlinson, John, **Küreselleşme ve Kültür**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2004.

İNTERNET SİTELERİ

Arıboğan, Deniz Ülke, Globalleşme Senaryosunun Aktörleri: Uluslararası İlişkilerde Güç Mücadelesi, 20 Mart 2006, http://www.turkab.net/kure/wglobaktor.htm

Artun, Erman, Küreselleşme Karşısında Halk Kültürü, 30 Mart 2006, http://www.turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/10.php

Artun, Erman, Halk Kültürlerinin Gelecek Kuşaklara Aktarılması, 30 Mart 2006, http://www.turkoloji.cukurova.edu.tr/HALKBILIM/49.php

Aslan, Adnan, Küreselleşme ve Din, 23 Mart 2006, http://koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=39

Baştürk, Şenol, Bir Olgu Olarak Küreselleşme: Sorunlar ve Bir Çözüm Önerisi; Küresel Yönetişim, 30 Nisan 2004, http:// www.isguc.org/senol1.htm

Devlet Planlama Teşkilatı, Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 30 Mart 2006, http:// www.ekutup.dpt.gov.tr/dunya/oik560.pdf

Hasanoğlu, Mürteza, Küreselleşmenin Devlet Yönetimine Etkileri, 30Mart 2006, http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/dergi2.asp?id=331

Kongar, Emre, Küreselleşme, Mikro Milliyetçilik, Çok Kültürlülük, Anayasal Vatandaşlık, 15 Mart 2006, http://www.kongar.org/makaleler/mak_kum.php

Kongar, Emre, Küreselleşme Bağlamında Türkiye, 10 Şubat 2006, http://www.kongar.org/makaleler/Izmir_konusması.php

Kutlu, Merih, Küreselleşme Değil Küreselleştirme: Küresel Ekonominin Radikal Analizi, 20 Mart 2006, http://www.turkab.net/kure/wkuretehdit.htm

Kültür Küreselleşiyor, 20 mart 2006, http://www.turkab.net/kure/wkurekult.htm

Özdemir, Ufuk, Küreselleşme Tarihin Sonu mu?, 23 Mart 2006, http://koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=37

Üretim Küreselleşiyor, 20 mart 2006, http://www.turkab.net/kure/wkurefirm.htm